

Työryhmät

Sukupuolentutkimuksen päivillä kokoontuu 14 työryhmää, jotka ovat avoimia kaikille päiville osallistujille. Työryhmät kokoontuvat pe 21.11. klo 15-17.30 sekä la 22.11. klo 9-11. Joidenkin työryhmien alkamis- ja päättymisajat poikkeavat tästä. Tarkista ajat työryhmäkuvauksesta alta. (Osa aikatauluista puuttuu vielä.)

Työryhmät 1-3, 5, 7 sekä 14 kokoontuvat molempina päivinä, ryhmät 8-13 perjantaina ja työryhmä 6 lauantaina. Muutama työryhmä on kokonaan tai osittain englanninkielinen.

1) Affektit, ruumiillisuus ja työ

Anu Laukkanen (UTU), Minna Nikunen ja Sanna Rikala (UTA)

2) Feministinen politiikka ja teoria

Sanna Karhu ja Heini Kinnunen (HY)

3) Fiktiivisiä vallan ja väkivallan tekoja nykykirjallisuudessa ja visuaalisissa kertomuksissa

Maria Laakso, Leena Romu ja Hanna Samola (UTA)

4) Gender and power in neoliberal times

Marjut Jyrkinen, Johanna Kantola and Elina Penttinen (HY)

5) Gendered processes beyond the nation

Diane Elson (University of Essex), Jeff Hearn (Hanken)

6) Gendering organizational practices

Saija Katila (Aalto-yliopisto) ja Silvia Gherardi (University of Trento)

7) Miehenä olemisen sietämätön keveys

Ilana Aalto (UTU), Teemu Tallberg (MPKK)

8) Ruumiit työssä ja vapaalla

Kirsti Lempiäinen, Anu Valtonen, Susan Meriläinen (Lapin yliopisto)

9) Seksikkäitä identiteettejä ja parisuhdeteollisuutta

Tuula Juvonen (UTA) ja Tanja Ketola (Aalto-yliopisto)

10) Sukupuoli mediassa

Annamari Huovinen ja Anu Harju (Aalto-yliopisto)

11) Sukupuoli, toimijuus ja materiaaliset käytännöt

Marja Vehviläinen (UTA)

12) Talous, sukupuoli ja valta: käsitteiden risteyksessä

Sanna Karkulehto (JYU) ja Suvi Ronkainen (Lapin yliopisto)

13) Tasa-arvoa urakehitykseen

Anna-Maija Lämsä (JYU), Suvi Heikkinen (JYU) ja Ingrid Biese (Hanken)

14) Transtutkimus –työryhmä/ trans* studies workshop

Emmi Vähäpassi (UTU) ja Lauri Punamäki (HY)

Työryhmien lisäksi päivillä voi tutustua [Kokeiluja kollektiivisesta tietämisestä -näyttelyyn](#) (pe 21.11. klo 9.30-18, kauppakorkeakoulun päärakennus A-307).

Affektit, ruumiillisuus ja työ

Työryhmän vetäjät:

Anu Laukkanen, anu.laukkanen(at)utu.fi, Minna Nikunen, minna.nikunen(at)uta.fi ja Sanna Rikala, sanna.rikala(at)uta.fi

Pe 21.11. 15.00–17.30, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-305

Pj. Anu Laukkanen & Sanna Rikala

15.00–15.20 Minna Nikunen Työruumiin koulinta

15.20–15.40 Taina Kinnunen: "Hyvän tyypin" affektiivisia tunnusteluja

15.40–16.00 Satu Soukka: Sukupuoli kiertueella – affektiivisen työn näkökulma

16.00–16.20 Annamari Vänskä: Uudet vauvat – pikkukoirien sukupuolittamisesta vaattein

16.20–17.00 Keskustelua

La 22.11. klo 9.30–11.00, Hanken, tila 303

Pj. Minna Nikunen

9.30–9.50 Ari Kuismin, Eliisa Kylkilähti & Minna Autio: Iän ja sukupuolen tekemistä palvelukohtaamisissa

9.50–10.10 Anu Laukkanen: Flight of Fantasy – Tanssi affektiivisena työnä

10.10–10.30 Sanna Rikala: Kulteista tytöistä jämäköiksi naisiksi. Sukupuoli työuupumuksen hallinnassa

10.30–11.00 Keskustelua

Minna Nikunen, Tampereen yliopisto: Työruumiin koulinta

Nuorisopolitiikka, koulutuspolitiikka ja työpolitiikka ovat keinoja, joilla hallintovalta tarttuu nuoriin ruumiisiin ja koului niitä oikeisiin tunteihin, muotoihin ja liikkeisiin. Nuoret edustavat yhteiskunnassa tulevaisuutta, eivät pelkästään omaansa vaan myös meidän muiden tulevaisuutta. Heidän kohdistuu täten toiveita ja pelkoja - affektiivisia odotuksia. Hallintovalta pyrkii ohjaamaan nuoria haluttuihin suuntiin materiaalisin kannustimien ja sanktioiden avulla. Näin nuorille piirretään affektiivista karttaa, joka kertoo, mitä tulee pelätä ja mitä toivoa. Näitä toiveita ja pelkoja rakennetaan myös kouluissa, esimerkiksi riittävyyskasvatuksen avulla.

Tällä affektiivisella manipuloinnilla saadaan osa nuorista käyttäytymään halutulla tavalla, mutta samalla luodaan perustaa julmalle optimismille. Asetetut tavoitteet ovat vaikeasti saavutettavia – erityisesti niille nuorille, joilla on muita heikkomat lähtökohdat. Eikä tavoitteiden saavuttaminen takaa onnellista elämää, vaan aiheutuu myös kärsimystä.

Tarkastelen alustuksessani sitä, miten työllistyvää nuorta ruumista rakennetaan hallintovalan dokumenteissa. Aineistonani ovat ministeriöiden nuoria käsittelevät poliittiset dokumentit. Analysoin niiden pohjalta sitä, minkälaisiksi nuoria pyritään muuttamaan: miten heidän affektejaan, olemustaan ja liikkeitään muovataan. Minkälaisia uuden talouden subjekteja heistä toivotaan?

Taina Kinnunen, Itä-Suomen yliopisto: ”Hyvän tyypin” affektiivisia tunnusteluja

Yhä useampi yritys ulkoistaa rekrytointinsa konsulttiyrityksille, joiden toimeksiantona on esitellä muutamia sopivia ehdokkaita täytettäviin tehtäviin. Aiemmin tekniseen osaamiseen perustuvilla aloilla korostuvat nykyisin emotionaalis-esteettiset vuorovaikutus- ja esiintymistaidot, jotka kiteytyvät ”hyvän tyypin” ihanteeseen. Työmarkkinoilla etsitään nykyisin ”persoonia”, joiden varaan yritykset brändäävät tuotteitaan. Heidän seulomisekseen hyödynnetään psykologista profiilia kartoitettavia ja kognitiivisia kykyjä mittaavia testejä, mutta todellisuudessa työnhakijan esiintyminen rekrytointihaastattelussa kasvotusten on ratkaisevaa.

Kysymyksenä on, kuinka oikeat persoonat erotetaan työnhakijoiden joukosta ja miten hyvää tyyppiä esitetään ruumiillisesti. Esitelmäni perustuu suomalaisten rekrytointikonsulttien haastatteluihin. Pohdin konsulttien tapaa puhua ”perstuntuma”-työskentelystään affektiivisena reflektointina rekrytointiprosessin eri vaiheissa. Affektiivinen aistiminen, tunteminen ja tietäminen ovat rekrytointikonsultoinnin ammatillista ydintä, jota hyödynnetään asiakasyritysten tarpeiden hahmottamiseksi sekä sopivien työntekijäehdokkaiden löytämiseksi. Affekteja käsitellään esityksessäni subjektiivisesti muotoutuneina mutta kulttuurisesti ehdollisina tuntemuksina, joilla on paitsi työmarkkinoiden intersektionaalista hierarkiaa toistava myös aktiivisesti muodostava luonne.

Satu Soukka, Turun yliopisto: Sukupuoli kiertueella – affektiivisen työn näkökulma

Esityksessäni pohdin sukupuolen merkityksiä muusikon kiertueyössä affektiivisen työn näkökulmasta. Musiikkiteollisuus on vahvasti sukupuolittunut maailma. Erityisesti rockmusiikki on ymmärretty maskuliinisena, miehisen vallan työssijana. Tutkimuksissa on tuotu esille naismuusikoiden ja varsinkin pelkästään naisista koostuvien rockyhtyeiden lukumääräinen vähäisyys sekä naisten alisteinen asema genren kuvastossa. Genretutkimuksessa on kuitenkin todettu genren konventionaalisuus sekä dynaamisuus. Esimerkiksi heavy metal –genre on ajan myötä jakautunut useisiin alagenreihin (mm. black, thrash, doom, glam), joiden konventiot (mm. imago, lyriikka, rytmit, äänet) hieman poikkeavat toisistaan. Toisaalta genret ovat kulttuurisesti ja sosiaalisesti opittuja, jolloin konventioiden muuttuminen ja uusien genren syntye ei tapahdu hetkessä. Lisäksi genret toimivat muusikon työn mallina, sitä suuntaavana sekä rajoittavana ”työvälineenä”.

Muusikon työ muodostaa omanlaisensa syklin, joka koostuu laulunteosta levyn julkaisuun ja edelleen keikkailuun, josta palataan uuden musiikin tekemisen pariin aloittaen uusi sykli. Kiertueella on tärkeä asema muusikon työn kokonaiskuvassa, jossa työn kulmakivinä voidaan pitää levyjä ja esiintymisiä. Kiertue toimii nämä yhdistävänä ja mahdollistavana tekijänä sekä työn julkisimpana osana tehokkaana artistin markkinointikeinona. Tästä huolimatta muusikon työ ja erityisesti kiertue on jäänyt varsin vähäiselle huomiolle musiikkiteollisuutta koskevassa tutkimuksessa.

Esitykseni perustuu tekeillä olevaan väitöskirjatutkimukseeni muusikon kiertueyöstä, jossa affektiivinen työ on yksi pääkäsitteistä. Näkökulma mahdollistaa muusikon työssä tarvittavien taitojen ja ominaisuuksien sekä niiden käyttötapojen tarkastelun. Lisäksi se tarjoaa kriittisen näkökulman sukupuolittuneeseen musiikkimaailmaan. Esityksessäni luon teoreettisen katsauksen kiertueyöhön, taitoihin ja käytäntöihin sekä pohdin sukupuolen merkityksiä tässä kontekstissa affektiivisen työn näkökulmasta.

Annamari Vänskä, Turun yliopisto: Uudet vauvat – pikkukoirien sukupuolittamisesta vaattein

Koirista on tullut keskeinen osa ihmisten elämää – voi hyvin sanoa, että koiria on kaikkialla. Rekisteröityjä koiria oli Suomessa vuonna 2013 500 000, mutta todellinen luku on vielä tätä suurempi, sillä monirotuisia koiria ei useinkaan rekisteröidä. Suhteemme koiriin on myös muuttunut emotionaaliseksi: suuri osa koirista elää sisätiloissa, koiranomistajat viittaavat itseensä koiran ”äitinä” tai ”isänä” ja koira kohdellaan muutenkin kuin perheenjäsentä. Kun koira muuttaa taloon, se saattaa saada nimen, joka löytyy koirien nimipäiväkalenterista. Ja kun koira kuolee, sitä surraan samalla tavalla kuin kuollutta ihmisperheenjäsentäkin ja se haudataan joko arkussa tai uurnassa eläimille tarkoitetulle hautausmaalle tai johonkin muuhun tärkeään paikkaan.

Ihmisten emotionaalinen suhde koiriin näkyy myös niihin suuntautuvassa kulutuksessa. Etenkin pikkukoirien hemmottelu tavaroin näkyy myynnissä ja katukuvassa. Sylikoirille puetaan asuja, jotka muistuttavat ihmislasten vaatteita väriensä ja kuosiensa puolesta. Työryhmälustus pohtii syitä pikkukoirien pukemiseen ja koirien muuttunutta roolia ihmisten elämässä. Esitys pohtii myös sukupuolen muokkautumista kulutettavaksi ja rahakkaaksi hyödykkeeksi.

Ari Kuismin, Eliisa Kylkilähti & Minna Autio, Helsingin yliopisto: Iän ja sukupuolen tekemistä palvelukohtaamisissa

Palveluyhteiskunnan arki täyttyy kohtaamisista. Osallistumme vuorovaikutteisiin palvelukohtaamiin kuluttajina ja työntekijöinä, mutta myös iän (Wägar & Lindqvist 2011), sukupuolen (Majala 2012) ja ruumiinmuotojen (Valtonen 2013) kantajina. Kasvokkaisissa palvelukohtaamisissa esitetyt kulttuuriset kategoriat ja saatu kohtelu tuottavat kuluttajuutta ja työntekijyyttä, mutta myös yksilön paikkaa yhteiskunnassa. Tarkastelemme, miten iän, sukupuolen ja ruumiillisuuden yhteys rakentuu palvelukohtaamisista kerrottaessa. Aineistona käytämme kirjoituskilpailulla kerätyjä narrativeja, joita ovat kirjoittaneet erikäiset kuluttajat ja asiakaspalvelutyön tekijät.

Narratiiveissa ikä hahmottuu nuoruuden ja aikuisuuden välisenä neuvotteluna. Sukupuolen ohella ikää rakentavat diskursiiviset käytänteet rajaavat toimijoiden mahdollisuuksia saada (kuluttaja) ja tuottaa (työntekijä) palveluja. Sukupuolen ja iän esittämistä kulttuurissa jäsentää luonnollistetun aikuisen, erityisesti ”keski-ikäisen” miehen normi. Ulos rajaavassa, maskuliinisessa diskurssissa nuoreen kohdistuvat varkaus- ja häiriökäyttäytymisepäilyt sekä odotukset osaamattomuudesta marginalisoivat nuoruutta. Samalla nuoren toimijuus rakentuu ihailun ja seksuaalisen halun kohteena, joka syrjäyttää kuluttajan tai työntekijän aktiivisen aseman vuorovaikutuksessa.

Iän ja sukupuolen leikkauspisteessä erityisesti nuoren naisen ruumiillisuus on rajoite kuluttajana ja työntekijänä toimimiselle, jolloin se on tarpeen naamioida esimerkiksi pukeutumisen kautta. Ikään – aikuisuuteen – naamioitumisen ohella nuoruus ja naiseus asetetaan karnevalisoitaviksi ironian ja sarkasmin välinein, jotka ainakin hetkeksi vapauttavat kategorioiden ehdoista. Karnevalisointi avaa kohteelle tekijän aseman ja voi myös horjuttaa hierarkkisen vuorovaikutuksen valta-asemia nuoren asettaessa aikuisen naurunalaiseksi. Palvelun kuluttajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet jäsentyvät normatiivisina niin suhteessa toisiinsa kuin suhteessa iän, sukupuolen ja ruumiinmuotojen esittämiseen.

Lähteet:

Majala, A. (2012) Palvelukohtaamisen sukupuolittuneisuus: Naiset kuluttajina autokaupan maskuliinisessa ympäristössä. *Kulutustutkimus.Nyt* 6 (2), 3–21.

Valtonen, A. (2013) Height Matters: Practicing Consumer Agency, Gender, and Body Politics. *Consumption, Markets & Culture* 16 (2), 196–221.

Wägar, K. & Lindqvist, L.-J. (2010) The role of the customer contact person's age in service encounters. *Journal of Services Marketing* 24 (7), 509–517.

Anu Laukkanen, Turku: Flight of Fantasy – Tanssi affektiivisena työnä

Lentokoneen matkustamohenkilökunnan työ on klassinen esimerkki emotionaalisesta työstä (Hochschild 1983), jossa tietoinen ja tiedostamaton miellyttävän vaikutelman luominen on tärkeää. Palveluammateissa vaadittavaa kehon kontrollointia ja manipulointia voidaan luonnehtia myös ruumistyön tai esteettisen työn käsitteillä. Affektiivisen työn käsitteellä on taas haluttu tuoda esille työn muotojen ja tuotannon suhteiden muutosta, jossa materiaalisia hyödykkeitä tuottavasta työstä on siirrytty yhä enemmän immateriaaliseen, affektiiviseen työhön ja tuotantoon (Hardt 1999).

Tutkin tässä esitelmässä edellä mainittujen käsitteiden mahdollisuuksia suhteessa suomalaisen lentoyhtiön Finnairin sosiaalista mediaa hyödyntäviin markkinointikampanjoihin, joissa hyödynnetään tanssia eri muodoissaan. Kysynkin, mikä on tanssin rooli affektiivisen työn muotona Finnairilla? Miten tanssia käytetään tuottamaan lisäarvoa?

Hyödynnän tanssivideoiden ja niihin liittyvien katsojien kommenttien sekä blogitekstien luennassa tanssintutkimuksessa esitetyjä ajatuksia (Franko 2002; Kunst 2011) tuotantomuotojen ja työn suhteesta aikansa tanssimuotoihin. Lisäksi huomioin ajankohtaiset keskustelut taiteen ja kulttuurin hyödyntämisestä esimerkiksi työhyvinvoinnin edistämisessä ja tuottavuuden lisäämisessä (esim. Schiuma 2010).

Sanna Rikala Tampereen yliopisto: Kiltteistä tytöistä jäməköiksi naisiksi. Sukupuoli työuupumuksen hallinnassa

Työuupumus on jälkitekollisen työn patologia, jonka laajamittaista esiin nousua on pidetty seurauksena paitsi talouden globalisoitumisesta ja työn tehostamisesta, myös työntekijöiden autonomian lisääntymisestä ja yksilöllisen vastuun korostumisesta työelämässä. Samaan aikaan työelämän rakenteellisista muutoksista seuraavia jännitteitä on alettu käsittelemään enenevässä määrin yksilöllisinä ongelmina, joihin on tarjolla lääketieteellisiä tai psykologisia ratkaisumalleja. Työuupumuksen hallinnassa huomio onkin kiinnittynyt työkuormitusten sijaan yksilön ominaisuuksiin, kuten heikkoon stressinsietokykyyn tai liialliseen kiltteyteen.

Tässä alustuksessa tarkastelen työuupumuksen hallintaan liittyviä sukupuolittuneita oletuksia. Nostan lähempään tarkasteluun työuupuneiden kuntoutusmenetelmän, jonka keskeinen idea on jäməkän käyttäytymisen ja kommunikoinnin eli assertiivisuuden opettelu. Liikaa kiltteyttä on pidetty erityisesti naisten työuupumuksen selitysmallina. Suositun populaaripsykologisen käsityksen mukaan työelämän rasittamien naisten ongelma on liika tunnollisuus, uhrautuvaisuus ja joustavuus – ja ratkaisuna ongelmaan uudenlaisen jäməkämmän asenteen opettelu. Esimerkiksi *Jämökkä nainen* -kurssien ideana on ”opetella sanomaan ei” ja hallitsemaan työn herättämiä negatiivisia tunteita.

Pohdin jäməkkyysajattelun mahdollisuuksia, rajoitteita ja seurauksia työssä uupuneiden naisten toimijuutta käsittelevän haastattelututkimukseni (Rikala 2013) valossa. Tarkastelu valottaa työssä uupumista ruumiillisena kokemuksena, joka muodostuu suhteessa kuormittaviin työoloihin ja jota pyritään hallitsemaan sekä työolosuhteisiin vaikuttamalla että omaa minuutta muokkaamalla. Tässä yhteydessä jäməkkyysajattelu toimii ”terapeuttisena minätekniikkana” (Rose 1996; Salmenniemi & Vorona 2014), joka tarjoaa välineitä itsen muokkaamiseen työelämän vaatimusten mukaiseksi. Alustuksessa kysyn, millaisina jäməkkyysopin tarjoamat työuupumuksen hallinnan keinot näyttäytyvät suhteessa naisten toimijuuden materiaaliin ja sosiaalisiin ehtoihin.

Feministinen politiikka ja teoria

Työryhmän vetäjät: Sanna Karhu, sanna.karhu(at)helsinki.fi ja Heini Kinnunen, heini.kinnunen(at)helsinki.fi

Pe 21.11. klo 15.00-17.00, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-306

15.00-15.30 Nina Järviö: Kuka pelastetaan homofobialta? Rotu ja seksuaalisuus suomalaisessa turvapaikanhakukeskustelussa

15.30-16.00 Maria Svanström: Sukupuoli, raha ja eri ilmaisumuotojen väliset hierarkiat

16.00-16.30 Tuija Pulkkinen: Filosofian politiikka Rosi Braidottin teksteissä

La 22.11. klo 9.00-11.00, Hanken, tila 304

9.00-9.30 Julian Honkasalo: Nykypäiväistä eugeniikkaa: sterilisaatiolainsäädäntö ja sukupuolen moninaisuuden patologisointi

9.30-10.00 Jarmila Rajas: State Racism, Progressive Eugenic Mothering and Immigrant Integration

10.00-10.30 Hanna Ylöstalo: ”Valtavirtaistaminen, onpas siinä sana!” Tasa-arvopolitiikan toimeenpanon ongelmia

10.30-11.00 Elina Halttunen-Riikonen: Feminismi ja ympäristökysymys: yhteisen maaperän tutkailua Luce Irigarayn työn avulla

Esitelmät ovat kukin 20+10 min pitkiä. Työryhmässä ei ole taukoja.

Nina Järviö, Helsingin yliopisto: Kuka pelastetaan homofobialta? Rotu ja seksuaalisuus suomalaisessa turvapaikanhakukeskustelussa

Huhtikuussa 2010 Suomessa käytiin kamppailua. Gambialainen Jawara (nimi muutettu) oli juuri saanut Maahanmuuttoviraston päätöksen, jonka perusteella hänet tulitaisiin käännettämään pois maasta. Jawara oli hakenut Suomesta turvapaikkaa vedoten seksuaaliseen suuntautumiseensa ja lähtömaansa käytäntöihin avoimesti homoseksuaaleja ihmisiä kohtaan. Tapausta käsiteltiin näkyvästi mediassa ja keskustelupalstoilla. Lisäksi Jawaran turvapaikan myöntämisen puolesta järjestettiin mielenosoitus ja tiedotustilaisuus.

Jawaran tapausta seurasi Farai (nimi muutettu). Farai saapui Suomeen Zimbabwesta ja hänkin haki turvapaikkaa peläten joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi seksuaalisen suuntautumiseensa vuoksi. Kuten Jawaran, myös Farain turvapaikan myöntämistä nousivat ajamaan useat järjestöt ja poliittiset toimijat.

Saamastaan huomiostaan huolimatta, Jawaran ja Farai’in tapaukset eivät ole ainutlaatuisia. Suomessa on ollut muitakin turvapaikanhakijoita, jotka ovat pyrkineet saamaan oleskeluluvan samoin perustein. Läheskään kaikille näille muille hakijoille ei ole myönnetty turvapaikkaa ja heidät on palautettu maihin, joissa homoseksuaalisuus on esimerkiksi kriminalisoitu.

Paperissani tarkastelen rodun, kansalaisuuden ja seksuaalisuuden rakentumista Jawaran ja Farain turvapaikanhaun myöntämisen puolesta käydyissä keskusteluissa. Kysyn, miksi juuri nämä kaksi tapausta nousivat tai nostettiin symboloimaan turvapaikanhakijoita, jotka pakenevat homofobiaa. Lisäksi pohdin, mitä näiden kahden tapauksen korostuminen kertoo vallitsevista käsityksistä liittyen esimerkiksi ihonväriin ja seksuaalisuuteen.

Maria Svanström, Helsingin yliopisto: Sukupuoli, raha ja eri ilmaisumuotojen väliset hierarkiat

Puheen merkitys politiikassa on ollut keskiössä jo antiikin ajan filosofiassa. Aristoteleen mukaan ihmisen erotti muista eläimistä nimenomaan kyky ilmaista itsensä merkityksellisesti puheen välityksellä. Hän arvosti suuresti demokratian keskustelullisia aspekteja. Verbaalisen ilmaisun merkitys politiikassa ei ajan saatossa ole vähentynyt. Hannah Arendt, Jürgen Habermas ja John Rawls ovat kaikki korostaneet puheen tai yleisemmin kommunikaation merkitystä politiikkaa käsittelevissä kirjoituksissaan. Viime aikoina on puhuttu yhä enemmän siitä, miten kansalaisten ja eri ryhmien mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon voisi lisätä. Yhteistä näillekin näkemyksille on se, että ihmisten ajatellaan ilmaisevan mielipiteensä nimenomaan kielellisesti.

Keskittymällä äänen käsitteeseen, Adriana Cavarero on tuonut esille länsimaiseen ajatteluun syvästi juurtuneita, toisiinsa kytkeytyneitä hierarkioita. Näihin kuuluvat dikotomia mies/nainen, mutta myös esimerkiksi kieli/ääni. Ruumiillisuutta edustava nainen on hänen mukaansa usein liitetty äänen käsitteeseen länsimaisessa ajattelussa, esimerkiksi myyteissä. Esitelmässäni kehitän Cavareron ajattelua ja laajennan hänen ääneen liittyvää teoretisointiaan myös muihin ilmaisumuotoihin kuin vokaaliseen ilmaisuun, etenkin kinesteettiseen ilmaisuun. Toisin kuin ääni, liikekieli ei ole kytköksissä puheeseen – se on vielä ruumiillisempaa kuin ääni. Ei olekaan ihme, että teema on saanut vielä vähemmän huomiota esimerkiksi politiikan teoriassa kuin äänen käsite.

Pohdin, mitä merkitystä eri ilmaisumuotojen välisellä hierarkialla on poliittisen tasa-arvon kannalta. Kytken tämän myös rahan ja vallan kysymyksiin: onko mahdollista, että tasa-arvo eri ilmaisumuotojen välillä lisääntyy kun kysymyksen tuo julkiseen keskusteluun? Vai onko kyseessä syvemmän tason konflikti joka ei argumentoinnilla parane? Yhteiskunta, jossa eri ilmaisumuodoille annetaan tasa-arvoisemmin tilaa, olisi kiistämättä erilainen kuin nykyinen, jossa kielellinen ilmaisu hallitsee. Samalla se olisi myös monessa mielessä kukoistavampi.

Tuija Pulkkinen, Helsingin yliopisto: Filosofian politiikka Rosi Braidottin teksteissä

Paperissa tarkastellaan aikamme keskeisen feministisen teoreetikon Rosi Braidottin tekstien filosofian politiikkaa, erityisesti hänen teksteissään esiintyvään lähestymistapaa ontologiaan kysymyksenasetteluihin ja suhdetta Luce Irigarayn, Adriana Cavareron ja Gilles Deleuzin projektien ontologiaan ulottuvuuksiin. Miten Braidottin suhde Deleuzin filosofian ontologiseen ulottuvuuteen muuttuu hänen tuotantonsa aikana 1990-luvun alusta viime vuosiin? Vastaavasti, miten Braidottin oma kysymyksenasettelu sijoittuu ”filosofianpoliittisena puolueena” Irigarayn ja Cavareron ja Deleuziläisen feminismin teoriapolitiittisessa kontekstissa. Paperi rakentuu kirjoittajan kehittämälle ”filosofian politiikan” tutkimusmetodille, jossa keskitytään tiettyjen käsitteiden operatiivis-retoriseen käyttöön tekstissä suhteessa filosofian traditioon. Siinä esimerkiksi kehitetään frekvenssien, tekstuaalisen läheisyyden/etäisyyden, vastakäsitteiden, lähikäsitteiden ja uudelleenkuvausten (redescriptons) analyysia, sekä muita filosofianpoliittisen analyysin metodeja, jossa lähestytään aate tutkimuksen kohteita, ajatuksia, teorioita, perinteitä ja käsitteitä politiikan tutkimuksen metodein.

Julian Honkasalo, Helsingin yliopisto & New School for Social Reseach NY: Nykypäiväistä eugeniikkaa: sterilisaatiolainsäädäntö ja sukupuolen moninaisuuden patologistointi

WHO:n kansainvälisen tautiluokituksen (ICD), sekä American Psychiatric Association:in määritelmän mukaan tietyn, normatiivisesta sukupuoli-järjestelmästä poikkeavan käytöksen katsotaan olevan vakava, sukupuoli-identiteettiin liittyvä mielenhäiriö (Gender Identity Disorder). Euroopassa lakisääteinen sterilisaatiovaatimus sukupuolen juridisen vahvistamisen ehtona on tänä päivänä voimassa kahdessakymmenessä maassa. Tarkastelen esitelmässäni sterilisaatiolainsäädännön psykiatrista historiaa Pohjoismaissa ja esitän, että nykyinen transsukupuolisuutta koskeva sterilisaatiovaatimus on eugeniikan, eli rotuhygienian jäänne.

Jarmila Rajas, Loughborough University: State Racism, Progressive Eugenic Mothering and Immigrant Integration

The paper discusses how a state racist logic functions in the policies of integrating immigrant women and children in Finland. By state racism I refer to a socio-evolutionary governmentality that relies on social Darwinist or eugenic rationalities of governing. The central argument is that historically the state racist logic of defending the nation from degeneration in Scandinavia was formulated in terms progressive eugenics, which still partly influences the way that immigrant women are required to live their lives in order to integrate. The governmentality of integrating immigrant women, as expressed in governmental and parliamentary discussions around Finnish integration policy, extends its rationalities of biopolitical governing deep into the lives of immigrant women by dictating the acceptable desires and ambitions that immigrant women should have and life choices they should make. In this framework the immigrant woman's integration is 'calculated' in terms of her ability to produce human capital, that of her own and that of her children. The underlying lack of any substantial multicultural freedom (not) to be is evidenced in the state racist and state feminist definitions of what constitutes accepted modes of existence, which imposes a model of citizenship on immigrant women that disciplines the immigrant woman's choices and desires.

However, the analysis also speaks about Finnish women's citizenship by highlighting the standards of female citizenship. By reflecting on how gender equality is made into a tool of politics under state racist governmentality, it becomes possible to see how, at times and in certain power/knowledge games, gender equality can be made into a disciplinary method, in a similar fashion than eugenic discourses did, by placing women in a position where they are required to evolve and strive for fitness, which is sometimes defined through eugenic mothering and sometimes through the white-bourgeois-male model of fitness.

Hanna Ylöstalo, Turun yliopisto: ”Valtavirtaistaminen, onpas siinä sana!” Tasa-arvopolitiikan toimeenpanon ongelmia

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta on tullut tasa-arvopolitiikan keskeinen strategia. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman huomioon ottamista kaikessa päätöksenteossa. Tämä taas edellyttää päätösten ja toimien vaikutusten arviointia naisten, miesten ja tasa-arvon kannalta. Valtavirtaistaminen tuo sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman kaikkeen päätöksentekoon, ei vain tasa-arvopolitiikkaan.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on kuitenkin saanut osakseen myös paljon kritiikkiä, joka suurelta osin keskittyy siihen, että valtavirtaistamisen toimeenpano on osoittautunut puutteelliseksi. Esityksessäni käsitelen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toimeenpanon käytännön ongelmia, peilaten niitä feministisessä teoriassa käytyyn keskusteluun sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta. Tämän keskustelun pohjalta pohdin myös, missä määrin tasa-arvopolitiikka on feminististä politiikkaa.

Tarkastelen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toteutumista ja käytännön ongelmia puolustusministeriön hallinnonalalla. Puolustusministeriössä on sitouduttu valtavirtaistamiseen ylintä johtoa myöten, järjestetty koulutusta valtavirtaistamisesta sekä perustettu toiminnallinen tasa-arvoryhmä koordinoimaan valtavirtaistamista. Tästä huolimatta tulokset ovat laihoja: sukupuolinäkökulma ei näy puolustushallinnon keskeisissä asiakirjoissa ja esimerkiksi sukupuolivaikutusten arvioiteja tehdään hyvin vähän.

Pohdin, mitkä sekä sukupuoli- ja sukupuolien välisen suhteen strategiana että organisaatioon itseensä sekä yleisemmin tasa-arvon kehittämiseen liittyvät seikat ovat johtaneet siihen, ettei valtavirtaistaminen toteudu toivotulla tavalla. Käytän aineistona puolustusministeriön toiminnallisen tasa-arvoryhmän jäsenten haastatteluja. Lisäksi käytän aineistona kolmen puolustusministeriön hallinnonalalla tehdyn hankkeen toteuttajien haastatteluja. Lähestyn aineistoani diskursiivisen tutkimusotteen avulla, tarkastelemalla valtavirtaistamiselle annettuja merkityksiä, niistä käytäviä neuvotteluita ja sitä, miten ne muokkaavat valtavirtaistamista ja sen toteuttamisen käytäntöjä tietyntilaisiksi.

Elina Halttunen-Riikonen, Helsingin yliopisto: Feminismi ja ympäristökysymys: yhteisen maaperän tutkailua Luce Irigarayn työn avulla

Luonto on ollut keskeistä käsitteistöä feministisessä politiikassa ja teoriassa. Jo Simone de Beauvoir kuvasi miehen samastavan naisen luontoon. Koska sukupuolten epätasa-arvoa on usein perusteltu vetoamalla luontoon, naisen ja miehen luonnolliseen ja siten väistämättömäksi katsottuun eroavuuteen, on feminististen toimijoiden ollut keskeistä haastaa tämä väitetty asiantila. 1970-luvulta lähtien ekofeministiset toimijat ja teoreetikot ovat nähneet luonnolle jääneen osan feminismeissä riittämättömäksi ja vaatineet luonnon, ympäristön, tunnustamista feministiseksi kysymykseksi. Ekofeminismi kattaa laajan variaation erilaisia näkökulmia, joita kuitenkin yhdistää näkemys kaksoisdominaatiosta. Ympäristöön liittyviä ongelmia ei voi ratkaista ottamatta huomioon sukupuolittunutta hierarkiaa, ja toisaalta taas sukupuolten väliseen epätasa-arvoon ei voi puuttua ottamatta luontoon kohdistuvaa vallankäyttöä huomioon. Feminismi, joka ei tunnista ympäristöä perustavaksi edellytykseksi kaikelle toiminnalle on vaarassa kadottaa elämän materiaaliset edellytykset; valtavirtaiset käsitykset ympäristönsuojelusta taas nojaavat kriittikittömästi abstraktiin ja sukupuolettomaan käsitykseen "ihmisestä", eivätkä tunnista ihmisten välisiä hierarkioita tai sitä, kuinka käsitykset ja toimet suhteessa luontoon eivät ole neutraaleita vaan perustuvat sukupuolittuneisiin arvostuksiin.

Vaikka luonnon ja sukupuolen yhteys tuntuu mielekkäältä ja relevantilta, syvempi ongelma liittyy siihen, kuinka ympäristöä ja sukupuolittunutta vallankäyttöä on käytännössä haastavaa tarkastella yhdessä. Tässä esitelmässä lähestyn kyseistä vaikeutta hahmottamalla sen erilaisten tavoitteiden ja käsitteiden välisen yhteensopimattomuuden avulla, sekä tarkastelen kuinka tätä vaikeutta voi yrittää ratkoa eli löytää yhteistä perustaa kääntymällä fenomenologisen, eleyttyä kokemusta tutkivan näkökulman puoleen, keskittyen Luce Irigarayn työn avulla avautuviin mahdollisuuksiin. Irigaray ei identifioitu ekofeministiksi, mutta hänen työssään suhde luontoon on keskeisessä osassa.

Fenomenologisessa näkökulmassa suhde luontoon hahmottuu elämisen, aistimisen ja toiminnan kautta. Tarkastelen mm., kuinka Irigarayn lähestymistapa auttaa hahmottamaan feministisen tavoitteen siten, että kyse on muutoksesta suhteessa kohdattuihin sukupuoliin toisiin, jotka kohdataan eletyssä ympäristössä. Näin kyse ei ole ensisijassa sukupuolta ja luontoa koskevista käsityksistä ja niiden yhdistämisestä, vaan tavasta hahmottaa nämä muutokset kietoutuneena.

Fiktiivisiä vallan ja väkivallan tekoja nykykirjallisuudessa ja visuaalisissa kertomuksissa

Työryhmän vetäjät: Maria Laakso, maria.s.laakso(at)uta.fi, Leena Romu, leena.romu(at)uta.fi ja Hanna Samola, hanna.samola(at)uta.fi

Pe 21.11. klo 15.00-17.30, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-308

15.15–15.45 Mirka Ahonen: Väkivalta ja naiset ranskalaisissa lähiötarinoissa – Stereotyyppien uudelleenmäärittelyä Faiza Guènen teoksessa *Kiffe kiffe demain*

15.45–16.15 Andrea Hynynen: Väkivaltaisia naisia Maud Tabachnikin rikoskirjallisuudessa: naistoimijuus vastaan sukupuolittettujen normien toistaminen

16.15–16.30 Tauko

16.30–17.00 Maria Laakso: Kulutusyhödykkeitä – Sukupuolinen valta Tuomas Vimman Helsinki-12 -romaanissa ja kysymys kertovan tekstin moraalista

17.00–17.30 Hanna Storm: "Revin hiuksia, raavin käsivarsia, hakkaan löysää rintaa..." Syömishäiriöisyys itseen kohdistuvan väkivallan näkökulmasta suomalaisissa syömishäiriöromaneissa

La 22.11. klo 9.00-11.00, Hanken, tila 305

9.00–9.30 Riitta Jyttilä: Sota ja seksuaalisesta väkivallasta kertominen kotimaisessa nykykirjallisuudessa

9.30–10.00 Salla Rahikkala: 'Is it straight?' Sodan ja väkivallan kuvasto identiteettiproblematiikan käsittelyssä Zadie Smithin romaanissa *White Teeth*

10.00–10.30 Leena Romu: Näkyvä ja näkymätön ruumis – sarjakuvalliset seksuaalisen väkivallan esitykset

10.30–11.00 Hanna Samola: Pirkko Lindbergin romaani *Berenikes här* feministisenä ja totalitaarisena dystopiana

Mirka Ahonen, Turun yliopisto: Väkivalta ja naiset ranskalaisissa lähiötarinoissa - Stereotyyppien uudelleenmäärittelyä Faiza Guènen teoksessa *Kiffe kiffe demain*

Ranskalaiset lähiöt yhdistetään usein erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin kuten väkivaltaan, mellakointiin rasismiin, köyhyyteen ja päihteisiin. Lähiöt nähdään sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti syrjäytyneinä paikkoina. Koska lähiöiden asukkaat ovat suurilta osin maahanmuuttajataustaisia, lähiökeskustelut pureutuvat usein maahanmuuttoon, etnisyyteen ja uskontoon liittyviin kysymyksiin. Lähiöistä on tullut myös tärkeä aihe kirjallisuudessa, varsinkin 1980-luvulta lähtien, jolloin maahanmuuttajataustaiset nuoret alkoivat itse kirjoittaa omasta elämästään lähiöissä. He kuvasivat monikulttuurisen identiteetin rakentumista, ranskalaiseen yhteiskuntaan sopeutumisen vaikeutta sekä yhteiskunnassa kohtaamia ongelmia.

Lähiöihin liittyvä keskustelu on saanut myös paljon sukupuolittuneita merkityksiä. Vaikka toisaalta mielikuvat mellakoivista ja autoja polttavista lähiönuorista ovat hyvin maskuliinisia, lähiöt on nähty myös naisille väkivaltaisina paikkoina. Kirjallisuudessa naiset on tyypillisesti kuvattu sosiaalisen ympäristönsä ja patriarkaalisen muslimikulttuurin uhreina. Tarinoissa naisen tila rakentuu traditionaalisten sukupuoliroolien varaan. Perheväkivalta sekä pelko maineen menettämisestä vaikeuttavat naisten vapautta liikkua ja päättää omista asioista. Myös media on luonut vahvasti mielikuvaa alistetuista musliminaisista esimerkiksi huivikieltokeskustelun yhteydessä. Sensaatiohakusiet kirjoitukset naisiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta ja murhista lähiöissä sekä niihin kohdistunut valtava mediahuomio ovat osaltaan luooneet kuvaa naisille turvattomasta paikasta.

Faiza Guènen romaani *Kiffe kiffe demain* (2004) kuvaa pariisiläislähiötä 15-vuotiaan maahanmuuttajataustaisen tytön, Dorian, kokemana. Romaani luo aiempaa monimuotoisemman kuvan naisten lähiökokemuksista ja onnistuu samalla kyseenalaistamaan monia maahanmuuttajataustaisiin naisiin liitettyjä stereotyyppioita. Sen sijaan että loisi kuvaa naisista uhreina, Guène keskittyy kuvaamaan naisten jokapäiväistä elämää lähiössä. Vaikka romaani ottaa vahvasti kantaa naisten ja miesten väliseen epätasa-arvoon lähiöissä, se ei ole sensaatiohakuinen tai moralisoiva. Vaikka romaani ei pyri esittämään lähiötä idealisoituna paikkana, se ei myöskään esitä lähiötä turvattomana paikkana naisille. Naishahmot eivät ole väkivallanuhreja, vaan vahvoja ja itsenäisiä naisia. Romaanissa tärkeässä osassa on inhimilliset ja humoristiset kuvaukset sekä naisten välinen ystävyys ja tuki.

Andrea Hynnen, Turun yliopisto: Väkivaltaisia naisia Maud Tabachnikin rikoskirjallisuudessa: naistoimijuus vastaan sukupuolitettujen normien toistaminen

Väkivalta on rikoskirjallisuuden keskeisiä teemoja. Väkivaltaisen teko, yleensä murha, on kertomuksen lähtökohta ja kytkeytyy rikolliseen. Toisaalta, monet etsivät käyttävät väkivaltaa jahdatessansa syyllistä. Rikoskirjallisuutta pidettiin pitkään miesten lajityyppinä, missä naiset esiintyivät väkivallan uhreina tai toissijaisena hahmona joko sankarin auttajana tai vastustajana. Tästä syystä väkivalta ja väkivaltaan turvautuminen ovat erityisen haasteellisia teemoja niille kirjoittajille, jotka pyrkivät lajityyppiin uudistamiseen feministisestä näkökulmasta.

Naisetsivän väkivaltaisuutta voidaan nähdä tapana edistää naistoimijuutta siinä mielessä, että nainen esiintyy toimijana uhrin sijaan. Samalla väkivaltaisen naisetsivän toimintaa voidaan tulkita miesten matkimiseksi, mikä toistaa sukupuolitettuja käsityksiä väkivallasta yms.

Valaisen tätä paradoksia esitelmässäni joka perehtyy naisväkivaltaan Maud Tabachnikin tuotannossa. Tabachnik on yksi harvinaisia ranskalaisia naisdekkaristeja, jotka avoimesti sanovat vastustavansa patriarkaatia sekä miesylivaltaa rikoskirjallisuudessa ja oikeassa elämässä. Tabachnik kannattaa suorasukaista taistelua kaikenikäisten sortoa ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan, mutta kieltäytyy aseistamasta naissankariaan. Kirjailija on myös luonut useita naismurhaajia. Silti heidän väkivallan tekojaan motivoivat joko kosto, itsepuolustus tai läheisen ihmisen puolustus. Naiset eivät syyllisty aiheettomaan väkivaltaan, vaikka heidän syynsä eivät kuitenkaan kaikille selviä. Näin ollen Tabachnikin tuotannossa toistuu ajatus naisten perimmäisestä väkivallattomuudesta verrattuna miesten väkivaltaisuuteen, vaikka kirjailija muuten voimakkaasti edustaa naisten toimijuutta, voimaa sekä osaamista.

Maria Laakso, Tampereen yliopisto: Kulutushyödykkeitä – Sukupuolinen valta Tuomas Vimman Helsinki-12 -romaanissa ja kysymys kertovan tekstin moraalista

Esityksessäni tarkastelen Tuomas Vimman (pseudonyymi) niin kutsutun Helsinki-trilogian ensimmäistä osaa *Helsinki 12* (2004). Vimman esikoinen kuvaa 1990-luvun it-buumia ja sen seurauksia ylikuumenevien osakemarkkinoiden hehussa lämmittelevän uusmediafirman ad:n näkökulmasta. Romaanin minäkertoja kuvaa hävyttömän itsekeskeisesti hedonistista elämäänsä, jota kirjoittavat luksustuotemerkit, ylettömät kulinaariset nautinnot sekä jatkuvat seksuaaliset kohtaamiset kulutushyödykkeiksi pelkistyvien naisten kanssa. Romaanin minäkertoja käyttää esimerkiksi surutta valtaa suhteessa yhtiöhierarkiassa itseään alempana olevaan Sallaa kohtaan, joka on pakotettu tarjoamaan erilaisia seksuaalisia palveluksia toisaalta kiintymyksen ja toisaalta työssä pärjäämisen toivossa.

Romaani tavoittaa taitavasti kansainvälisen ict-hypen mullistaman uudenlaisen työkuulttuurin, jossa menestystä ei määritä yksilön osaaminen vaan yritysten sisäisiä hierarkioita synnyttävät miestoimijoiden maskuliiniset performanssit, naisilta suljetut hyväveli-verkostot sekä häikäilemätön voitontavoittelu. Trilogian myöhemmät osat jatkavat kuvaten helsinkiläisten rikkaiden ja kauniiden kolmekymppisten nautinnonhaluista ja kulutuskeskeistä elämää, jossa elämänarvoista tärkeimmiksi nousevat kulutuskapitalismin tarjoamat brändit ja huijaamalla, valehtelemalla ja manipuloimalla saavutettu yletön vauraus ja seksuaalinen menestys.

Vimman romaani herätti ilmestyessään lukijoissaan ärtymystä. Yksi kritiikin kohde on Vimman romaaneista huokuva naisviha. Suuri osa Vimman naishahmoista pelkistyy vauraiden ja röhkeiden mieshahmojen panopuiksi, joita hyväksikäytetään surutta, jopa raiskatun, ja joiden markkina-arvoa arvioidaan surutta näiden sosiaalisen aseman ja varakkuuden sekä ulkonäön perusteella. Vimman romaanit ovat kuitenkin moraalisesti kompleksisia, sillä kertojen jatkuvat liioittelut ja ylilyöty välipitämättömyys ja sietämätön itsekehu saavat lukijan epäilemään teosten moraalista tarkoituspäätä – tuleeko teokset lukea tahallisenä ärsyttämisenä ja misogynistisena irvailuna vai kenties kulutuskeskeisen kapitalistisen järjestelmän kritiikkinä. Esitelmässäni kysynkin, pyrkiikö Vimman romaani esittämään naiset kulutuskulttuurin hyödykkeinä ja miehisen vallankäytön kohteina vai kääntyykö Vimman naisviha kenties kritiikiksi naisten jatkuvaa esineistämistä ja tavarastamista kohtaan.

Hanna Storm, QFemZine - Queeria ja Feminismiä: "Revin hiuksia, raavin käsivarsia, hakkaan löysää rintaa..." Syömishäiriöisyys itseen kohdistuvan väkivallan näkökulmasta suomalaisissa syömishäiriöromaneissa

Esitelmässäni tarkastelen syömishäiriöisyyden, oman ruumiin kokemisen ja itseen kohdistuvan väkivallan kytöksä tyttö- ja naispäähenkilöiden elämässä Kira Poutasen *Ihanassa meressä* (IM, 2001) ja Sofi Oksasen *Stalinin lehmässä* (SL, 2003). 1980–2010-luvuilla on kirjoitettu yli kolmekymmentä syömishäiriötä käsittelevää romaania. Tutkimani teokset ovat osaksi yhteneväisiä muun syömishäiriökirjallisuuden kanssa, joten teen päätelmiä syömishäiriökirjallisuudesta myös yleisesti.

Syömishäiriöisyyttä sinänsä voi luonnehtia itseen kohdistuvaksi väkivallaksi. Itseen kohdistuva väkivalta on yksi väkivallan muoto, joka voi ilmetä erilaisena itseä vahingoittavana toimintana kuten päihteiden väärinkäyttönä, itsetuhoisuutena ja syömishäiriönä. Syömishäiriöissä itseen kohdistuva väkivalta ilmenee äärimmäisenä itsekontrollina ja syömishäiriötä ylläpitävinä toistotekoina, kuten syömättömyytenä, oksentamisena ja raskaana liikuntana. Käytän luennassani feminististä lähilukua (Mills 1995). Se on yhdistelmä lähilukua ja tekstien kontekstualisointia; kaunokirjallisia syömishäiriöitä on syytä tarkastella osana kulttuurisia syömisen ja syömishäiriöisyyden konteksteja.

Tarkastelen teosten päähenkilöiden Julian (IM) anoreksiaa ja Annan (SL) bulimiam/"bulimareksiaa" itseen kohdistuvana väkivallana kolmesta näkökulmasta: syömistä ja sen kompensaamista, itsensä rankaisemista ja sosiaalista eristäytymistä sekä muuttuvan ruumiin ja itseen kohdistuvan väkivallan kytkeytymistä seksuaalisuuteen.

Syömistä ja sen kompensoimista kuvataan bulimisen syömiskäyttäytymisen representaatioissa kehämäisesti syöminen ääripäästä oksentamisen ääripäähän. Anorektisessa syömisessä puolestaan on vähemmän kehämäisyyttä, mutta enemmän kieltäytymisen toistamista. Syömisestä kompensoiminen on syömishäiriöisyydessä perustoimintaa, joka pitää syömishäiriöisyyttä yllä.

Jatkuvan kompensoimisen lisäksi kaiken "kielletyn" syöminen johtaa itsen rankaisemiseen erityisen raskaan liikunnan, oksentamisen tai itse kohdistetun fyysisen väkivallan kautta. Lopulta syömisestä jatkuvan kompensoimisen ja erityisten itsenrankaisemistoimenpiteiden seurauksena henkilöhahmot eristyvät sosiaalisesti, koska millekään muulle ei jää aikaa, energiaa saati kiinnostusta.

Muuttuva, "naisenmallinen", ruumis, itse kohdistuva väkivalta ja seksuaalisuus kietoutuvat yhteen. Julia (*IM*) ei halua kasvaa naiseksi ja pyrkii laihtuttamaan ruumiistaan pois kaiken naiselliseen, seksuaaliseen ruumiiseen viittaavaan. Toisaalta anoreksian kehittyminen tekee seksuaalisuudesta ja seksistä hänestä paitsi torjuttavaa, myös täysin epäkiinnostavaa. Anna (*SL*) puolestaan on omaksunut seksuaalisuudessa ja seksissä roolin, jossa hän ei kuuntele omia halujaan ja tarpeitaan, vaan on seksuaalisessa kanssakäymisessä vaikka ei halua.

Avainsanat: suomalaiset syömishäiriöromaanit, syömishäiriöiden representaatiot, itse kohdistuvan väkivallan representaatiot, syömisestä kompensoiminen, itsekontrollointi, seksuaalisuus

Riitta Jyttilä, Turun yliopisto: Sota ja seksuaalisesta väkivallasta kertominen kotimaisessa nykykirjallisuudessa

Toisen maailmansodan traumaa koskevaa keskustelua luonnehtivat äänen ja hiljaisuuden, vaikenemisen ja vaimentamisen metaforat: kieleen kohdistuva epäily ja pelko siitä, että sanoilla ei voida enää kommunikoida kokemuksia. Kotimaisessa nykykirjallisuudessa, kuten Sofi Oksasen Puhdistuksessa (2008), Katja Ketun Kätilössä (2011) ja Jenni Linturin romaanissa Isänmaan tähden (2011) kertominen ja kommunikaation ongelma liittyy seksuaalisen väkivallan kokemiseen. Romaaneissa nousevat esiin naiseen sodankäynnissä kohdistuva seksuaalinen väkivalta sekä raiskaukset osana poliittista painostusta ja vallankäyttöä.

Tarkastelen esitelmässäni sitä, miten toista maailmansotaa erilaisista näkökulmista käsittelevät romaanit kertovat väkivallan kokemuksesta ja hakevat selitystä sodan julmuudelle. Lähestyn romaaneja moniäänisinä dialogeina, jolloin kertomista ei nähdä väkivaltaisena tai kokemusta vääristävänä eleenä vaan välttämättömänä toimintana: romaanien kertojat kirjoittavat, tunnustavat ja tilittävät menneisyyttä toisilleen. Toiselle kertominen onkin keskeinen strategia, jolla romaaneissa pyritään tutkimaan menneisyyttä ja käymään tiliä sen kanssa. Romaanit hyödyntävät tarinointia, kansantaruja ja myyttejä ja pyrkivät myös siten luomaan aikatasot ylittäviä dialogisia kohtaamisia ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Kertomisen prosessissa romaanit myös tuottavat mahdollisuuksia kuvitella erilaisia kokemuksia. Juuri kuvittelun avulla kaunokirjallisuus voi kyseenalaistaa seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä käsityksiä naisesta vaihdon välineenä ja passiivisena uhrina sekä tarjota vaihtoehtoisia toimijuuden visioita. Himon, tunteiden ja rakkauden tuominen osaksi väkivallan ja kauhun narratiiveja voi toimia tällaisena uhrin ja toimijan dikotomiaa haastavana strategiana. Käsittelemilleni romaaneille on yhteistä myös se, että niissä ylitetään monin tavoin kansallisen muistamisen kulttuuri ja tarkastellaan laajemmin globaalilla tasolla sekä sodan kokemista että subjektin valtaa ja vastuuta äärimmäisissä olosuhteissa.

Salla Rahikkala, Oulun yliopisto: 'Is it straight?' Sodan ja väkivallan kuvasto identiteetti-problematiikan käsittelyssä Zadie Smithin romaanissa White Teeth

"In comparison, the female section of P.K.'s was a *deathly* thing. Here, the impossible desire for straightness and 'movement' *fought* daily with the stubborn determination of the curved African follicle; here ammonia, hot combs, clips, pins and simple fire had all been enlisted in *the war* and were doing their damndest to beat each curly hair into *submission*." (WT 275, kursivointi SR.)

Yllä oleva sitaatti on englantilaisen kirjailijan Zadie Smithin (s.1975) paljon huomiota herättäneestä esikoisromaanista White Teeth (200, suom. Valkoiset hampaat). Tässä moniaalle haaraavassa teoksessaan Smith käsittelee niin monikulttuurisuuteen, identiteetti-problematiikkaan, ystävyYTEEN, historiaan kuin kohtaloon ja ihmisen vapaaseen toimijuuteenkin liittyviä kysymyksiä. Tässä esitelmässä keskityn analysoimaan sitä, miten sodan ja väkivallan kuvasto kytkeytyy teoksessa sukupuolen ja etnisyyden merkitysten konstruointiin, mutta myös niitä koskevien diskurssien kyseenalaistamiseen ja purkamiseen.

Esitelmäni lähtökohtana toimii yllä oleva sitaatti, joka kuvaa tilannetta mustille suunnatussa hiussalongissa, tarkalleen ottaen sen naisille tarkoitettuun kampaamon puolella. Yksi teoksen päähenkilöistä, nuori karibialais-englantilainen Irie Jones, varaa ajan kampaamosta, koska haluaa kiharan (afro-) tukkansa tilalle sileän, suoran "tuulen tuiverrettävän" tuken. Kulttuurisesti merkityksellistetyssä naisfeminiinisuuden rakentajana hiukset toimivat voimakkaana merkinä, onhan hiukset perinteisesti mielletty "naisen kruunuksi" (ks. esim. Rossi 2003, 38). Sukupuoleen ja etniseen taustaan liittyvien identiteettikysymysten kanssa kamppaileva Irie tuntee itsensä ulkopuoliseksi, vailla peilikuvaa olevaksi, ja pyrkii valkoisen kauneushänteen tavoittelulla löytämään paikkansa.

Tuon ihanteellisen, "hyvän" naiseuden saavuttaakseen Irie joutuu kuitenkin läpikäymään sotaan vertautuvan taistelun. Suorat hiukset assosioituvat tässä seksikkyyteen ja haluttavuuteen, mutta näitä ei voi saavuttaa ilman kamppailua sekä alistumista suoranaiseen väkivaltaan, josta kertovat kidutusvälineiden tavoin kuvatut pinnit, tuli ja muut tuken kesyttämiseen käytetyt välineet sekä lopulta päästä tiheä veri. Analysoinkin tässä esitelmässä sitä, miten sota- ja väkivalta kuvastoineen kytkeytyvät esimerkitapauksessani identiteetti-problematiikkaan.

Toisekseen olen esitelmässäni kiinnostunut siitä, millä tavoin teos asettaa kyseenalaiseksi tällaisen väkivaltaisen, sodan kuvastoin rakennetun sukupuoli- ja etnisen identiteetin. Asettuuko teksti esimerkiksi erilaisiin tekstuaalisiin strategioihin jollain tavoin vastahankaan (esim. rinnastukset kuolleisiin ruumiisiin, joita kampaajat myös hoitavat, ironia ja liioittelu, toivotulle tulokselle täysin vastakkainen lopputulos eli hiusten irtoaminen päästä, ristiriidat kuten hiusten vapaus vs. vapauden saavuttamiseksi alistuttava luonnottomaan kuriin, sekä parturin ja kampaamon puolta näennäinen eroavaisuus toisistaan jne.) tai kyseenalaistaako se kamppailun ja sodan mielekkyyden sekä taustalla vaikuttavan merkitysjärjestelmän, diskurssin? Olisiko mahdollista lukea teoksen jopa asettavan naurunalaiseksi – ei suinkaan Irieta – vaan sukupuolista ja etnisestä toiseutta tuottavan diskurssin sekä sellaiset sukupuolittuneet subjektipositiot, joita sota – kuvainnollisesti ymmärrettynä – ja siihen liittyvä väkivalta tuottavat?

Lähteet

Smith, Zadie 2000. White Teeth. London et al.: Penguin Books.

Kivimäki, Ville 2007. Ryvetetty enkeli. Suomalaisittolaisiin neuvostoliittolaisiin naisittolaisiin kohdistama seksuaalinen väkivalta ja sodan sukupuolittunut mielenmaisema. Naistutkimus 20 (2007):3. 19-33.

Rossi, Leena-Maija 2003. Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus.

Leena Romu, Tampereen yliopisto: Näkyvä ja näkymätön ruumis - sarjakuvalliset seksuaalisen väkivallan esitykset

Nainen makaa miehen alla lattialla, ja mies painaa aseensa vasten naisen ohimoa. Seksuaalisen väkivallan seurauksena syntyy poikalapsi, joka äitinsä silmissä muistuttaa jo läsnäolollaan sukupuolittuneen väkivallan uusiutumisen mahdollisuudesta. Sarjakuvataiteilija Kati Kovácsin (2008, 5) sivun mittainen sarjakuva "My War – Silence!" on yksi esimerkki siitä, miten sarjakuvassa voidaan kuvallis-sanallisesti esittää seksuaalista vallankäyttöä ja väkivaltaa. Esitelmässäni otan tarkastelun kohteiksi sekä kotimaisia että kansainvälisiä sarjakuvaesimerkkejä seksuaalisen väkivallan kuvauksesta lähestyen niitä Drew Lederin (1990) dys-appearancen käsitettä soveltamalla.

Leder käyttää termiä kuvaamaan sitä, kuinka ruumiillisesta olemisesta tulee tiedostettua jonkin fyysisen koetuksen, kuten sairauden tai kivun, seurauksena. Aiemmin itsestään selvästä ruumiillisesta olemisesta tulee yhtäkkiä kouriintuntuvan omituista. Ruumiin tiedostetuksi muuttuminen rikkoo luontaista ruumiillisuuden moodia, jossa arkisten askareiden ja toimintojen suorittaminen vaatii oman ruumiin ainakin osittaista unohtamista tai taka-alalle siirtämistä (disappearance). Kun ruumis muuttuu poissaolevasta häiritsevän tiedostetuksi, muutos ei useinkaan ole valinnaista eikä sitä voi estää, ja ruumiista voi esimerkiksi voimakkaan kivun tai kontrolloimattoman sairauden vuoksi tulla itselle vieras ja uhkaava, jokin toinen. Lederin käsitteen ja kuvallisanallisen analyysin avulla tarkastelen, miten seksuaalisen väkivallan traumaattinen ja psykofyysisesti kokonaisvaltainen kokemus tuotetaan sarjakuvarepresentaatiossa.

Esitelmässäni pohdin analyttisesti sitä, mistä kuvallisten representaatioiden affektiivinen lataus rakentuu. Kaikissa esimerkeissä yhteiseksi nimittäjäksi nousee kuvatuun subjektiin kokemus oman ruumiin vieraudesta tai toiseudesta, mutta keinot kokemuksen representoimiseksi vaihtelevat teoksesta riippuen. Sarjakuvamediumin visuaalisuudesta johtuen henkilöhaamojen ruumiit on kuitenkin aina väistämättä esitettävä jollain tavalla kuvallisesti. Se, miten seksuaalisen väkivallan kuvaus aiheuttaa jännitteitä eheään ruumiin kuvaan tai muuttaa sitä, on esitelmäni keskeinen kysymys.

Hanna Samola, Tampereen yliopisto: Pirkko Lindbergin romaani *Berenikes hår* feministisenä ja totalitaarisena dystopiana

Pirkko Lindbergin romaanin *Berenikes hår* (2000) kertoja ja päähenkilö Berenike Kropp karkaa mielisairaala Klinikana lukitusta huoneesta matkalle, jonka päämäärä on kaukainen bordellikaupunki Nadir. Perille päästyään Berenike kokee olevansa unelmiensa kaupungissa, koska on vihdoin ihailun ja palvonnan kohde. Hänet nimitetään Nadirin suojelupyhimys Berenikeksi, jonka tehtävä on houkuttaa asiakkaita bordelliin. Kertojan aiemmin tuntema itseinho vaihtuu itseihailuun, kun hän tuntee olevansa kaupungin kaunein nainen. Vähitellen Kropp kuitenkin ymmärtää, että kaupungin naiset ovat bordellin johtajan Herrin i Himlenin omaisuutta. Näiden naisten arvo määräytyy nuoruuden ja haluttavuuden mukaan. Käyttökelpottomiksi luokitellut naiset kuljetetaan kaupungin rajojen ulkopuolelle junakyydityksin ja heidän tilalleen tuodaan uusia naisia, jotka identifioidaan nimen asemesta numerosarjalla.

Bordellikaupungin johtajan nimi muistuttaa SS-johtaja Heinrich Himmlerin nimeä ja on yksi teoksen lukuisista alluusioista natsismiin. Nämä alluusiot rakentavat analogisen suhteen fiktiivisen Nadirin ja historiallisen yhteiskunnan välille. Ne myös yhdistävät teoksen totalitaarisen dystopian lajiin. Tämän lajiyhteyden havaitseminen vaikuttaa merkittävästi Lindbergin teoksen tulkintaan, koska se osoittaa kertojan kuvitelman Nadirin ihanteellisuudesta kyseenalaiseksi. Esitelmässäni analysoin Lindbergin romaania totalitaarisen ja feministisen dystopian lajikehyksissä ja vertaan sitä Katherine Burdekinin romaanin *Swastika Night* (1937). Burdekinin ja Lindbergin romaanit kuvaavat, miten naisten vapautta liikkumiseen, tiedonhankintaan ja lisääntymiseen rajoitetaan yhteiskunnissa, joissa uskotaan yhteen totuuteen ja johtajaan. Naisten ulkonäköä ja seksuaalista käyttäytymistä kontrolloidaan molempien teosten kuvaamissa yhteisöissä, mutta kontrolloinnin keinot ja päämäärät ovat erilaiset.

Gender and power in neoliberal times

Convenors of the workshop: Marjut Jyrkinen, marjut.jyrkinen(at)helsinki.fi, Johanna Kantola, johanna.kantola(at)helsinki.fi and Elina Penttinen, elina.penttinen(at)helsinki.fi

Pe/Fri 21.11. 15.00-17.30, Kauppakorkeakoulun päärakennus (main building), room A-304

15.00–15.15 Anastasia Diatlova: Managing Multiple Marginalization: Russian-speaking Women in Erotic Labor in Finland

15.15–15.30 Daria Krivos: Age Embodied: Gender, Emotions and Body Work in the Use of Anti-Age Cosmetic Treatments

15.30–15.45 Jarmila Rajas: Market Veridiction, Fitness, Immigration and the Equality of Immigrant Women

15.45–16.15 Discussion

16.15–16.30 Break

16.30-16.45 Jemima Repo: The Chicago School on the Sexual Division of Labour: On the Biopolitics of the 'Unholy Alliance' Between Feminism and Neoliberalism

16.45-17.00 Karoliina Vesa: Dauntless Policies, Deafening Silence - Neoliberalism, Politics of Representation and Western Power in Gender Mainstreaming Efforts Designed for African Women in Conflict Affected Societies

17.00-17.30 Discussion

Anastasi Diatlova, Faculty of Social Sciences, University of Helsinki: Managing Multiple Marginalization: Russian-speaking Women in Erotic Labor in Finland

This PhD project explores the experiences of Russian-speaking women taking part in different areas of erotic labor and sex industry in Finland, with the main focus on how gender, ethnicity, sexuality and participation in erotic labor intersect to create multiple marginalizations and what strategies the women employ to minimize this marginalization.

It uses Hughes's (1958) theoretical concept of dirty work and Ashforth and Kreiner's (1999) taint as well as Nagel's (2003) concept of ethnosexuality to see how 'Russian' female bodies become sexualized and 'tainted' by their participation in erotic labor, and examines what strategies the women use to counteract this.

The project consists of interview data that will be collected over a period of two years, first, with a larger number of Russian-speaking women in the sex industry and, after twelve months, with a smaller group who agree to take part in the follow-up interviews. This allows the study to record any changes in the lives of participants. In addition, interviews with experts and gatekeepers are conducted in order to create a clearer picture of the social, legal and political environment surrounding migrant women in erotic labor. To further enrich the data, participant observation is conducted in the spaces where women work. This draws a more complete picture of not only social and political, but physical and practical aspects of the work. Participant observation and expert interviews began in autumn 2013. Currently, the interviews with women in the sex industry are being conducted and the methodological part of the dissertation is being written.

References:

Ashforth, B. E. & Kreiner, G. E. (1999) "How Can You Do It?": Dirty Work and the Challenge of Constructing a Positive Identity'. *The Academy of Management Review*, 24(3): 413-434.

Hughes, E. C. (1958) 'Men and Their Work'. Free Press: Glencoe, US.

Nagel, J. (2003) 'Race, Ethnicity, and Sexuality: Intimate Intersections, Forbidden Frontiers'. Oxford University Press: New York, US.

Daria Krivos, University of Helsinki: Age Embodied: Gender, Emotions and Body Work in the Use of Anti-Age Cosmetic Treatments

Anti-age treatments and Botox, in particular, have made it to the top of the most popular cosmetic procedures worldwide. In a neo-liberal economy, when an individual is evaluated through continuous self-improvement, body becomes a symbol of wealth and classed lifestyle. Russia has recently moved to the logic of global consumer capitalism introducing new classed symbolic hierarchies of body and gender. Basing on interviews with Russian women having anti-age cosmetic treatments and cosmetologists in Helsinki and St.Petersburg, I argue that my participants construct a certain type of femininity based on neo-liberal subjectivity with emotion work and emotion management as its integral part. Young ageing women present their decision to do anti-age cosmetic treatments as an independent choice of taking control over their body ageing, which they problematize as personal empowerment and work on their better selves. Body and face are constructed as the reflection of inner self, when chronological or biological age should be adjusted to the "real" self: youthful and fresh. Anti-age cosmetic treatments become a classed 'technology of the self', which transforms the self with the help of expert-cosmetologists in the expectation of life changes, higher life chances and improvement of status. The neoliberal discourse of choice in talking about one's own decisions to undergo anti-age treatments presents new challenges for the feminist critique of such body practices.

Jarmila Rajas, Loughborough University: Market Veridiction, Fitness, Immigration and the Equality of Immigrant Women

This paper develops the Foucaultian notions of state racist governmentality and market veridiction and looks at how gender equality discourses are used to govern the integration of immigrant women in Finland. State racism is defined as a socio-evolutionary rationality of governing that functions as part of the natural(ised) laws that liberal governmentality bases itself on. The notion of state racism highlights how common-sense socio-evolutionary and social Darwinist discourses, which define human fitness and worth through social status, are made a part of contemporary rationalities of governing. A key technology of governing that enables governing through social Darwinist and eugenic rationalities is market veridiction; i.e. the way in which the markets are given a role in truth production, especially in contemporary neoliberal times. Focusing on the intersection of gender and race/culture, the paper compares contemporary Finnish integration policies with the early eugenic formulations of immigrant integration and immigration control and shows how the integration of immigrant women is governed in very much the same way as early American eugenic aliens' policies suggested immigration should be governed. The analysis shows how the discourses of gender equality are made part of this social Darwinist/eugenic rationality of governing, which is aimed at defending the nation from degeneration, and how then influence the rationalities of governing the integration of immigrant women. In doing this, the paper shows how multicultural, liberal, feminist and human rights discourses are disciplined especially through rationalities of governing through market veridiction and cost-benefit analysis. The paper then concludes that (neo)liberal technologies of governing, which utilise eugenic conceptualisations of 'making live' and social Darwinist conceptualisations of 'letting die', formulate gender equality and human worth as '(e)quality' that disciplines feminist and human rights discourses based on market-defined quality of human beings.

Jemima Repo, University of Helsinki/ Birkbeck, University of London: The Chicago School on the Sexual Division of Labour: On the Biopolitics of the 'Unholy Alliance' Between Feminism and Neoliberalism

Feminist scholars such as Hester Eisenstein (2005) and Nancy Fraser (2009) have probed the difficult question of what they see as a 'dangerous liason' (Eisenstein 2005: 487) between feminism and neoliberalism. In Eisenstein's analysis, the rise of a filtered down 'hegemonic, mainstream feminism' readily applicable for various uses for example in NGOs and international development initiatives, is responsible for a 'feminist complicity (witting or unwitting)' (Eisenstein 2010: viii) with free-market capitalism. Nancy Fraser proposes an even more disturbing analysis, asking whether the convergence of some feminist ideals with the demands of neoliberal capitalism is due to a 'subterranean elective affinity' (Fraser 2009: 108) between feminism and neoliberalism. In this paper, I examine the conditions of possibility of this 'unholy alliance' (Fraser 2013: 2), focusing in particular on the rise of the concept of gender and its entanglements with biopolitical and neoliberal governmentality. I demonstrate how feminists took up neoliberal analyses of reproductive behaviour in the 1980s, and how as a consequence this deployment involved introducing gender as a significant variable of demographic-economic analysis. The paper focuses specifically on the texts of key Chicago School thinker Gary S. Becker, whose economic analysis of fertility radically changed both feminist and demographic understandings of the sexual division of labour, leaving its mark in parental leave and child care policies today

Karoliina Vesa, University of Helsinki: Dauntless Policies, Deafening Silence - Neoliberalism, Politics of Representation and Western Power in Gender Mainstreaming Efforts Designed for African Women in Conflict Affected Societies

This proposed presentation deals with the relation of power, neoliberalism and international development efforts. Despite gained advantages in women's rights and women's participation in society, the gap between the chosen plan of action and the lived experience of local women remains big. Underneath the surface neoliberalism gives shape to a large extent to these attempts at empowering women who live in very different societies than the mostly neoliberal societies of those implementing development work.

The proposed presentation is divided into two parts. The first part provides an overview on how neoliberalism affects work done by UN in empowering women in developing countries and some of the most problematic aspects of the current gender mainstreaming efforts. This first part also presents and arguments the relevance of the presentation's research question "How does neoliberalism and the power of creating a dominant discourse on the Other affect the United Nations recent gender mainstreaming efforts and how is this dynamic reflected in different ways in the cases of dealing with economic empowerment of women and helping female fighters?"

The second part pinpoints several aspects that neoliberalism often marginalizes in development work aimed at helping women. Moreover, this second part provides a more into depth analysis on the two case examples - economic empowerment and helping former female fighters - and how highly westernized frameworks of analysis affect this work. The presentation ends with concise conclusions.

The theoretical framework is based on two interrelated approaches. Firstly, the analysis makes use of Naila Kabeer's theories of gender in development thought. Secondly, theoretical approaches from the field of Conflict Studies - such as theories on frameworks of analysis, and effective peacebuilding work - will be used. As for the geographical setting, the proposed analysis focuses on two cases from the African continent, most likely Sierra Leone and South Sudan, though subject to change.

Gendered processes beyond the nation

Convenors of the workshop: Diane Elson, University of Essex, UK, drelson(at)essex.ac.uk and Jeff Hearn, Hanken School of Economics, hearn(at)hanken.fi

Pe/Fri 21.11. klo 15.00-17.00 Kauppakorkeakoulun päärakennus (main building), room A-309

15.00-16.00 Diane Elson: A discussion on the keynote

16.00-16.10 Break

16.10-16.50 Jeff Hearn: *Men of the World*: reflections on writing a book

16.50-17.30 Tricia Cleland: Framing the international human resource management of nurse work and its workforce: a transnational feminist lens

La/Sat 22.11. klo 9.00-11.00, Hanken, room 306

9.00-9.40 Marta Choroszewicz :Gender and inequality in the transnational context of law firms

9.40-10.20 Cai Weaver :'Russia Must be Defended' - The Normalisation of Heterosexual Relations

10.20-11.00 Julia Katila: Constructing gendered identities in a small group of non-native speaking mothers

Diane Elson, University of Essex, UK

This session will be an opportunity to discuss more informally some of the issues arising from Diane Elson's keynote presentation: "In this session I will discuss in more detail the international dimensions of my analysis, including the interaction between national governments, transnational capital, and intergovernmental institutions, and the international networking between women's organizations that are contesting austerity policies."

Jeff Hearn, Hanken School of Economics: *Men of the World*: reflections on writing a book

In this session I outline some of the challenges of writing a book on *Men of the World: Genders, Globalizations, Transnational Times* (Sage, 2015). This ranges across debates on men and masculinities in relation to transnational patriarchies, including arenas of violence, war, big business, the environment, migration, ICTs and sexualities. I will try and identify some lessons and pitfalls, both substantively and in the process of writing, as a prelude to discussion.

Tricia Cleland Silva, Hanken School of Economics: Framing the international human resource management of nurse work and its workforce: a transnational feminist lens

Working through a transnational feminist lens nurtures becoming active in one's own research. Active-in the sense-of taking a stance and reflecting on one's political ideologies, lived experiences, privileges or barriers to equality, and the structures, institutions, and discourses that impact social worlds in concrete material and powerful forms.

A transnational feminist stance, for me, is not about writing a linear account of my research data, its analysis, and discussion, but more about an inner dialogue and outer conversation with some of those working and managing in a transnational capitalist economy that, historically and presently, have socially constructed realities in gendered and racialized forms.

And yet, it is also not about referring to my standpoint or the subjectivities and/or identities of those in my research. It is about trying to make sense of social worlds (Strass, 1978 and Clarke, 2006), temporal periods, and the practices, actors, and discourses that emerge at the local and beyond the local, understanding what interwoven worlds exist without the assumption that there are static borders.

Looking through this lens is not only about applying a theory, but also a practice associated with values and convictions of social justice. Scholars argue that transnational feminism is a conscious, political shift away from feminist paradigms such as third wave/global, black, socialist, post colonial, and postmodern/ poststructural. Although influenced by and in conversation with these feminisms, the paradigm departs from these other feminisms to critically examine not only the nation state and the local in gendering and racializing organizations, but also the transnational capitalistic economy. This means conceptualizing the state not as a fixed entity with borders, but rather the state with borders that are permeable and influenced by an historical legacy that may not have occurred physically (the actual) in its geographical area. Through this lens, empirical examination is contextualized and steeped in a social and economic history painted in colonial/ imperial legacies and power relations which organize capital and labour in gendered, racialized, and classed ways. This impacts human lives in concrete material forms.

This paper is based on the theoretical lens, transnational feminism, that I use in my PhD monograph to examine a case study of the international recruitment and placement of Filipino nurses by Finnish actors in the Helsinki metropolitan area. My paper is divided into 4 sections: (1) I discuss scholars working with the lens of transnational feminism and empirical examples by these scholars. The scholars include Kaplan and Grewal, Mohanty, Pyle, Mahler and Pessar, Calás and Smirich, and Acker (in order of most influential on my own work) (2) In conversation with these scholars, I turn to discussing the gendering and racializing transnational processes of labour and the capitalistic economy and highlight concrete example from my PhD research (3) I argue that gender and racialized transnational practices and discourses should be part of the discussion of IHRM, particularly of nurse work and other human services, and lastly (4), I reflect on my own understanding of gendered and racialized processes beyond the nation.

References

- Acker, J. (2006) Inequality regimes: gender, class, and race in organizations. *Gender & society* 20(4): 441-464.
- Acker, J. (2004) Gender, capitalism, and globalization. *Critical sociology* 30(1): 17-42.
- Acker, J. (1990) Hierarchies, jobs, bodies: theory of gendered organizations. *Gender & society* 4(2): 139-58.
- Calás, M.B and Smirich, L. (2010) In the back and forth of transmigration: rethinking organization studies in a transnational key. In Knights, D., Martin, P.Y and Jeanes, E (eds) *Handbook of gender, work, and organization*. Oxford: Blackwell-Wiley.
- Calás, M.B and Smirich, L. (2006) From the 'women's point of view' ten years later: towards a feminist organization studies. In S. Clegg, C. Hardy, T. Lawrence and W. Nord (eds.) *Handbook of organization studies* (2nd edition) London: Sage.
- Clarke, A. (2005) Situational analysis: grounded theory around the postmodern turn. London: Sage.
- Grewal, I. and Kaplan, C. (2000) Postcolonial studies and transnational feminist practices. *Jouvert: a journal of postcolonial studies*. 5(1). URL: <http://english.chass.ncsu.edu/jouvert/v5i1/grewal.htm>
- Mohanty, C.T. (2003) Feminism without borders: decolonizing theory, practicing solidarity. Durham: Duke university press.
- Mohanty, C.T. (1984) Under the Western eyes: feminist scholarship and colonial discourse. *Boundary 2*, 12(3)/13(1): 338-358.
- Mahler, S. J. and Pessar, P.R. (2001) Gendered geographies of power: analyzing gender across transnational spaces. *Identities* 7(4): 441-459.
- Pyle, J.L (2006) Globalization, transnational migration, and gendered care work: introduction. *Globalizations* 3(3): 283-295.
- Strauss, A. 1978. "A Social World Perspective. Pp. 119-128 in N. Denzin (ed.), *Studies Symbolic Interaction* 1. Greenwich: JAI Press.

Marta Choroszewicz, University of Eastern Finland: Gender and inequality in the transnational context of law firms

This presentation is based on my postdoctoral research which will focus on law firm lawyers and inequalities inherent in their work context. The research outlook falls short in explaining what happens to inequalities that were originally inherent in the legal profession in the face of current changes affecting lawyers' work in particular and the market of legal services in general. In my PhD dissertation on Finnish and Polish women attorneys I concluded that "law firms and employers acquire steadily more influence to grant rewards and promotions on the basis which may be more in line with organizational than professional community's goals" (Choroszewicz 2014, 213). In my further research I intend to inquire about how the increasing transnationality of legal work performed by law firms, as one example of transnational organizations, relates to professional situation and career prospects of women and men lawyers who work in these firms. This question is becoming particularly intriguing nowadays as lawyers increasingly find themselves balanced at the junctures of organizational and professional fields and national and transnational legal boundaries. Although women's interests in legal work seem to steadily increase, which become positively reflected in women's share among law students and employees of law firms, they are still more likely to leave law firms and the legal profession in the course of their careers (Kay et al. 2013) or to remain in the positions of lower income, prestige and authority (e.g. Choroszewicz 2014; Bolton and Muzio 2007). At the same time, law firm increasingly declare their commitment to promotion of gender equality. How transnational perspective, suggested by some scholars (i.e. Faulconbridge and Muzio 2011), can advance our understanding of the gendered processes in global law firms.

Cai Weaver, Helsinki University: 'Russia Must be Defended' - The Normalisation of Heterosexual Relations

The law 'prohibiting homosexual propaganda to minors' in Russia has received heavy international criticism with little academic effort to understand the motivations and rationales behind it, without linking it to an intensification of authoritarian practices, a rejection of democracy, and human rights concerns.

The framing argument of this paper is that the law can be understood as a biopolitical mechanism geared at protecting life and ensuring its reproduction, which arises as a response to a demographic implosion and variously co-articulates with traditional values. Yet, there is a dark-side to the biopolitical coin that constructs *superior* and *inferior* forms of life and separates them from one another. Geared at the normalisation of heterosexual conduct, and thus creating homosexuality as an *abnorm* in society and confining it to the private sphere, whilst, in turn, rendering the procreative heterosexual family legitimate and dominant in the public sphere.

This paper examines three specific Foucauldian biopolitical governmental techniques in Russia: visibility (what is highlighted and obfuscated), dynamics of normalisation (what is made normal and what is made abnormal) and self-government (how non-normative sexualities govern themselves). Taken together, these governmental techniques serve to add homosexuality to the trope of Russia's enemies, and thus connect it to the discourse of 'Russia must be defended'; a clear biopolitical formulation.

The data for this paper comes from government documents and the commentary surrounding the, then regional laws, and from 33 interviews conducted during 2012 via the social networking site vKontakte with non-normative sexualities. One of the clear themes from the interview data, which will be examined through the theoretical framework using discourse analysis, was the rejection of Western methods of emancipation, such as gay pride marches, by non-normative sexualities. In part, due to the link made, both by the authorities and themselves that they are somehow un-Russian and foreign.

Julia Katila, University of Tampere: Constructing gendered identities in a small group of non-native speaking mothers

The presentation aims to represent my dissertation topic concerning identity construction in a small group of non-native speaking mothers. In the group it is interesting, how identities are constructed for example balancing in the outlines of being good and / or bad mother; on the one hand in relation to cultural norms and on the other hand related to the moment-by-moment negotiated group-norms. This, again, interestingly reflects the ambivalent relations between private and public dimensions of motherhood and how group members consider themselves as being accountable to each other on what kind of motherhoods they represented. These ideas I will discuss by showing 1–2 small data clips of the video-taped group-sessions. I reflect how the accountability on motherhood is potentially orientated to in my own data and how culturally relevant discourses are renewed in an ongoing interaction of multicultural group. As my study is only at the beginning, I will only represent some interesting ideas and phenomena that need to be studied in more detail.

Gendering organizational practices

Convenor of the workshop: Silvia Gherardi, University of Trento and Saija Katila, Aalto University, School of Business, [saija.katila\(at\)aalto.fi](mailto:saija.katila@aalto.fi)

The language of the session is in English

Sat 22.11. 9.00-11.00, Hanken, room 309

9.00 – 9.30 Saija Katila & Susan Meriläinen: Vulnerable academic bodies

9.30 – 10.00 Pirjo Tiittala: Narratives of identity in gendered academia

10.00 – 10.30 Kirsi Eräranta & Johanna Moisander: Institutionalization of Work-life balance as a management issue – a critical perspective

10.30 – 11.00 Paula Koskinen: Institutional Barriers to Promoting Gender Pay Equity

Susan Meriläinen, University of Lapland & Saija Katila, Aalto University, School of Business: Vulnerable academic bodies

Research on “the body” in the field of organization and management studies has grown steadily during the past twenty years. This literature has brought to the fore the strict bodily norms to which employees and managers are expected to conform and the various ways in which the body functions as a basis for inclusion and exclusion in organizations (Acker, 1990; Kerfoot and Knights, 1993; Connell and Wood, 2005; Ellehave, 2005; Calás and Smircich, 2006). The existing literature on bodies tends to articulate bodies as either internal and psychical spaces; they are ‘lived’ from the inside or discursively inscribed from the outside (see Crossley, 2007). We contend that practice-based notions of embodiment provide a promising platform for studying the embodied nature of organizational life, because it enables to deconstruct the material/discursive dichotomy retaining both elements without privileging either (see Gherardi et al., 2014). To further continue the fruitful stream of practice-based inquiries of the embodied nature of organizational life, we suggest that it might be worthwhile to ask what actually is “the body” that we assume to be the subject of our investigation and how the body’s materiality – e.g. its anatomy and physiology - and other material forces actively matter to the processes of materialization? Following an emerging group of feminist theorists of the body we are in this paper looking for a way to talk about the materiality of the body as itself an active force; i.e. the agency of bodies (see Alaimo and Hekman, 2008). Our paper suggests that considering the agency of the bodies could have a considerable effect on how we think about embodiment in the workplace. We will theorize on the distinct materiality of our own embodied experiences in academia by providing a narrative which describes “corporeal existence which is composed through fatigue as much as through activity, through its passivity and withdrawal as much as through action and worldly engagement” (Harrison, 2008, 425).

Pirjo Tiittala, Aalto University School of Business: Narratives of identity in gendered academia

In my paper I address the question 'How do scholars construct their professional identities in the contemporary academia?' and present preliminary findings of my ongoing research on gender and diversity in academic work.

A cultural understanding of diversity, I argue, encourages organizational learning, equality and inclusion. Currently, however, managerialism, competition, and performance culture (including the Tenure Track System) reign in universities. They place academic work under pressure and emphasize individualistic values. Also Aalto University strives for high positions on international university ranking lists.

Methodologically, I combine an autoethnographic approach with individual narrative interviews and participatory observation. Ten doctoral candidates and six post-doctoral researchers of Aalto University of School of Business, who had recently earned their doctorates, have participated in my research during the academic year 2012-2013. Also my own experiences in academia as a mature woman and a novice researcher affect my work.

From a socio-cultural viewpoint, professional identity is one important part of social identity; it refers both to an individual and to the context in which she or he is acting. Professional identity in academic work is a lens through which I analyze my empirical material. I conceptualize professional identity in academic work as discursively constructed meanings of the daily routines and activities of the interviewees combined with the meanings of their situated affective practices.

I draw from studies of professional identity in the academia and construct narratives based on my interview material. I focus on how researchers make sense of their everyday work and how they experience it through exclusive or inclusive practices. Further, I explore how certain institutional settings and practices frame the way in which professional identities are constructed.

According to my preliminary findings, the interviewees strongly resist hegemonic practices in different ways and an 'ethos of publishing' seems to cause feelings of loneliness and even affects and emotions such as shame and fear. The interviewees seem to call for more sensitivity and support. My paper suggests that universities would benefit from making organizational practices more diverse by dismantling the social and political nature of organizational dynamics of silenced practices in the academia. This would advance knowledge production and prevent the loss of valuable talents.

Keywords: academic work, professional identity, identity work, gender, diversity, emotions, affective practice

Kirsi Eräranta and Johanna Moisander, Aalto University School of Business: Institutionalization of Work-life balance as a management issue – a critical perspective

In this developmental paper, we present preliminary ideas and findings from our study that aims to unfold the process of institutional field transformation through which a social policy issue concerning citizens' better "work-life reconciliation" was translated from a question of parents' equal right to paid work and family life to a question of employees' work-life balance and socially responsible human resources management, in the context of a Nordic welfare state, Finland. Drawing on the literature on Scandinavian Institutionalism and translation, we analyze this process of transformation as a result of deliberate activity of multiple and changing institutional actors who pursue public reforms in the field of European social policy. The paper contributes to the literature on 'gender and corporate social responsibility', by critically examining a process of institutional field transformation through which corporations and firms are given and assume responsibility for protecting and sustaining the care rights of citizen's in society.

Paula Koskinen, Hanken School of Economics: Institutional Barriers to Promoting Gender Pay Equity

This presentation is based on an article manuscript I am currently working on. The article discusses Finnish gender equality legislation and its potential in promoting gender pay equity. The article is written at a time when the legislation is about to be reformed. Like the shaping of many labour market policies and gender equality policies, the shaping of the new legislation took place in the tripartite framework. Therefore, I will reflect on the role of different stakeholders in shaping equal pay policy and how those affect the outcomes of policy making and, the resulting legislative framework. The article has two aims: 1) to analyse the role of different stakeholders in the renewal process of the legislation and 2) to analyse the resulting legislative framework's likelihood of being effective in promoting equal pay.

As data I will use legislation texts and a sample of gender equality plans of Finnish organizations. The sample was collected in a research project at it consists of 18 Finnish organizations of which 10 had a gender equality plan.

Miehenä olemisen sietämätön keveys

Työryhmän vetäjät: Ilana Aalto, Turun yliopisto, [Ilana.aalto\(at\)utu.fi](mailto:Ilana.aalto(at)utu.fi) ja Teemu Tallberg, Maanpuolustuskorkeakoulu, [teemu.tallberg\(at\)mil.fi](mailto:teemu.tallberg(at)mil.fi)

Pe 21.11. klo 15.00-17.00, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-310

15.00-15.40 Hanna Ojala & Karoliina Ojanen: Sshh, Seksi! Ikääntyvä mies ja hiljennetty halu

15.40-16.20 Jiri Nieminen: Heteronormatiivisuudesta normatiiviseen heteroseksuaalisuuteen: tasavallan presidentti Sauli Niinistön kasvu puolivallattomasta poikamiehestä kansankunnan isäksi

16.20-17.00 Titta Karlstedt: Vanhemmuus miehen valintana. Isyys suomalaisessa 2000-luvun elokuvassa

La 22.11. klo 9.00-11.00, Hanken, tila 307

9.00-9.40 Timo Aho, Jyväskylän yliopisto: Ruumis ja intersektionaaliset erot rekkamiesten työssä

9.40-10.20 Tapio Bergholm, University of Helsinki: After Harmaja We are All Bachelors - Bachelor culture reconsidered

10.20-11.00 Ilana Aalto, Turun yliopisto: Miestutkimusta kuvittelemassa: Suomalaisen miestutkimuksen ohjelmat 1986–1995

Esitelmät 20 min + 20 keskustelua

Hanna Ojala, Tampereen yliopisto & Karoliina Ojanen, Helsingin yliopisto: Sshh, Seksi! Ikääntyvä mies ja hiljennetty halu

Kulttuurissamme toimitetaan seksin ja seksuaalisuuden "luonnollisuuden" puolesta, mutta erityisesti vanhan miehen seksuaalisuus määrittyy kulttuurisessa kuvastossa yhä Mary Douglasia lainaten liaksi, joka osoittaa yhteiskuntamme järjestyksen ja rajat. Mistä kertoo se, että yliseksualisoituneessa kulttuurissa on olemassa aikuisväestöön lukeutuvia ryhmiä, jotka ovat pitkälti jääneet seksuaalisuuskeskustelujen ulkopuolelle? Miksi kulttuuristen jäsennysten vanha mies ei halua tai kykene lainkaan tai haluaa ja kykenee lakkaamatta: on siis haluton impotentti tai yliseksuaalinen liikainen ukko? Miksi vanhan miehen haluaminen on hiljennetty, miksi haluaminen on väärin?

Puheenvuorossamme tarkastelemme ikääntyvän miehen seksuaalisuutta tutkimushankkeemme "Hiljennetty halu: ikääntyvän miehen seksuaalisuus ja kamppailu maskuliinisuudesta" aineistojen valossa. Avaamme erityisesti sitä, mitä kuudenkymppin ja kuoleman välissä elävät miehet itse ajattelevat seksuaalisuudestaan, miten he sitä jäsentävät ja miten arjen kokonaisuus määrittelee seksuaalisuuden toteutumista ja intiimiyden kokemuksia? Pohdimme myös ikääntyvän miehen seksuaalisuuden tabuluonteesta suhdetta käsitykseemme mieheydestä ja maskuliinisuudesta, ja mitä annettavaa miestutkimuksella on ikääntyvän miehen seksuaalisuuden tutkimiselle.

Jiri Nieminen, Tampereen yliopisto: Heteronormatiivisuudesta normatiiviseen heteroseksuaalisuuteen: tasavallan presidentti Sauli Niinistön kasvu puolivallattomasta poikamiehestä kansankunnan isäksi

Sosiologiassa normi ymmärretään vuorovaikutuksen muotona, jossa yhteisö saa jäsenensä toimimaan ja ajattelemaan tietyllä yhdenmukaisella tavalla. Normin noudattamista säädellään palkkioin ja rangaistuksin. Paperissani lähtökohtani on, että politiikassa äänestäjät rankaisevat normien noudattamattomuutta ehdokkaan valitsematta jättämisellä; poliitikon tullessa valituksi hän on noudattanut yhteisön normeja onnistuneesti. Tämä koskee varsinkin kaksivaiheisia ja henkilökeskeisiä presidentin vaaleja.

Suomen presidentinvaaleissa vuonna 2012 herätti keskustelua naispoliitikkojen olemattomuus sekä heteronormatiivisuuden purkautuminen, avoimesti homoseksuaalin miehen nousun toiselle kierrokselle. Vähemmän kiinnitettiin huomiota siihen, kuinka tasavallan presidentiksi valituksi tullee Sauli Niinistölle oli rakennettu normatiivista heteroseksuaalisuutta hänen hävittyä edelliset presidentinvaalit vuonna 2006. Paperissani esitän, että vasta kun Niinistö luopui puolivallattoman poikamiehen imagosta, onnistui hänen täyttää äänestäjäkunnan enemmistön normit.

Titta Karlstedt, Turun yliopisto: Vanhemmuus miehen valintana. Isyys suomalaisessa 2000-luvun elokuvassa

Suomalaiset 2000-luvun elokuvat sisältävät monia hyvin erilaisia isyyden kuvauksia. Monia isyyskertomuksia kuitenkin yhdistää teema, jossa isyys ja sen toteuttamisen tavat määrittyvät miesten itsekäaseen haluun perustuvien valintojen mukaan. Keskityn esitelmässäni tarkastelemaan näitä isyyden representaatioita. Pääasiallisia aineistoelokuviani ovat *Riisuttu mies* (2006), *Haarautuvan rakkauden talo* (2009), *Vuosaari* (2012) ja *3 Simoa* (2012), mutta myös muut vuosien 2000–2013 välillä julkaistut ja elokuvateatterilevityksessä olleet suomalaiset pitkät elokuvat toimivat tausta-aineistonani.

Esitelmässäni tarkastelen ensinnäkin, minkälaisilla elokuvallisilla keinoilla vanhemmuutta tuotetaan miesten valintana. Minkälaisia ovat ne tarinat, joissa miesten halut ja omaehtoiset valinnat muovaavat isyyttä ja sen ilmentämistapoja. Minkälaiset halut ohjaavat miesten valintoja heidän isyytensä suhteen ja miten näitä haluja kuvataan kokemuksellisinä tunteina?

Toiseksi tarkastelen aihetta sukupuolten välisinä valtasuhteina. Miten valta päättää omista vanhemmuuden toteuttamisen tavoista on elokuvissa kietoutunut mieheyteen? Mitä tapahtuu mieheydelle, kun mieheltä viedään valinnanvapaus ja päätösvalta oman isyytensä suhteen? Ja mikä on naisen ja äidin rooli elokuvissa, joissa isyys rakentuu miehen omaehtoisista valinnoista?

Timo Aho, Jyväskylän yliopisto: Ruumis ja intersektionaaliset erot rekkamiesten työssä

Tilastollisessa mielessä rekkakuskin ammattia voidaan pitää miesvaltaisena ammatina, sillä noin 95 prosenttia kuljettajista on miehiä. Miesten lukumääräisen enemmistön sekä työstä tuotettujen kulttuuristen mielikuvien perusteella rekkakuskin ammatista välittyy myös kuva "miehisestä" tai "maskuliinisesta" työstä. Nämä stereotyyppiset mielikuvat perustuvat oletuksiin työn luonteen vaikutuksista kuljettajien ruumiilliseen habitukseen: istuma työtä tekevä rekkamies on lihava, terveydestä piittaamaton, huonoryhtinen ja epäsiistillä olemuksella varustettu. Rekkamiesten parissa suorittamani etnografinen kenttätyö kuitenkin osoittaa, että rekkamiesten ammatikunta(t) on paljon epäyhtenäisempi, hierarkkisempi, dynaamisempi ja konfliktiherkempi kuin yleensä ajatellaan. Aineistoni antaa viitteitä siitä, ettei kuljettajien (mies)sukupuolisuutta voi ajatella miehiä automaattisesti yhdistävänä tekijänä, vaan on kysyttävä millä keinoin ja mihin tukeutuen rekkamiehet kokevat yhteisöllisyyttä ja tekevät erontekoa. Miten esimerkiksi ikä tai luokka operoi rekkamiesten välisten erojen mekanismina?

Tämä esitys pohjautuu valmisteilla olevaan väitöskirja-artikkeliin, jossa tarkastellaan sitä miten rekkakuskiensa työssä ruumis toimii sukupuolen kanssa risteävien erojen, kuten luokan ja iän rakentamisen paikkana ja välineenä. Lähdän ajatuksesta, että ruumis on risteyskohta, jossa ja jonka kautta luokkaa ja maskuliinisuutta tehdään – ts. ruumiin kautta on mahdollista päästä käsiksi materiaalisen ja kulttuurisen sekä instituutioiden ja yksilöllisten kokemusten väliseen suhteeseen. Aineistoni kohdalla tämä tarkoittaa, että rekkamiesten väliset erot ja hierarkiat tulevat esiin ruumiissa iän ja luokan rakenteistamana. Eli kun kuljettajat puhuvat, toimivat tai kommentoivat jotakin työhön liittyvää käytäntöä, he tekevät niin nimenomaan ruumiillisina olentoina. Työkäytännöt ovat ruumiillistuneita, mutta samalla nämä ruumiillistuneet työkäytännöt ovat symbolisia, ne viestivät ja merkitsevät jotain, eli niissä tuotetaan sosiaalisia eroja ja kategorioita.

Esityksessäni hahmottelen etnografisen artikkeliväitöskirjani toisen artikkelin teoreettista ajatusta siitä miten erilaisia yhteiskunnallisia eroja, kuten luokkaa, sukupuolta ja ikää voi lukea ulos tarkastelemalla rekkakuskien työn ja ruumiin välistä suhdetta. Lisäksi havainnollistan teoreettisia ajatuksia parilla aineistoesimerkillä.

Tapio Bergholm, University of Helsinki: After Harmaja We are All Bachelors - Bachelor culture reconsidered

This article is a critical evaluation of my earlier hypothesis, which was first vague but then developed to become a more precise, detailed and general theory about the bachelor culture of dock workers. There was tension and even contradiction between a theory that tried to be at the same time precise and general.

I developed it as a criticism of earlier theories posited as interpretations of the general short-sightedness of port workers and – at the other extreme – theories about the unity, solidarity, radicalism and therefore strong and effective strikes of dock workers all around the world in nearly all periods of history. I found both these cross-cultural and diachronic generalizations about dock workers' subculture and strike behaviour very problematic and highly unlikely.

I based my criticism on my own empirical research about Finnish dockers during casual period of harbour employment. Sociological, ethnological and anthropological studies gave new insights into dockers' behaviour and culture in different ports. These impulses were then connected to what at that time was a new interest in the gendered structures of working life and sexuality at work. From these discussions, theories and research I made my own hypothesis or theory about masculine individualism of dock workers, which was based in my view on bachelor culture.

The international applicability of bachelor culture theory got several blows when ethnological and historical research from other countries became more familiar to me. In Finland and northern Sweden ports were not exclusively male environments. The majority of dock workers was probably not such loose drifters as described in the Finnish literature and in my articles. In this paper I try to develop more flexible theory – inspired also by Judith Butler – about transport workers bachelor culture.

Ilana Aalto, Turun yliopisto: Miestutkimusta kuvittelemassa: Suomalaisen miestutkimuksen ohjelmat 1986–1995

Keskustelu "miehen kriisistä" alkoi Suomessa 1980-luvun alkupuolella. Puheenvuorot esitettiin lehtiartikkeleina ja populaarien keskustelukirjojen muodossa. Vuonna 1986 järjestettiin myös runsaasti polemiikkia herättänyt miesten hyvinvointikampanja *Mies 2000*. Ensimmäiset miehiä miehinä koskevat tutkimukset julkaistiin niin ikään 1980-luvulla, vaikka käsite "miestutkimus" ei tuolloin vielä ollut vakiintunut käyttöön. Käsitteen esitteli vuonna 1986 Tasa-arvoasian neuvottelukunnan raportti *Miestä päin – keskustelua miestutkimuksesta*.

Seuraavien vajaan kymmenen vuoden aikana miestutkimuksen mahdollisuudesta, uhista ja suunnasta kirjoitettiin useita puheenvuoroja, jotka julkaistiin esimerkiksi Naistutkimustiedotteessa ja Naistutkimuslehdessä. Varsinaista empiiristä, sukupuolinäkökulmaista tutkimusta miehistä julkaistiin sen sijaan vain vähän tai ei ainakaan miestutkimus-nimekkeen alla. Ensimmäiset itsensä miestutkimuksen alaan nimenneet antologiat ilmestyivät vuosina 1993–1995. Esitelmässäni käsitelen miestutkimuksesta ennen tutkimusalan syntyä käytyä keskustelua: mitkä olivat miestutkimukseen kiinnitetyt pelot ja toiveet? Entä miten tämä miestutkimuksen "esihistoria" kuvataan viimeaikaisissa katsauksissa, jotka käsittelevät tutkimusalan kehitystä?

Ruumiit työssä ja vapaalla

Työryhmän vetäjät: Kirsti Lempiäinen, [kirsti.lempiainen\(at\)ulapland.fi](mailto:kirsti.lempiainen(at)ulapland.fi), Anu Valtonen, [anu.valtonen\(at\)ulapland.fi](mailto:anu.valtonen(at)ulapland.fi) ja Susan Meriläinen, [susan.merilainen\(at\)ulapland.fi](mailto:susan.merilainen(at)ulapland.fi)

Kutakin paperia käsitellään työryhmässä 35 min. Aika jakaantuu siten, että paperin kirjoittajat esittävät ensin tutkimustaan (max 15 minuuttia), minä jälkeen on aikaa yhteiskeskustelulle 20 minuuttia.

Pe 21.11. klo 15.00-17.30, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-401

15.00-15.10 Avaus ja esittäytyminen

15.10-15.45 Mira Karjalainen, Charlotta Niemistö ja Jeff Hearn: Fitti vai fätti? Ihannetyöntekijän keho organisaatiossa

15.45-16.20 Virpi Timonen: Kehollisuuden ilmentyminen johtajien kerronnassa

16.20-16.40 Tauko

16.40-17.15 Beata Segercrantz ja Katarina Jungar: Organizing for and against death

17.15-17.30 Loppukeskustelu

Mira Karjalainen, Charlotta Niemistö ja Jeff Hearn, Hanken: Fitti vai fätti? Ihannetyöntekijän keho organisaatiossa

Työ ja vapaa-aika sekoittuvat monella tapaa jälkiteollisessa korkeaa asiantuntijaosaamista edellyttävässä palvelutaloudessa, tuottaen uudenlaisia vaateita työntekijöiden kehon ja olemisen tavan suhteen. Joan Acker kuvasi 1990-luvun alussa ihannetyöntekijän omistautuvan yritykselle ja laittavan työn aina etusijalle (Acker 1990). Mutta miten ackerilainen ihannetyöntekijä mukautuu nykyajassa tapahtuvaan työn rajojen hämärtymiseen ja työn imeytymiseen yksityisen alueeseen, kuten vapaa-aikaan ja itsensä toteuttamiseen työn ulkopuolella? Jälkiteollisessa esitystaloudessa ei enää pelkkä yritykselle omistautuminen ja osaaminen riitä, vaan myös työntekijän fyysisen olemuksen pitää olla yritykselle sopiva. Erityisesti modernissa konsultoinnissa työntekijöiden olemuksella on suuri merkitys työn kannalta.

Samalla kun yhteiskunnan uusliberalistinen kehitys painottaa yksilön valinnanvapautta, löytyy yhteiskunnan rakenteista tiukkoja olemisen normeja, jotka aiheuttavat sukupuolittuneita ja ikään liittyviä ulkonäköpaineita. Naiset kokevat miehiä enemmän syrjintää organisaatioissa, usein ikään ja ulkonäköön, kuten ulkonäköpaineisiin ja nuorekkaana säilymisen vaateisiin liittyen (Martin 2003; Duncan ja Loreto 2004; Granleese ja Sayer 2005; Itzin ja Phillipson 1995; Jyrkinen ja McKie 2012; Jyrkinen 2014). Toisaalta johtavissa asemissa oleviin miehiin liitetään usein odotuksia valtaa huokuvasta, heteroseksuaalisesta, fyysisesti vahvasta ja hyväkuntoisesta kehosta ja olemuksesta (Hearn ja Parkin 1987/1995; Hearn 1995; Hearn 2012: 312; Meriläinen, Tienari ja Valtonen 2013). Tarkastelemme ihannetyöntekijää intersektionaalisesti sukupuolen, iän, ammatillisen statuksen risteymässä (Lutz et al. 2011; Crenshaw 1989).

Aineistopohjaisessa analyysissamme tarkastelemme ulkonäön, kehon, pukeutumisen, puheenparren, elekielen ja olemisen tavan sosiaalisia ja organisatorisia merkityksiä. Mittava empiirinen aineisto, jonka olemme keränneet vuosina 2013–2014 Suomen Akatemian rahoittamassa projektissa "Age, Generation and Changing Work/Life Balance and Boundaries" Suomessa toimivissa kansainvälisissä monialaisissa konsulttiyrityksissä, koostuu yli sadasta teemahaastattelusta, näihin liittyvistä viikkopäiväkirjoista ja muusta edellisiä tukevasta aineistosta, kuten yritysten HR -materiaalista.

Kysymme ovatko kansainvälisten konsulttiyritysten asiantuntijat fyysisiltä ominaisuuksiltaan samankaltaisia, uuteen fyysiseen ihannetyöntekijyyteen istuvia, koska a) he uskovat sen parantavan kestävyyttä, ja sitä myöten he voivat työskennellä enemmän tai antavat kuvan pystyväänsä koviin suorituksiin; b) ulkoinen olemus on osa palvelua jota yritys tarjoaa, sillä huolitellun liikunnallisen olemuksen katsotaan huokuvan luotettavuutta; c) he pyrkivät ulkoisella olemuksellaan sopimaan yrityskulttuurin luomaan normistoon, uskoen siitä olevan myös hyötyä uralla etenemisessä; d) yritys kulttuurisesti kloonaa (Philomena Essed, and Essed & Goldberg; Hearn 2014) työntekijöitään rekrytoimalla myös ulkoiselta olemukseltaan samantyyppisiä työntekijöitä; e) tietyn tyyppiset ja ulkoiselta olemukseltaan samankaltaiset työntekijät hakeutuvat konsultointisektorille.

Viitteet:

Acker, J. (1990) Hierarchies, Jobs, Bodies: A Theory of Gendered Organisations. *Gender and Society*; 4:4. pp, 139-158.

Hearn, J. (1995) 'Imaging the Aging of Men', in M. Featherstone and A. Wernick (Eds.), *Images of Aging: Cultural representations of later life*. London: Routledge, pp. 97-115.

Hearn, J. and Parkin, W. (1987/1995) 'Sex' at 'Work': *The Power and Paradox of Organisation Sexuality*, Prentice-Hall, New York: St. Martin's Press, Hemel Hempstead.

Hearn, J. (2012) Male Bodies, Masculine Bodies, Men's Bodies. The Need for a New Concept of Gex. Teoksessa Turner, B. (toim.) *Routledge Handbook of Body Studies*. London and New York: Routledge,

Jyrkinen, M. (2014) Woman Managers, Careers and Gendered Ageism. *Scandinavian Journal of Management. An International Journal*, 30(2), pp. 175-185.

Jyrkinen, M. and McKie, L. (2012) Gender, Age and Ageism: Experiences of Women Managers in Two EU Countries, *Work, Employment and Society*, 26 (1), pp. 65-82.

Lutz, S., Herrera Vivar, M., Supik, L. (2011) *Framing Intersectionality: An Introduction*. In Lutz et al. (eds.) *Framing Intersectionality. Debates on a Multi-Faceted Concept in Gender Studies*. London: Ashgate.

Meriläinen, S. Tienari, J. ja Valtonen, A. (2013) Headhunters and the 'ideal' executive body. *Organization*,

Virpi Timonen, Oulun yliopisto: Kehollisuuden ilmentyminen johtajien kerronnassa

Esitykseni pohjautuu väitöstutkimukseni kolmannen artikkelin alustavaan käsikirjoitukseen, jossa tarkastelen kehollisuuteen liittyviä ilmaisuja kasvatusalan keskitason johtajien kerronnassa. Ajattelen keskitason johtajien sijoittuvan työssään liminaaliseen tilaan, jossa he ovat erilaisten vaatimusten ja odotusten välissä. Työssäni liminaalisuuden käsite pohjautuu Turnerin (1982) näkemykseen, jossa sillä viitataan epämääräiseen tilaan sosiaalisten rakenteiden rajalla. Hyödyntämällä Merleau-Pontyn (1962; 1995) fenomenologista ajattelua, elävän ruumiin ja fyysisen tilan yhdistyminen liminaalisessa tilassa voi paljastaa uusia näkökulmia suhteisuudesta ja tietämisestä. Hänen mukaansa kehollisuus onkin itsessään tietämisen tapa ja erityisesti kerronnallisen tietämisen. Pyrittäessä ymmärtämään tietämisen prosesseja, niitä voidaan tarkastella kehollisina intentioina ja vastaamisen käytänteinä. Tutkimuksessani näen johtajien aistivien, tuntevien ja havaitsevien kehojen sijoittuvan materiaalisien ja ideoista koostuvan maailman väliseen keskiöön. Pohdinkin esityksessäni miten kehollisuus johtajien kerronnassa rakentuu ja millaista kehollisuutta liminaalisessa tilassa kerrotaan?

Aineistoni koostuu kasvatusalan johtajien ryhmähaastatteluista ja vertaisryhmämentoroinneista, joita tarkastelen kerronnallisesta näkökulmasta. Näen johtajien kerronnan rakentuvan 'pienistä tarinoista', jotka eivät mahdu perinteisiin tarinan määrittelyihin. Näistä esimerkkeinä voidaan esittää kertominen tulevaisuudesta tai mahdollisista tapahtumista, tapahtumien arvioinneista, viivyttämisestä tai kerronnasta kieltäytymisestä. Aineistoa analysoidaan hyödyntämällä Hyvärisen (2008; 2010) kehittämiä odotusanalyysejä, jossa kerronnan nähdään olevan täynnä odotusten ja arviointien ilmaisuja.

Teoreettisena viitekehystenä on esteettinen johtajuus, jossa johtajuuteen kytkeytyvät tunteet, kehollisuus, eettinen ulottuvuus ja suhteissa rakentuminen. Esteettisen johtajuuden viitekehyksessä kiinnitetään erityisesti huomiota aistien merkitykseen tiedon syntymisessä. Jokainen yksilö tarkastelee toista kehollisena olentona, oman kehonsa kautta, joten kehot vaikuttavat siihen kuinka ja mitä havainnoimme toisista ihmisistä. Johtajuuden ajatellaankin rakentuvan eri johtamiskonteksteissa syntyvissä ja realisoituviissa suhteissa. (Hansen, Ropo & Sauer 2007; Ladkin 2008, 2013; Ladkin & Taylor 2010; Ropo & Parviainen 2001).

Beata Segercrantz ja Katarina Jungar, Hanken: Organizing for and against death

In this paper we explore organizing in and around bodies and dying drawing on post-colonial and feminist theory. We do so in the context of care work. Various issues around bodies and death are often present in the organizing of care work: the bodies of care workers are in important ways part of care work while the focus of care work is often on bodies and in some cases also on death.

Furthermore, care work seems to continuously involve change and change pressures arising from new innovations and technologies but also from increasing demands and simultaneous constrained social and health care budgets. For example, radical medical and organizational innovations have involved changes which have had great impact on the treatment of those suffering from diseases, such as, HIV. Likewise, technological innovations have entered into care work of, for example, elderly, sometimes in order to improve, analyze or control care and at other times to cut social and health care costs.

The centrality of bodies and death in care work and innovation in this type of work raise some important questions around 'discursive practices and material phenomena and the relationship between them' (Barad 2003). We are interested in studying discursive and material effects, regarding the body and death in care work, in the light of organizing and restructuring when different types of innovation are implemented (e.g. technological, organizational and medical innovations).

We use two case studies, one in Finland and one in South Africa. The Finnish data material includes 38 interviews with care workers in eldercare as well as observations in homes for elderly. The data material focuses in particular on consequences of the implementation of ICT innovations in the everyday practices in the homes. The South African material was collected around the re-organizing of a program for patient friendly access to antiretroviral therapy (ART) that aims at suppressing HIV and at stopping the progression of the disease. The data includes interviews with four persons active in the establishment and implementation of the ART program, field notes as well as documents about the developments that led to that ART became available in the public health care in South Africa in 2003.

Seksikkäitä identiteettejä ja parisuhdeteollisuutta

Työryhmän vetäjät: Tuula Juvonen, Tampereen yliopisto, tuula.juvonen(at)uta.fi ja Tanja Ketola, Aalto-yliopisto, tanja.ketola(at)aalto.fi

Pe 21.11. klo 15.00-17.30, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-407

15.00-15.20 Maiju Parviainen: Seksologisen tiedon soveltaminen käytännöllis-opastavassa seksuaalineuvonnassa

15.20-15.40 Marika Haataja: Heteroseksuaalisen nautinnon harjoitelmia

15.40-16.00 Hanna Etholén: Haluttu, haluava nainen – ihanteellinen heterofeminiinisyyden ja naisen seksuaalinen halu eroottisissa romaaneissa

Tauko 16.00-16.10

16.30-16.50 Tuija Saaremaa: Rakkauden, seksuaalisuuden ja talouden yhteen kietoutuneet diskurssit internetin maskulistiblogeissa ja itseapuvuoroilla

17.10-17.30 Laura Saarenmaa: Romanssin ehdot ja ystäväporukka pääoman muotona

Maiju Parviainen, Itä-Suomen yliopisto: Seksologisen tiedon soveltaminen käytännöllis-opastavassa seksuaalineuvonnassa

Analysoin väitöstutkimuksessani miten seksologista tietoa seksuaalisuudesta, seksistä, sukupuolesta ja heteroseksuaalisista parisuhteista sovelletaan käytännöllis-opastavassa seksuaalineuvonnassa. Väitöskirjani kolmas artikkeli pohjautuu haastattelututkimukseen, jossa haastattelen suomalaisia seksuaalineuvojia ja -terapeutteja, jotka työskentelevät parisuhteissa olevien ihmisten kanssa. Haastattelut toteutetaan talven/kevään 2015 aikana.

Tässä esitelmässä esittelen haastatteluihini liittyviä kysymyksiä, kuten sitä, keitä nämä "seksuaaliterveyden ammattilaiset" ovat ja millaiseen koulutukseen ja tietoon heidän asiantuntijuutensa pohjautuu. Lisäksi pohdiskelen myös haastattelujen sisältöä, kuten esimerkiksi neuvonnassa keskusteltavien aiheiden ja itse neuvonnan mahdollista sukupuolittuneisuutta ja heteroseksualisointia.

Haataja Marika, Tampereen yliopisto: Heteroseksuaalisen nautinnon harjoitelmia

Artikkeliväitöskirjani Sukupuoli ja seksuaalisuus seksologisessa tiedon muodostumisessa koostuu viidestä artikkelista. Analyysia ohjaavana tutkimustehtävänä on, millaisina sukupuoli ja seksuaalisuus muotoutuvat sekä merkityksellistyvät seksologisessa tiedontuotannossa. Analyysi kohdistuu sekä niihin merkityssisältöihin, joita seksologinen tieto sukupuolelle ja seksuaalisuudelle tarjoaa että tiedon tuottamisen premissihin, jotka vaikuttavat seksologisen tiedontuotannon taustalla.

Alustukseni pohjautuu neljanteen osajulkaisuun, jossa tulen käyttämään tutkimusaineistona viittä naisten seksuaalisuutta käsittelevää seksologista tietokirjaa (2005-2011). Tutkimusaineistossa keskeisiksi nousevat kehon kuvaan, haluun ja nautintoon liittyvät kysymykset. Tarkastelen alustuksessani, millaisia merkityksiä naisten seksuaalisuuteen liitetään seksologisessa tietokirjallisuudessa. Analysoin erilaisia nautinnon ja halun harjoituksia, joiden avulla naisia ohjataan ja opastetaan heteroseksuaaliseen nautintoon. Tutkimusaineistossa naisten ja miesten seksuaalisuuden samankaltaisuutta korostetaan. Toisaalta rivien välistä esiin pyrkii käsitys naisten erityisestä tavasta olla seksuaalinen. Tarkastelen alustuksessa, miten seksologisessa tietokirjallisuudessa naisia suostutellaan normatiivisen heteroseksin näyttämölle.

Hanna Etholén, Helsingin yliopisto: Haluttu, haluava nainen – ihanteellinen heterofeminiinisyys ja naisen seksuaalinen halu eroottisissa romaaneissa

Esitelmäni käsittelee naisen seksuaalisuudesta eksplisiittisesti kertovaa romaanikirjallisuutta sekä sen naisen seksuaalisesta halusta ja heterofeminiinisydestä tuottamia representaatioita. Tutkin 2000luvulla ilmestyneitä omaelämäkerralliseen tyyliin kerrottuja romaaneja (esimerkiksi Catherine Millet'n ja Melissa Panarellon teoksia) ja 2010luvulla ilmestynyttä E. L. Jamesin Fifty Shades of Grey trilogiaa. Teokset ovat ilmestyessään herättäneet huomiota avoimella naisen seksuaalisuuden kuvauksellaan, ja Fifty Shades of Grey suosio myös kertoo, että representaatioille naisen seksuaalisuudesta ja halusta on nykykulttuurissa kysyntää. Teoksilla on siis merkitystä myös yhteiskunnallisessa mielessä: Millaiseksi ja millaisin keinoin niissä rakentuu naisen seksuaalinen toimijuus, joka voidaan kontekstista riippuen tulkita tavoiteltavaksi tai rajoja rikkovaksi mutta toisaalta myös esimerkiksi naista alistavaksi? Millainen heterofeminiinisyys teoksissa esitetään haluttavana? Millaiseksi niissä rakentuu ihanteellinen naisen ja miehen välinen seksuaalinen suhde?

Tulkintakehikoni muodostavat butlerilainen käsitys identiteeteistä toistotekojen kautta rakentuneina ja foucault'lainen käsitys vallasta tuottavana, ja tarkastelen erityisesti, millä tavoin haluttava heterofeminiinisyys merkityksellistyy aineistossani. Teokset vaikuttavat lainaavan valtaviiran heteropornosta niin kerronnan konventionensa kuin tapansa representoida naisia, sillä sukupuolten välinen valtasuhde on niissä seksuaalisoitu ja heteronaisen hyväksyttävä seksuaalisuus rakentuu näytteillä olosta, tiettyjen kulttuuristen "kauneusnormien" täyttämistä sekä miesten haluihin vastaamisesta ja niiden tyydyttämisestä. Pohdin myös, miten valta ja normatiivisuus liittyvät ihanteelliseen heterofeminiinisyteen. Onko kysymys esimerkiksi siitä, että naisen seksuaaliselle halulle ei nykykulttuurissa ole ilmaisutapoja samalla tavoin kuin miehen, tai siitä, että heterofeminiinisyttä oikein toistava nainen "myy" itsensä haluttavana seksikumppanina ja takaa näin seksuaaliselle toimijuudelleen enemmän liikkumavaraa? Haluttava heterofeminiinisyys ei kuitenkaan josta loputtomiin, ja ruumiiseen kiinnittyvät feminiinisuuden representaatiot rakentavat osaltaan naisen seksuaalinen halun.

Analysoin feministisen lähiluvun ja purkavan queerluennan kautta, miten aineistoni romaaneissa tuotetaan haluttavaa heterofeminiinisyttä, ja keskityn varsinkin kohtiin, joissa normatiivisiin naiseuden esityksiin tulee murtumia ja seksuaalisesta halusta ambivalenttia tai monitulkintaista. Näihin kohtiin liittyvät esimerkiksi nautinnon ja häpeän sekoittuminen tai seksuaalisen vapauden ihanteen ja mustasukkaisuuden ristiriidat. Tutkin tätä kautta, millaisia mahdollisuuksia naisen seksuaaliselle toimijuudelle ja haluttavalle heterofeminiinisydelle rakentuu erilaisissa konteksteissa tai skenaarioissa, kuten esimerkiksi sadomasokismissa.

Tuija Saresma, Jyväskylän yliopisto: Rakkauden, seksuaalisuuden ja talouden yhteen kietoutuneet diskurssit internetin maskulinistiblogeissa ja itseapusivustoilla

Rakkaus käsitetään usein positiiviseksi tunteeksi ja eettiseksi, tasa-arvoiseksi suhteeksi. Nykykulttuurin yleistä rakkauden representaatiota, romanttisen heteroseksuaalisen pysyvän rakkauden ideaalia – ja etenkin rakkauteen liittyviä institutionaalisia järjestelyjä – on feministisessä tutkimuksessa kritisoitu naisten kontrolloinnista ja alistamisesta sekä heteronormatiivisuudesta. Sen perusteella, miten internetissä tällä hetkellä performoidaan rakkautta, kritiikille näyttää olevan edelleen sijaa. Blogosfääri on oiva ikkuna rakkauden, seksuaalisuuden ja talouden yhteenkietoutumisiin arkiajattelussa ja asiantuntijapuheessa sekä seksuaalisuuden ja talouden merkityksiin sukupuolijärjestysten jatkuvissa neuvotteluissa.

Esitelmässäni tarkastelen niin kutsuttujen maskulinistien ja terapeuteollisuuden edustajien internetissä esittämiä rakkauskäsityksiä. Maskulinistit ovat miesasia-aktivisteja, jotka pyrkivät pysäyttämään "liian pitkälle edenneen tasa-arvon" ja palauttamaan sukupuolten "luonnollisen" järjestyksen. Terapeuteollisuutta edustavat sivustot, joilla kaupataan itseapukirjallisuutta ja -videoita lähinnä naisille näiden (hetero)parisuuhdetta vahvistamaan. Tarkastelen antifeminististen miesasiablogien ja psyko-puheen läpäisemien itseapusivustojen retoriikkaa, jossa hetero-oletuksen värittämä rakkauspuhe kietoutuu erottamattomasti taloudellisiin valtakamppailuihin ja sukupuolijärjestyksen muutoksen aiheuttamiin pelkoihin. Hyödynän retorisisessa ja diskursiivisessa analyysissäni intersektionaalisuutta metodina lukiessani blogeja ja nettisivustoja yrityksenä palauttaa traditionaalinen, patriarkaalinen sukupuolijärjestys, jossa valkoinen heteroseksuaalinen länsimainen mies on parisuhteen, perheen ja yhteiskunnan pää, ja jonka valta-asemasta käsin muut sukupuolet, seksuaalisuudet ja etnisyydet näyttäytyvät hallittavina toisina. Paikannan sivustoilla toistuvia yhteen kietoutuvia diskursseja ja osoitan, että rakkauden ja parisuhteen representaatiot ovat niissä keinoja performoida taantumuksellisia ideologioita. Heteroparisuhteessa rakkaus ja seksuaalisuus liittyvät myös avioliittoon taloudellisen vallankäytön mahdollistavana hallintajärjestelmänä. Pyrin lisäksi osoittamaan, miten intiimit ihmissuhteet hahmotetaan nykykulttuurissa yhä enenevästi kaupallistumisen ja esineistymisen kautta.

Laura Saarenmaa (TaY): Romanssin ehdot ja ystäväporukka pääoman muotona

Kirjassaan *Why love Hurts* Eva Illouz (2012) väittää, että tiedämme lemmen tuskasta nykyään huomattavasti enemmän kuin Jane Austenin romaanien sankaritaret. Illouzin mielestä täydellisen kumppanin ja tyydyttävän parisuhteen löytämisen vaikeus aiheuttaa paitsi suurta kärsimystä myös palvelee kapitalistisia päämääriä: täydellisen romanttisen ja eroottisen partnerin kaipuu on modernin kapitalistisen kulttuurin nerokkain ja monialaisin tuote. Romanttisissa komedioissa on 1990-luvulta alkaen korostettu romanttisen rakkauden saavuttamisen vaikeutta ja suhteellisuutta. Samalla on alettu korostaa päähenkilöä ympäröivän ystäväporukan merkitystä. Elokuvaesimerkkien valossa näyttää siltä, että ystäväporukka on jopa niin perustava statusresurssi, että voitaisiin puhua jo suorastaan subjektiveetin ehdosta. Puheenvuorossani pohdin elokuvien romanttista subjektia ympäröivää ystäväjoukkoa pääoman muotona.

Sukupuoli mediassa

Työryhmän vetäjät: Annamari Huovinen, annamari.huovinen(at)aalto.fi, Anu Harju, anu.harju(at)aalto.fi

Pe 21.11.2014 klo 14.30-17.30, kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-301

14.30-15.00 Henrika Ziliacus-Tikkanen: International projects on Women and News: Focus on Finland, Sweden and Norway

15.00-15.30 Tarja Savolainen: Tasa-arvo suomalaisessa televisiossa

15.30-16.00 Lilli Aini Rokkonen ja Iiris Lehto: Hoivan sukupuolittuneet käytännöt tositelevisiossa

16.00-16.30 Mikko Hautakangas: Pojat ja nuoret miehet mediakansalaisina

16.30-17.00 Erkkä Railo: Timo Soini työväenluokkaisen maskuliinisuuden representaationa 2010-luvun Suomessa

17.00-17.30 Anu Harju ja Annamari Huovinen: Normatiivinen naiseus fa(t)shion- blogeissa. Muoti sosiaalisena pääomana identiteetin rakentumisessa

20 + 10 min / esitelmä

Henrika Zilliacus-Tikkanen, journalistik Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet: International projects on Women and News: Focus on Finland, Sweden and Norway

Kansainvälisessä tutkimusprojektissa Global Report on the Status of Women in the News Media, tutkittiin naisten asemaa mediaorganisaatioissa. Tutkimukseen osallistui tutkijoita 59:stä maasta. Projektin tuloksia on tiivistetty kirjaan; The Palgrave International Handbook of Women and Journalism. (ed. Carolyn M Byerly), 2013. Kerron projektista, kirjasta sekä tuloksista Suomen, Norjan ja Ruotsin osalta. Koska materiaali on englanninkielinen ppt esitys on englanniksi, mutta esittelen asiat suomeksi, tai ruotsiksi tarvittaessa. Projektin pohjoismaiset tutkijat ovat Maria Edström (Ruotsi), Turid Øvrebo (Norja) sekä Tarja Savolainen ja Henrika Zilliacus-Tikkanen (Suomi).

Tarja Savolainen, Helsingin yliopisto/Svenska social- och kommunalhögskolan: Tasa-arvo suomalaisessa televisiossa

Tutkimusprojektissani "Tasa-arvo suomalaisessa televisiossa" tutkin sukupuolten tasa-arvon kehittymistä suomalaisessa televisiossa kahden viime vuosikymmenen aikana. Pekingin toimintaohjelmassa v. 1995 painotettiin median merkitystä naisten aseman ja sukupuolten tasa-arvon kannalta. Allekirjoittaneet maat sitoutuivat parantamaan naisten asemaa niin mediaorganisaatioissa kuin mediassa. Olen vuodesta 1995 seurannut naisten ja miesten esittämistä suomalaisessa televisiossa. Nyt kun Pekingin toimintaohjelmasta alkaa olla kulunut parikymmentä vuotta, on tullut aika katsoa, miltä sukupuolijako näyttää tänä päivänä ja ovatko toimintaohjelman tavoitteet toteutuneet. Entä mitä Suomi on tehnyt sukupuolten tasa-arvon kehittämiseksi median alalla?

Lilli Aini Rokkonen ja Iiris Lehto, Itä-Suomen yliopisto: Hoivan sukupuolittuneet käytännöt tositelevisiossa

Työn alla olevassa artikkelissamme tutkimme ja avaamme hoivan sukupuolittunutta logiikkaa ja käytäntöjä. Käytämme aineistona viittä suomalaista tositelevisio-ohjelmaa: Duudsonit tuli taloon, Kaappaus keittiössä, Pelasta perheemme, Supermarjo!, Suomen Huippumalli haussa sekä Suomen Suurin pudottaja. Ohjelmat edustavat affektiivisen käänteisen jälkeistä genreä; niissä ei pyritä niinkään nöyryyttämiseen vaan hoivaan ja huolenpitoon, osallistujien auttamiseen.

Niin kutsuttu 8+8+8 – malli, jossa vuorokaudessa kahdeksan tuntia on varattu työlle, kahdeksan tuntia vapaa-ajalle ja kahdeksan tuntia levolle, jättää hoivan näkymättömiin. Samoin hoiva jätetään näkymättömiin tositelevisio-ohjelmissa, joissa lähdetään viikoiksi pois kotoa. Näissä hoivan varsinainen organisointi ohitetaan tai se jää marginaaliin. Kuka hoivaa, kun yksi perheenjäsenistä -tai ainoa hoivaaja- on pois kotoa? Hoivaa myös halvennetaan, esimerkiksi Duudsonissa sotketaan ja hajotetaan hoivan tiloja tai se näyttäytyy julmana, lupauksena välittämisestä, mutta seuraavassa hetkessä osallistuja on jo lähetetty kotimatalle, takaisin arkeen. Hoivaa sukupuolitetaan itsestään selvästi naisille kuuluvaksi, mutta toisaalta hoivasta myös neuvotellaan ja ohjelmista on luettavissa sukupuolijärjestyksen rikkoutumisen paikkoja. Supermarjossa perheen äideille etsitään omaa aikaa, hoivaa uudelleen organisoidaan ja hoivan antajana ja opettajana voi olla myös mies, kuten Duudsonit tuli taloon ja Kaappaus keittiössä-ohjelmissa nähdään.

Tositelevisio-ohjelmilla luodaan normatiivista käsitystä oikeanlaisesta perheestä, mutta se toimii myös uutena yhteiskunnan hoivaajana; katsojat voivat saada konkreettisia neuvoja arjen pyörytykseen kotisohvalta tai jopa osallistumalla itse ohjelmaan. Supermarjon tai Duudsonien pyytämisen kotiin voi olla helpompaa kuin soittaminen perhetyöntekijälle. Hyvinvointivaltion tukiverkoston huokoistuessa tositelevisio-ohjelmat voivat olla yksi vaihtoehto korvaajaksi. Aineistolähtöisessä esitelmässämme pohdimme hoivan näkyvyyttä ja näkymättömyyttä sekä sukupuolta ja etsimme työkaluja näiden esiin tuomiseen.

Mikko Hautakangas, Tampereen yliopisto: Pojat ja nuoret miehet mediakansalaisina

Ns. "digimurroksen" myötä on tuotettu paljon uutta tutkimustietoa lasten ja nuorten mediakäytöstä, erityisesti internetin käytöstä. Sukupuolten erot näkyvät näissä tutkimuksissa, mutta etenkin miesnäkökulmaa ei ole mediatutkimuksen piirissä juurikaan erikseen tarkasteltu.

Tämä esitys perustuu Helsingin Sanomien Säätiön rahoittamaan tutkimushankkeeseen "Pojat ja nuoret miehet mediakansalaisina", joka toteutettiin Tampereen yliopiston tutkimuskeskus COMETissa vuosina 2013-2014. Hanke kiinnittyi mediakulttuurin tutkimuksen, sukupuolentutkimuksen ja miestutkimuksen sekä mediakasvatuksen teorioihin ja käsitteisiin, ja osallistuu keskusteluun miessukupuolen kulttuurisesta rakentumisesta tarkastelemalla nuorten miesten mediasuhdetta ja median merkitystä heidän arjessaan. Millaisia kulttuurisia malleja ja maailmaan kiinnittymisen paikkoja nuorille miehille aukeaa heille tyypillisten mediarutiinien kautta? Miten pojat ja nuoret miehet itse tuottavat ja kierrättävät käsityksiä maskuliinisuudesta?

Tutkimuksessa maskuliinisuuksia rakentavia ja purkavia diskursseja tarkastellaan kahta näkökulmaa yhdistelemällä: yhtäältä kohteena on "puhe pojista", toisaalta "poikien puhe". Aineistona on ryhmä- ja yksilöhaastatteluja, nuorten miesten suosimien verkkoyhteisöjen havainnointiin perustuva aineisto, sekä erityisenä casena *My Little Pony* -animaatiisarjan faniyhteisön eli "Bronyjen" havainnointi.

Hanke osoittaa mediatutkimuksen tarpeellisuuden sukupuolten tasa-arvoa koskevan yhteiskunnallisen dialogin rakentamisessa. Keskustelu miehille erityisistä ongelmista ja miessukupuolen asemasta eri kulttuurisissa konteksteissa on 2000-luvun mittaan lisääntynyt, sekä tieteen kentällä että julkisuudessa. Tämä on näkynyt myös mieskysymyksen politisoitumisena ja eri ideologisista taustoista ponnistavien miesliikkeiden järjestäytymisenä. Eri julkisuuden areenoilla on samalla voimistunut myös uuskonservatiivinen "miesasiapuhe", joka usein asemoituu selkeän antifeministiseksi – feminismi kuvataan miesasialle vastakkaisena ideologiana, joka pyrkii alistamaan miehet. Tässä diskurssissa miesasiapuhe puolestaan kytketään tasa-arvon käsitteeseen tavalla, jossa tasa-arvo rakentuu luonnollisista esitettyjen sukupuolierojen varaan, ei niiden yli. Samalla kun sukupuolierot esitetään tieteellisinä faktoina, esimerkiksi evoluutiobiologiaan vedoten, sukupuolijärjestelmään liittyvät ideologiset kamppailut ohitetaan irranaalisina.

Kaikki miesnäkökulmaa korostava sukupuolijärjestelmän kritiikki ei kuitenkaan ole naisvihamielistä. Rakentavan sukupuolia koskevan keskustelun edistämiseksi on tärkeää tuoda esille miesten äänten moninaisuutta. Mies- ja naisasiapuheen tulisi olla dialogista ja toisiaan täydentävää, ei köydenvetoa tai punttien tasaamista.

Erkka Railo, Turun yliopisto: Timo Soini työväenluokkaisen maskuliinisuuden representaationa 2010-luvun Suomessa

Esityksessäni analysoin niitä merkityksiä, joita Timo Soinin ulkomuotoon liitettiin suomalaisissa sanomalehdissä kaksi kuukautta ennen vuoden 2011 eduskuntavaaleja ja asetan ne laajempaan poliittiseen ja historialliseen kontekstiin. Lähten ajatuksesta, että toimittajat kuvauksissaan tulkitsevat poliitikon ulkomuotoa samalla kiinnittäen siihen merkityksiä, joiden kautta poliitikko alkaa representoida tiettyä kansanosaa. Argumentoin, että tiedotusvälineet tulkitsevat Timo Soinin edustavan työväenluokkaista maskuliinisuutta. Selitän, millaiset piirteet liitettiin työväenluokkaisuuteen maskuliinisuuteen 2010-luvun Suomessa, millaisia merkityksiä näille piirteille annettiin ja mihin laajempaan historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin ne tulisi liittää.

Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Perussuomalaiset r.p. saavutti historiallisen voiton: 19 % äänistä ja 39 paikkaa eduskunnassa. Vaalikampanjansa aikana Soini kiersi Suomea pitäen puheita kaikissa suurimmissa kaupungeissa. Maakuntalehdet julkaisivat Timo Soinista useita kirjoituksia, joissa ne kuvasivat Soinia esiintymässä ihmisille. Minne tahansa Soini menikin, hän keräsi paikalle tuhansien ihmisten yleisön. Lehtimiehet yrittivät selittää ilmiötä kuvailemalla Soinin kykyä vedota yleisöönsä.

Toimittajien kuvauksissa toistuivat tietyt piirteet: keski-ikäisyys, ylipaino, nuhjuinen puku. Soinin ulkomuoto asetettiin vahvaan kontrastiin muiden aikakauden poliitikkojen ulkomuodon kanssa. Soini ei ollut sliipattu ja hyväkuntoinen, vaan epäsiisti ja heikko. Hänen sairauksistaan puhuttiin avoimesti. Argumentoin, että ruumiillinen heikkous symboloi julkisuudessa työväenliikkeen voimattomuutta. SDP on noudattanut politiikkaa, jonka välineinä ovat olleet globalisaatio ja kireä talouspolitiikka. Kansainvälisen kilpailun paineessa perinteisesti vahvat metsä- ja metalliteollisuus ovat joutuneet rakennemuutoksen kouriin. Euroopan unioni edusti Soinille ja hänen kannattajilleen tämän globalisaation huonoja puolia.

Esityksessäni tarkastelen, millaisia luokkaan, ikään ja sukupuoleen kiinnittyviä merkityksiä liitettiin Timo Soiniin ulkomuotoon ennen 2011 eduskuntavaaleja. Analysoin, millainen oli näiden eri piirteiden välinen vuorovaikutus, joiden seurauksena Timo Soinista muodostui uskottava työväenluokkaisen maskuliinisuuden representaatio ennen 2011 eduskuntavaaleja

Anu Harju ja Annamari Huovinen, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu: Normatiivinen naiseus fa(t)shion-blogeissa. Muoti sosiaalisena pääomana identiteetin rakentumisessa

Ylipainoisten ihmisten marginalisointi (Sujata Moorti & Karen Ross 2005) ja heidän leimaamisensa painoa hysteerisesti vahtivassa kulttuurissamme on saanut paljon huomiota sukupuolentutkimuksessa. Marginaaliryhmien voimaantumista eri sosiaalisen median foorumeilla on toisaalta myös tutkittu (Ciszek 2013), kuten myös online-yhteisöjen myönteisiä vaikutuksia yksilön identiteetin rakentumiselle (Tiidenberg 2014). Marginaalisten kuluttajaryhmien osalta muoti ja identiteetti ovat kuitenkin sukupuolentutkimuksen näkökulmasta edelleen vähän tutkittu alue (mm. Downing Peters 2014). Ylipainoisiin naisiin on länsimaisessa kulttuurissa usein suhtauduttu toisina, syrjien ja ei-hegemonisina objekteina. Usein ylipainoiset naiset on myös nähty yhtenä yhdenmukaisena ryhmänä ottamatta huomioon ryhmän sisäistä diversiteettiä.

Tutkimuksemme lukeutuu sukupuolentutkimuksen alaan ja nojaa toisaalta Butlerin ajatuksiin sukupuolen käsitteen purkamisesta vastarinnan muotona ja toisaalta Bourdieun ymmärrykseen pääoman eri muodoista. Tarkastelemme esitelmässämme fatshionistojen, isokokoisten muotibloggarien, identiteetin rakentumista. Fatshionistat (nimitys, jota he käyttävät itse itsestään; johdettu sanoista fat ja fashionista) kokevat olevansa marginalisoituja muotibloggaajien keskuudessa ja lisäksi laajemmin syrjittyjä länsimaisen kauneusihanteen mittapuulla. Väitämme, että muoti ja siihen liittyvä tietämys ovat sosiaalista ja kulttuurista pääomaa, jota voidaan käyttää oman identiteetin positiiviseen edustavasti ja siten hyväksyttävämmän sosiaalisen roolin saavuttamiseen yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Tutkimuksemme empiirinen aineisto koostuu kahdestatoista fatshion-muotiblogista. Bloggeja on analysoitu kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta tarkastellen sekä blogien verbaalista että visuaalista sisältöä. Aineiston tarkastelu on paljastanut erilaisia diskursiivisia käytäntöjä, joita fatshionistat käyttävät. He erottavat itsensä muista muotibloggareista tuoden esiin ison kokonsa, mutta samalla pyrkivät samastumaan valtavirtabloggareihin esimerkiksi toistamalla muotikuvastolle tyypillisiä representaatioita ilmeineen, asentoineen ja asusteineen. Analyysin perusteella toteamme, että muodin ahdasta naiskuvaa vastaan ilmaisemastaan vastarinnasta huolimatta fatshionistat vahvistavat naisen perinteisiä representaatioita ja toimivat samalla portinvartijoina määrittäen hyväksyttävän naiseuden rajoja fatosfäärissä.

Avainsanat

Muotiblogit, fatshionista, identiteetti, sukupuoli, sosiaalinen pääoma

Sukupuoli, toimijuus ja materiaaliset käytännöt

Työryhmän vetäjä: Marja Vehviläinen, Tampereen yliopisto, marja.vehvilainen(at)uta.fi

Pe 21.11. klo 15.00-17.40, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-410

15.00-15.30 Riikka Homanen: Sukupuoli, luokka ja säädyllyisyyden strategiat äitiysneuvolan toimintakäytännöissä

15.30-16.00 Johanna Uotinen: Putki kurkussa – Terveysteknologia, teho-osastopotiluus ja toimijuus

16.00-16.30 Saara Jäntti: What's in a pill? Psykykenlääkkeet, sukupuoli ja toimijuus Lauren Slaterin Porzac Dairyssä

16.30-16.40 Tauko

16.40-17.10 Taija Kaarlenkaski: Lypsämisen sukupuolittuneet käytännöt ja niiden muutokset suomalaisessa karjataloudessa

17.10-17.40 Marja Vehviläinen: Sukupuoli arjen syömisessä käytännöissä

20 + 10 min / esitelmä

Riikka Homanen, TaY: Sukupuoli, luokka ja säädyllyisyyden strategiat äitiysneuvolan toimintakäytännöissä

Tarkastelen alustuksessani sitä, miten äitiysneuvolan hoitokäytännöt kohdistuvat eri lailla naisiin ja miehiin sekä miten sukupuolen mukaan eriytyneet hoivatyö luokkaistaa raskaana olevia naisia ja heidän kumppaneitaan. Alustus perustuu etnografiseen kenttätööhön neljässä eri neuvolassa, ja analyysi perustuu feministiseen teknologien ja tieteellisten materiaalisemioottisten käytäntöjen tutkimukseen. Analyysin osoittaa, että neuvolan käytännöissä syntymättömistä tehdään vähitellen omia erityisiä vauvoja ja lapsia, joille on rakennettu paikka omana persoonanaan perheiden kotitalouksissa, sukulaissuhteissa ja mielikuvissa. Tyyli, jolla tätä siirtymätöitä tehdään luottaa pitkälle itseohjautuvuuteen vanhemmuudessa, joka määrittyy lähinnä lähisuhteiden emotionaaliseksi valinnoiksi.

Erityisesti naisten oletetaan pelkäävän kokemalla raskauden fyysinen prosessi tai vain etäisesti tuetusti omaksuvan äityden identiteetin, oppivan tuntemaan oma vauvansa ja jopa lapsen hoitamisen. Isät näyttävät materiaaliin valossa tarvitsevan erityistä herättelyä ja kutsun osallistumaan, esimerkiksi näkemään "vauva" ultraäänitutkimukseen, kuulemaan "lapsen" sydänääni doppler-laitteella ja tuntemaan liikkeitä naisen vatsan päältä. Hän on ikään kuin vanhemmuuteen omatoimisesti kykenemätön, ja naisen tehtäväksi näyttäisi usein lankeavan kumppanin herättely.

Neuvola arvioi perheiden prosessia vanhemmuuteen niin tyyliltään terapeuttisen keskustelun kuin myös kodissa tehtyjen konkreettisten tekojen kautta. Hoitajat haastattelevat naisia ja miehiä heidän tekemistään vauvatarvikkeiden hankinnoista, kotiin ja sosiaaliseen (tuki)verkostoon liittyvistä työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä vauvanhoitojärjestelyistä. Lisäksi kodin sosiomateriaalisuuksia havainnoidaan kotikäynnillä, kuten perheenjäsenen vuorovaikutusta ja kodin tilajärjestelyjä.

Neuvolan aktiviteetteihin sopeutumattomuus sekä periaatteessa laskettavissa olevien muiden riskitekijöiden kumuloituminen näyttää johtavan interventioihin. Nämä riskitekijät muistuttavat vanhoista yhteiskuntaluokkaominaisuuksista ja niiden kumuloituessa joidenkin naisten ja miesten suhteet syntymättömiinsä tulevat määritellyiksi huonosti hoidetuiksi ja erityisesti prosessi äiti-lapsi-suhteeseen häiriytyneeksi. Sopeutuminen arviointitilaisuuteen merkitsee sen terapeuttiseen koodin hallitsemista ja hyväksymistä, mikä mahdollistaa itsensä esittämisen hyvänä äitinä ja isänä ja välttymisen ei-toivotuilta interventioilta ja moraaliselta tuomitsemiselta. Näitä säädyllyisyyden strategioita, itsereflektiota ja itsestä kertomista, tarvitaan vastaanottovuorovaikutuksen seuraamiseen ja äidillisten ja isällisten kompetenssien ilmaisemiseen. Vaikka nykyään periaatteessa kaikkia, jotka astuvat neuvolaan, tulisi kohdella tasavertaisesti, näyttäisi siltä, että huono-osaisimmat naiset ovat niitä, joilta edellytetään eniten tiettyjä (keskiluokkaisina pidettyjä) tapoja puhua ongelmistaan.

Johanna Uotinen, Itä-Suomen yliopisto/Joensuu: Putki kurkussa – Terveysteknologia, teho-osastopotiluus ja toimijuus

Tarkastelen esityksessäni miten terveysteknologian ja tehohoidossa olevan potilaan suhdetta voidaan tarkastella toimijuuden käsitteen avulla. Tutkimukseni edustaa (terveys)teknologian kulttuurista tutkimusta, jossa teknologian merkitykset nähdään tiettyjen ihmisten tiettyissä käytännöissä, tilanteissa ja paikoissa tuottamina.

Esitys perustuu seitsemän teho-osastolla työskentelevän lääkärin ja hoitajan keväällä 2011 tehdyille laajoille teemahaastatteluille sekä autoetnografiselle pohdinnoille. Näin muodostuvaa aineistoa olen analysoinut laadullisen sisällönanalysin ja lähiluvun periaatteiden mukaisesti. Tällöin tarkastelun keskiöön asettuvat aineiston sisällöt, teemat ja merkitykset sekä näistä muodostuvat yleisemmät kulttuuriset ja sosiaaliset rakenteet.

Tutkimuksen keskeiskäsitem toimijuus viittaa sosiokulttuurisesti välittyneeseen kykyyn toimia. Tällaisena käsite ei kuitenkaan taivu kovin hyvin kuvaamaan tehohoitotilannetta. Paremmiin siihen voisi sopia pienen toimijuuden käsite. Pientä toimijuutta leimaa näkymättömyys ja tietynlainen sietämisen henki, mutta onko toimijuus pientäkään, jos potilas ei edes hengitä itse? Niinpä ehdotankin, että tällaista pientäkin pienempää, sietämättömän tilanteen toimijuutta voisi kuvata luonnottomana toimijuutena.

Saara Jäntti, Jyväskylän yliopisto: What's in a pill? Psykykenlääkkeet, sukupuoli ja toimijuus Lauren Slaterin Porzac Dairyssä

"It is morning again, and I shake one capsule from the bottle. I stare into the pearl of the pill and wonder whether it has given rise to an addiction that brings me closer to my oyster heart or further from it. A barnacle stuck on the exoskeleton of a shell." (Prozac Diary 1997, 200)

Esitelmä pohtii Lauren Slaterin vuonna 1997 ilmestyneen omaelämäkerrallisen Prozac Diary -teoksen pohjalta sitä, miten, millaisten diskursiivisten käytänteiden risteyksessä psyykelääkeriippuvaisen (naisen) minuus muovautuu. Miten taloudelliset intressit, lääketieteen, psykiatrian ja psykologian historiallisesti ja yhteiskunnallisesti muovautuvat käsitykset ja käytänteet sekä ruumiillisuus kohtaavat jokapäiväisessä ja arkisessa lääkkeen ottamisen hetkessä. Mitä pillerin nielaiseminen merkitsee arjen ja yhteiskunnallisen toimijuuden, seksuaalisuuden näkökulmista? Millaisia käsityksiä minuudesta, minuuden rakentumisesta ja ruumiin ja mielen suhteesta Slater pillerin mukana nielee (tai nieleskelee), ja miten hän näitä käsityksiä jokapäiväisessä elämässään ja ammatissaan psykologina neuvottelee? Mitä pitkäaikainen psyykenlääkkeen käyttö ja siitä kirjoittaminen toimijuuden kannalta tarkoittaa?

Esitelmässä tarkastelen Prozac Diaryä 2000-luvun taitteen psykiatristen ja kulttuuristen murrosten kontekstissa ja liitän sen (naisten) kirjoittamisen hulluustarinoiden jatkumoon. Valotan hieman diagnostiikan kehityskulkuja ja lääketieteen roolia Slaterin sairaushistoriassa ja arjen käytänteissä, ja nostan tarinasta esiin hetkiä ja tiloja, joissa lääkeriippuvuus materialisoituu. Näissä hetkissä ja tiloissa materialisoituu myös kysymys sairauden ja terveyden rajoista ja rajapinnoista sekä niihin kytkeytyvistä - tai niissä mahdollistuvista - toimijuuksista. Lopuksi tarkastelen sitä, miten Slaterin tarina suhteutuu aikaisempaan feministiseen hulluustutkimukseen ja millaista sukupuolen politiikkaa Slater kirjoittaa. Kysyn myös millaisena intersektionaalisena erona mielenterveys Slaterin tarinassa näyttäytyy.

Taija Kaarlenkaski, Itä-Suomen yliopisto: Lypsämisen sukupuolittuneet käytännöt ja niiden muutokset suomalaisessa karjataloudessa

Suomalaisessa maataloudessa ja karjanhoidossa tapahtui merkittäviä uudistuksia 1800-luvun lopulta lähtien: maataloustuotantoa alettiin ohjata viljanviljelystä lypsykarjatalouteen. Kuitenkin perinteinen sukupuolittunut työnjako säilyi maataloilla pitkään, jopa 1900-luvun puoliväliin saakka: karjanhoito oli rajautunut naisten työksi, kun taas miehet työskentelivät lähinnä metsissä ja pelloilla. Erityisen sukupuolittunutta oli lehmien lypsäminen, jota perinteisessä maataloudessa pidettiin miehille jopa häpeällisenä. Vaikka maidontuotannosta tuli suomalaisten tilojen merkittävä tulonlähde jo 1900-luvun alkupuolella, se säilyi naisten vastuulla. Yleisen tulkinnan mukaan vasta lypsykoneiden yleistymisen 1950-luvulta alkaen toi miehetkin navettaan.

Esityksessäni tarkastelen lypsämistä sukupuolittuneena materiaalisena käytäntönä ja näiden käytäntöjen muuttumista 1800-luvun lopulta noin 1970-luvulle. Miten lypsämisen sukupuolittuneisuutta kuvattiin 1800–1900-luvun vaihteen aikalaisaineistoissa? Entä mitä merkityksiä maatalouden rakennemuutos ja koneistuminen saivat karjanhoidon sukupuolittuneen työnjaon kannalta: kenelle lypsykoneetta markkinoitiin, millaisilla argumenteilla ja miten sen käyttöönotto sujui? Miten lypsykoneen käyttö vaikutti karjanhoitajien ja lehmien suhteisiin? Aineistoina käytän karjanhoito-oppaita, sanomalehtitekstejä sekä karjanhoitoalan ammattilehdissä ilmestyneitä lypsykonemainoksia. Tarkastelen alustavasti myös Kansallismuseon kansatieteellisen arkiston vuonna 1992 järjestämän kyselyn Muuttuva maatalous aineistoa lypsykoneen käyttöönottoa koskevan kysymyksen osalta.

1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun karjanhoito-oppaissa ja sanomalehtiteksteissä tulee esille, että karjanhoitotyön statusta pyrittiin korottamaan ja esittämään se myös miehille soveliaana työnä. Lypsykonemainonnassa ja -oppaissa taas on havaittavissa, että konelypsy esitettiin sekä naisille että miehille, mutta myös lapsille sopivana, koska se ei ollut niin raskasta kuin käsin lypsäminen. Joissakin mainoksissa lehmienkin kerrottiin pitävän konelypsystä.

Marja Vehviläinen, Tampereen yliopisto: Sukupuoli arjen syömisen käytännöissä

Sukupuoli on yksi keskeisistä järjestyksistä globaalien yritysten hallitsemisessa ruoantuotannon ja kuluttamisen käytännöissä. Samoin sukupuoli jäsentää syömistä kumppanilajien kesken, kun ihmiset syövät muita lajeja kaikkea muuta kuin tasa-arvoisissa ja symmetrisissä suhteissa. Jo ekofeministien esille nostamat länsimaisen ajattelun hierarkiat -- valkoiset miehet ovat ylimpänä, värilliset naiset useita pykälää alempana, ja muut lajit – alkaen kädellisistä - edelleen alempana -- on läsnä ruoan ja syömisen käytännöissä. Sukupuoli ruoantuotannossa ja syömisessä lomittuu lukuisiin muihin eroihin, mukaan lukien lajien keskinäiset hierarkiat. Pohdin tutkimuksessani, miten sukupuoli jäsentää sellaisia arkisia syömisen käytäntöjä, joilla pyritään murtamaan hierarkioita ja globaalien ruokayritysten ja kuluttamisen kytköstä. Otan tarkasteluun omavaraisen ruoantuotannon, jota on tavoiteltu viime vuosikymmeninä myös monissa ruokaliikkeissä ja järjestöissä.

Tässä esitelmässä keskityn syömiseen ja ruoantuotantoon ihmisten arjen käytännöissä. Aineistonani käytän Suomen kirjallisuuden seuran SKS kirjoituskilpailun ja tutkijoiden ryhmän muisteluaineiston kirjoituksia (Ilmastonmuutos, ympäristö ja ekologisuus kirjoittajan omassa arjessa). Ruoantuotannosta kirjoitetaan maaseudun ja kaupunkien yhteydessä, ja SKS:n elämäkerrallisessa aineistossa myös eri vuosikymmenien tilanteissa. Arkinen luonto, ympäristö, ja ekologisuus kääntyvät keräämiseksi, viljelyksi ja kompostoinniksi aineistojen naisten kirjoituksissa. Miehet ovat mukana metsässä, ja myös kalastavat ja metsästävät, mutta sukupuolittuneessa työnjaossa ruoanlaitto ja pienimuotoinen tuotanto on ollut naisten tonttia. Nuorimpien kirjoituksissa taidot eivät enää välttämättä periydy edellisiltä sukupolvilta, vaan niitä on opeteltu myös uusissa yhteisöllisissä liikkeissä. Arkisen omavaraisuuden käytännöissä sukupuoli lomittuu ikään ja luokkajärjestyksiin. Miehet kuvaavat tehtäväkseen luontosuhteen välittämisen sukupolvelta toiselle. Sukupuoleen nivoutuvat lajien väliset hierarkiat näkyvät ruokavalioiden. Naiset tuottavat, syövät ja pohtivat kasvisruokaa ja kasvispitoista ruokaa.

Talous, sukupuoli ja valta: käsitteiden risteyksessä

Työryhmän vetäjät: Sanna Karkulehto (sanna.karkulehto(at)jyu.fi ja Suvi Ronkainen (suvi.ronkainen(at)ulapland.fi)

Pe 21.11. klo 15.00-17.00, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila A-408

15.00-15.30 Laura Hallikas, Helsingin yliopisto: Älä usko ekonomistia! - Uusklassinen feministinen taloustiede ja sen rajoitukset

15.30-16.00 Tiina Vainio, Helsingin yliopisto: TALouden DISKURSSeista TEKSTIN TALOUTEEN- viivan hirmuvallasta kontekstin dekonstruktioon

16.00-16.30 Ilmari Leppihalme, Oulun yliopisto: Nykykirjallisuuden "prostituoituminen" seksin, talouden ja vallan kytkösten reflektiona

16.30-17.00 Suvi Ronkainen: Vallan feministiset käsitteet ja talous

Laura Hallikas, Helsingin yliopisto: Älä usko ekonomistia! - Uusklassinen feministinen taloustiede ja sen rajoitukset

Esittelen uusklassisen taloustieteen talouskäsitystä ja valtavirtaisen feministisen taloustieteen perusideoita. Käyn lyhyesti läpi kansantaloustieteen pro gradu -työni, joka käsittelee ansiotuloerotuksen sukupuolivaikutuksia ja sijoittuu tähän viitekehykseen. Gradun tekemisen yhteydessä minulle on konkretisoitunut, että kansantaloustieteellä ajatellaan olevan mystistä korkeampaa tietoa taloudesta. Haluaisin osaltani vähentää kansantaloustieteen kunnioitusta suhteessa muihin tieteenaloihin ja viedä talouspuheen auktoriteettiasemaa pois ekonomisteilta.

Uusklassisessa feministisessä taloustieteessä hyvää on hoivatyön ja uusintavan palkattoman työn taloudellisen merkityksen tunnistaminen. Sukupuolen tulkitaan saavan taloudelliset ja tuotannolliset merkityksensä nais-mies-pariskunnan kotitaloudessa, jossa palkkatyö, palkaton työ ja resurssit jakautuvat sukupuolituneesti. Tällaista analyysia hyödyntävät esimerkiksi vasemmistonaiset vaatiessaan lisää resursseja julkisiin hoivapalveluihin, mutta yhtä hyvin valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen virkamiehet pohtiessaan, miten naisten työvoiman saisi parhaiten hyödynnettyä työmarkkinoilla.

Uusklassinen feministinen taloustiede ei kyseenalaista kapitalistisia tuotanto- ja omistussuhteita tai talouskasvun itseisarvoa. Lähinnä se vaikuttaa toimivan länsimaisen keskiluokkaisen naisen aseman pönkittäjänä.

Nähdäkseni talouden ja sukupuolen suhteen ymmärtämisessä olennaista ovat sellaiset prosessit, jotka jäävät yleensä myös valtavirtaisen feministisen kansantaloustieteen analyysin ulkopuolelle, mutta joiden analyysiin sukupuolentutkimuksella voisi olla tarvittavat välineet. Näissä prosesseissa sosiaaliset suhteet, roolit ja identiteetit tuottavat sen, että naiset alistuvat taloudelliseen riistoon yksityisen ja julkisen piirissä.

Tiina Vainio, Helsingin yliopisto: TALOUDEN DISKURSEISTA TEKSTIN TALOUTEEN- viivan hirmuvallasta kontekstin dekonstruktion

Esitykseni käsittelee *Naisten talouskirjan* (Gaudeamus 2000) vahvistamaa toivetta tutkia kosketuksen kirjaamaa tekstin taloutta osana taloustieteellistä tutkimusarkea. Lyhyen teos- ja reseptioekskursion jälkeen keskityn tekstin talouden kysymykseen.

Etenen totuuden diskurssin muotoehdosta, vallankäytön kysymyksen läpi, pienen maan ja kiellalueen näkökulmasta, kysymykseen toisesta: Kirjoitan omaa fiktiivisyytään tunnistamattoman viivan hirmuvallasta ja kontekstin dekonstruktiosta. Työskentelen sekä muotoilutalouden käsitteellisen erittelyn että muotonsa jo edeltä valinneen teosofian sukupuolettomassa mikä mikä maassa. Kutsun rikoskumppaneikseni sekä fiktion että runouden tutkijoita, erityisesti feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa käytyjä keskustelujia muuttaa ja uudelleenmuotoilla modernin kirjallisuudentutkimuksen kategorista perustaa.

Ajattelen, että talouden edelleenkin mediassa yleinen; abstrakti, teoreettinen ja historian luenta kuuluu museoon. Ja että feministeillä olisi voimaa pitää se siellä: Kirjoittaa taloudelle neutraaliksi medioitu, formaalin logiikan alkuperä muotonsa ja materiansa aina uudestaan esittäväksi talouden näyttämöksi. Jolla nettotuotto tai rajahyöty ovat itsessään marginaalisia käsitteitä koskettaa globaalia kanssakäymistä. Talouden tutkimuksessa rajojensa asettamiseen ja niiden tunnusteleamiseen valmis tutkimuskehikko on vasta alkutekijöissään; raskaasti sidottu totuudeksi manipuloituu, modernia kaanonin kopioivaan diskursiiviseen sokeanäköön. Siihen on hankalaa puuttua empiriseen tutkimiseen virityllä yhteiskuntatieteellisellä otteella, jossa päät puhuvat, puheavaruudet rakentuvat ja vallankäyttö videoidaan.

Nitasha Kaul (2008) näyttää valoa pimeään omalla teoksellaan. Toisaalla tukea tarjoaa Sami Santasen ja Esa Kirkkopellon keskinäinen kiista symbolisen kysymyksestä *Kosketuksen figureissa* (2014). Talouden modernit derivoitumisen tavat heittävät hiekkaa globaalin uudistumisen rattaisiin. Näihin hiekanmuruihin voi kuitenkin takertua tekstin talouden tutkimuksessa. Pikku hiljaa materialisoida rakenteen ja alkuperän kysymysten fuusiota, jonka kautta on helpompaa esittää kysymyksiä talouden mahdollisuusehdosta juuri tekstin talouden kysymyksenä.

Ilmari Leppihalme, Oulun yliopisto: Nykykirjallisuuden ”prostituutuminen” seksin, talouden ja vallan kytkösten reflektiona

Monissa yhteyksissä on todettu, että länsimaista nykykulttuuria leimaa voimakas seksuaalisuus. Seksuaalisuus on arkipäiväistynyt, ja seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan näkyvyys mediassa ja populaarikulttuurissa on lisääntynyt. Samalla seksuaalisuus on avannut representatiivista tilaa myös normienvastaisille seksuaalisille vähemmistöille, joskaan näin saatu näkyvyys ei suinkaan ole ongelmatonta. Lisäksi kulttuurin kuvastot ovat pornoistuneet, ja seksuaalisuuden ja kaupallisuuden välinen suhde on tiivistynyt: seksuaalisuus liitetään yhä useammin näkyvästi markkinoihin ja kaupantekoon, esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden myymiseen seksuaalisuudella. Pohdin esitelmässäni sitä, voisiko tätä seksuaalisuuden kaupallistumista sekä sen virittämistä kaupankäynnin ja taloudellisen voitontavoittelun välineeksi avata käsitteellä *prostituutuminen*.

Prostituutuminen on ”tahmea” käsite: se on sitä metaforisesti mutta myös sikäli, että siihen liimautuu monia muita affektiivisia käsitteitä sekä arvolutautuneita, ihmisiä koskettavia ja liukuttavia tunteita sekä tuntemuksia. Prostituutimiseen artikuloituvat herkästi esimerkiksi halu, himo, pelko, inho, viha tai häpeä. Edelleen prostituutuminen yhdistyy vallan, hyväksikäytön, sorron, syrjäytymisen ja vieraantumisen käsitteisiin, mutta siinä on haluttu nähdä myös toimijuuden (eikä siis pelkästään uhriuden) merkityksiä ja mahdollisuuksia. Todettakoon myös prostituution ja pornografian etymologinen kytkös: pornografian käsite kehitettiin 1800-luvulla kreikan sanoista *porn* (’prostituoitu’) ja *graphein* (’kirjoittaa’) ja tarkoittaa etymologisesti siis prostituutujen kuvaamista.

Olisiko niin, että seksuaalisuuden ja pornoistuminen käsitteet eivät yksinään riitä avaamaan nykykulttuurissa havaittavaa seksuaalisuuden ja kaupallisuuden tiivistynyttä suhdetta tarvittaisiinko niitä täydentämään prostituutuminen käsittemetäfora? Kysyessäni tätä olen tietoinen siitä, että tämän ”tahmean” käsitteperheen (seksuaalisuus, pornoistuminen ja prostituutuminen) merkitykset ja suhteet ovat affektiivisesti latautuneita ja kompleksisia ja herättävät samanaikaisesti sekä halua että torjuntaa juuri siksi niiden avaamiseksi tarvitaan käsitteiden kriittistä reflektiota.

Näistä lähtökohdista tarkastelen markkinoituneen nykykulttuurin ja kirjallisuuden prostituutuminen välistä suhdetta. Voisiko olla, että kirjallisuuden prostituutimisessa on kyse paitsi teemoista ja aiheista myös epäsuorista ja metaforisista tavoista, joilla prostituutuminen hiipii kulttuuriin ja taiteeseen ja läpäisee jopa sen kielen ja kuvastot? Voisiko nykykirjallisuudessa voimakkaasti tematisoitunut prostituutuminen esimerkiksi ihmisuhteisiin levinnyt kaupankäynnin teema reflektoida globaalin markkinatalouden sekä sen diskurssien yhä enenevässä määrin määrittämää kulttuuria ja jopa taidetta?

Esitelmä perustuu Sanna Karkulehdon ja Ilmari Leppihalmeen tekeillä olevaan yhteisartikkeliin.

Suvi Ronkainen: Vallan feministiset käsitteet ja talous

Feministisessä tutkimuksessa valtaa on analysoitu rakenteena, systeeminä, käytäntöinä, symbolisena järjestelmänä, diskursiivisena valtana sekä representaatioiden poliittisuuden kautta. Näistä valtaa jäsentävistä ajattelutavoista oikeastaan vain silloin, kun valta ymmärretään (patriarkalisena) rakenteena talous ja sen toiminta saa eksplisiittisen sijan vallan dynamiikan pohdinnassa. Yllättävästi myös raha ja omistaminen, jotka ovat eittämättä resursseja, ovat jääneet itsestään selvänä toteamukseksi feministisen tutkimuksen vallan käsitteistöjen ulkopuolelle. Alustuksessani teen ajatuskokeen. Käyn lävitse kuusi erilaista feministisestä tutkimuksesta tuttua tapaa jäsentää valtaa ja katson, miltä talous tietynkaltaisena dynamiikkana ja resurssienjakona näyttää niiden kautta katsottuna. Kysyn kahta asiaa: onko taloudelliselle vallalle sijaa näissä käsitteistöissä, ja toisaalta – miltä talous näyttää silloin, kun sitä ei pidetä epäpoliittisena yhteiskunnallisena instituutioon vaan lähtökohtaisesti valtana. Millaista valtaa taloudellinen valta on?

Tasa-arvoa urakehitykseen

Työryhmän vetäjät: Anna-Maija Lämsä, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu, anna-maija.lamsa(at)jyu.fi, Suvi Heikkinen, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu, suvi.s.heikkinen(at)jyu.fi ja Ingrid Biese, Hanken, ingrid.biese(at)hanken.fi

Perjantai 21.11. (huom! aloitusaikamme poikkeaa konferenssin yleisestä aloituksesta ja kokoonnumme HANKENin tiloissa)

Paikka: Johtamisen laitoksen seminaarihuone (Management and organization) HANKEN, Casa Academica, Perhonkatu 6B (porttikoodi 1997#), 4. kerros.

9:30-10.15

- 1) Ingrid Biese, Suvi Heikkinen, Jonna Louvrier: NaisUrat-projekti: Miten naisten uria voidaan edistää tasa-arvotyön kautta käytännössä?
- 2) Anna-Maija Lämsä: Naisten johtamisosaaminen urakehityksen tukena

15.00-17.30

- 3) Hanna-Leena Autio: Poliittikkaa ja itsesääntelyä - hyviä käytäntöjä naisten johtajaurien edistämiseksi yksityisellä sektorilla
- 4) Henna Kokkonen: "Oon menny rohkeesti, tarttunu tilaisuuksiin" - Naisjohtajien uratarinoista oppia urakehitykseen
- 5) Suvi Heikkinen & Anna-Maija Lämsä: Miesjohtajan puolison tuki uralle

Lyhyt tauko

- 6) Mia Teräsaho & Mari Kupiainen: TASURI-hankkeessa kehitetään uusia keinoja edistää sukupuolten tasa-arvoa yritysten ylimmässä johdossa
- 7) Marjut Pietiläinen & Miina Keski-Petäjä: Tilastollinen selvityshanke: naisten ja miesten edustus yritysten ylimmässä johdossa
- 8) Pauli Sumanen: Vaikuttaako ylitöiden teko urakehitykseen?

Huomioithan, että esitysaikaa on varattu 20 min (15 min + 5 min keskustelu/esitys).

Ingrid Biese, Hanken, Suvi Heikkinen, Jyväskylän yliopisto, Jonna Louvrier, Stanford University: NaisUrat-projekti: Miten naisten uria voidaan edistää tasa-arvotyön kautta käytännössä?

Naisten osallistuminen työelämään on suomalaisessa yhteiskunnassa korkea, ja suomalaiset naiset ovat yksi Euroopan korkeammin koulutetuista ryhmistä. Silti naisten osuus johtotehtävissä, ja erityisesti organisaatioelämän korkeimmilla tasoilla, on Suomessa vähäinen verrattuna miehiin. Naisten uralla etenemisen on todettu olevan hankalampaa kuin miehien ja naisten työuriin on liitetty monia esteitä. Naisten työuria hidastaviin tekijöihin on liitetty mm. organisaatioiden miehinen kulttuuri ja sukupuolistavat rakenteet, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen sekä yleiset yhteiskunnassa vallitsevat asenteet ja stereotyyppit. NaisUrat-projektin avulla on pyritty tarttumaan näihin kysymyksiin käytännön organisaatioelämässä. ESR-rahoitteinen NaisUrat on tutkimusavusteinen kehittämisprojekti, jossa on sovellettu toimintatutkimusmenetelmää edistämään asiantuntija-, toimihenkilö- ja johtajanaisten työuran kehittymistä. Hankkeen painopiste on kahdeksan eri sektorilla toimivien kohdeorganisaatioiden tarpeista lähtevä konkreettinen kehittämistyön johtaminen ja sen käytäntöjen kehittäminen.

Projektissa on keskitytty erityisesti kolmeen eri kehittämisteemaan, jotka toteutetaan koulutuksen, dialogisen ja ongelmalähtöisen ratkaisumallin ja tutkimuksen- ja kehittämistyön yhdistämisellä:

- 1) Sukupuolistuneiden rakenteiden näkyväksi tekeminen ja muutoksen edistäminen.
- 2) Naisten osuuden lisääminen johtotehtävissä: haasteet ja mahdollisuudet.
- 3) Tasa-arvoisten mahdollisuuksien edistäminen työpaikalla (naiset ja miehet) erityisesti huomioiden työn ja perheen yhteensovittamisen haasteet.

Näiden kehittämisteemojen avulla projektissa on pureuduttu muutos- ja kehittämiskohteisiin naisten urien edistämiseksi kohdeorganisaatioissa. Organisaatioissa on sovellettu ongelmalähtöistä ratkaisumallia, jolloin lähtökohtana on ollut organisaatiokohtaisen tilanteen, tarpeiden ja haasteiden selvittäminen ja ratkaiseminen. Projektin alustavien tutkimustulosten mukaan tasa-arvotyö ja naisten urien edistäminen on usein koettu organisaatioissa yksinäiseksi ja negatiivisesti leimaavaksi toiminnaksi. Organisaatioiden kanssa vuorovaikutuksessa on kuitenkin kehitetty räätälöityjä ja toimintaan parhaiten sopivia käytäntöjä ja toimittajamalleja. Tämä on toiminut lähtökohtana sille, että tasa-arvo työ ja naisten urien edistäminen pystytään juurruttamaan osaksi organisaatioiden pysyvää toimintaa.

Anna-Maija Lämsä, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu: Naisten johtamisosaaminen urakehityksen tukena

Naisten johtajuudesta on väännetty peistä maailmalla jo kauan. Virallisemmin asiaa pohdittiin ensimmäisiä kertoja merkittävässä liikkeenjohtamisen lehdessä vuonna 1965. Lehti oli Harvard Business Review. Tuolloin kysyttiin: Käyttäytyvätkö naisjohtajat kuten ihmiset? Ajattelevatko naisjohtajat olevansa ihmisiä? Kohdellaanko naisjohtajia liike-elämässä ihmisinä? Sittemmin kiinnostuksen kohteet ja ajattelun tapa ovat monipuolistuneet.

Suomessa naisten johtamiseen liittyvät kysymykset ovat alkaneet kiinnostaa enenevässä määrin 2000-luvun alkupuolelta. Maailman talousfoorumi (The World Economic Forum) julkaisee vuosittain laajan sukupuolten tasa-arvoa koskevan maavertailun. Vaikka Suomi sijoittuu yleisellä tasolla hyvin tässä vertailussa, kulminoituu työelämämme keskeinen tasa-arvon ongelma naisten miehiä huonompiin mahdollisuuksiin edetä johtaviin aseisiin ja päätöksentekijöiksi talouselämässä. Myös palkkaerot toimivat miesten eduksi.

Tässä esityksessä kuvaan johtamisosaamisen kehittämistä yhtenä vaihtoehtona naisten urakehityksen tukemiseksi. Aluksi kerron kansainvälisestäkin ainutlaatuisesta valmennusohjelmasta nimeltään femaleForum (fForum). Sen taustalla on Euroopan unionin tavoite sukupuolten tasa-arvon edistämisestä. Sen jälkeen kuvaan tulokset empiirisestä tutkimuksesta, jossa selvitettiin johtamisosaamisen kehittymistä ja sen sukupuolittuneisuutta fForum-ohjelmaan kuuluvassa fMBA-ohjelmassa. Osaamisen kehittymistä tarkasteltiin integroidun johtamisosaamisen mallin avulla. Malliin liitettiin sukupuolen näkökulma. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla 20 fMBA-ohjelman suorittanutta henkilöä.

Hanna-Leena Autio, Tampereen yliopisto: Poliittikkaa ja itsesääntelyä - hyviä käytäntöjä naisten johtajaurien edistämiseksi yksityisellä sektorilla

Suomalaisten pörssiyritysten hallitusten jäsenistä oli naisia 23 prosenttia vuonna 2013. Vuonna 2003 naisten osuus oli vain seitsemän prosenttia, eli naisten edustus oli kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa. Suomen tilanteen koheneminen on saanut EU:n tasolla myönteistä huomiota.

Keinoina naisten osuuden lisäämiseen on käytetty Suomessa sekä hallituksen tasa-arvopoliittikkaa että elinkeinoelämän harjoittamaa itsesääntelyä. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa on vuodesta 1997 alkaen asetettu selkeitä prosenttitaivoitteita naisten ja miesten osuuksista valtion osittain tai kokonaan omistamien yritysten hallituksissa. Nämä tavoitteet on myös pääosin saavutettu, niissä rajoissa kuin valtion omistajaohjaus on voinut nimityksiin vaikuttaa. Elinkeinoelämällä on puolestaan työkaluna pörssiyritysten hallinnointikoodi, joka muun hyvän hallinnon tukemisen ohella velvoittaa yhtiöt nimittämään hallituksiinsa molempia sukupuolia. Jos velvoitetta ei noudateta, yritykset joutuvat antamaan julkisuuteen selvityksen, miksi hallinnointikoodista on poikettu. Hallinnointikoodilla on ollut selkeä myönteinen vaikutus pörssiyritysten hallitusten sukupuolikoostumukseen. Listaamattomat yhtiöt muodostavat oman kenttensä: sijoittajaintressiä palveleva pörssiyritysten hallinnointikoodi ei koske niitä, ja valtion omistajaohjaus koskee listaamattomista yhtiöistä vain pientä osaa. Tiedot naisten osuuksista listaamattomien yhtiöiden hallituksissa ovat vaikeasti saavutettavissa, mutta voidaan olettaa, että tilanne on hyvin vaihteleva.

Niin tutkimuksen, elinkeinoelämän kuin politiikankin edustajien mukaan yritysten hallituspaikat ovat vain jäävuoren huippu: naisten urakehityksen tukemisessa tulisi entistä vahvemmin keskittyä siihen, millaiseksi heidän työuransa muodostuu eri vaiheissa. Millaisia urapolkuja naisille ja miehille on tarjolla - liiketoimintajohtoa vai tukitoimintoja? Tehdäänkö yrityksissä aktiivista seuraajasuunnittelua? Kenen kouluttautumista tuetaan ja onko mentorointiohjelmia tarjolla? Miten työn ja perheen yhteensovittamista tuetaan? Millaisia ovat hyvät sukupuolen huomioon ottavat rekrytointikäytännöt?

Paperissa esitellään suomalaisen listaamattoman perheyriksen henkilöstöpolitiikan hyviä käytäntöjä erityisesti naisjohtajien urakehityksen näkökulmasta. Lisäksi pohditaan lainsäädännön, tasa-arvopoliittikan ja elinkeinoelämän itsesääntelyn mahdollisuuksia edistää naisten ja miesten tasa-arvoista etenemistä yritysten johtoryhmä- ja hallitustasolle. Empiirisenä aineistona käytetään EU:n PROGRESS-ohjelman rahoittaman Situation of women and men in private sector in Latvia -hankkeen Suomea koskevaa haastatteluaineistoa. Hankkeessa kerättiin yritystason ja tasa-arvopoliittikan hyviä käytäntöjä Suomesta, Norjasta, Iso-Britanniasta, Ranskasta ja Espanjasta.

Henna Kokkonen, Itä-Suomen Yliopisto: ”Oon menny rohkeesti, tarttunu tilaisuuksiin” - Naisjohtajien uratarinoista oppia urakehitykseen

Yleisessä keskustelussa on puhuttu paljon siitä, että naisten osuutta johtotehtävissä tulisi lisätä. Vallitsevan epätasa-arvon korjaamiseksi on tehty lukuisia erilaisia suosituksia ja ehdotuksia. Voidaan sanoa, että tulosta on tullut, kuten esimerkiksi Keskuskauppakamarin tuore ”Itsesääntely lisää tehokkaasti naisten hallituspaikkoja” -raportti (2014) toteaa. Siinä kerrotaan, että suomalaisten pörssiyritysten hallituksissa naisten osuus on kolminkertaistunut. Naisia on kuitenkin johtotehtävissä edelleen vähemmän kuin miehiä.

Olen kiinnostunut siitä, kuinka naisjohtajat kuvaavat omaa urakehitystään. Mielestäni laadullisten uratarinoiden avulla voi saada hyviä käytännön ideoita siihen, miten uralla voi edetä ja millaisia mahdollisuuksia naisilla on oman uransa rakentamiseen. Esitelmäni pääteemana onkin se, mitä johtotehtävissä olevien naisten urakertomuksista voidaan oppia. Selvittääkseni tätä olen haastatellut johtotehtävissä toimivia naisia; sekä yrittäjäjohtajana, että palkattuina keskijohtajina työskenteleviä naisia.

Naisjohtajien tarinoissa keskiöön nousee eri tahoilta saatu tuki. Haastattelemani naisten saama tuki niin perheeltä, omalta nykyiseltä tai aiemmalta esimieheltä tai omilta työntekijöiltä, on ollut kantava voima urakehityksessäkin. Kuten eräs haastateltu totesi: ”Ehkä sitä sitten rupeis miettimään, että tekeekö sitä sitten jotain muuta hommaa, jos sitä tukea ei tulis minkäänlaista”. Saatu tuki selvästikin kannustaa uralla ja kaikki haastatellut suhtautuivat myös todella positiivisesti omaan uraansa ja omaan työhönsä.

Saadun tuen ja kannustuksen lisäksi tavoitteet ja oma tahto ovat vieneet haastattelemani naisjohtajia urallaan eteenpäin. Eräs haastateltu kuvasi tämän vaativan: ”rohkeutta - niinku lähteä semmoselle alalle, mikä minua on kiinnostanu”. Selkeä eteenpäin menemisen meininki on ollut siis vahvasti näkyvässä ja tätä halutaan tehdä edelleen: ”aina pitää olla tavoitteita ja päämäärät”.

Tässä esitelmäehdotuksessa nostin esiin urakehityksen kannalta kaksi toimivaa tekijää: ensinnäkin tuen ja toiseksi tavoitteiden merkityksen. Mielestäni naisjohtajien uratarinoista on hyötyä etenkin niille nuorille naisille, jotka suunnittelevat omaa uraansa. Rohkaisevat tarinat ja positiivinen ote uraan antavat myönteistä kuvaa johtotehtävistä. Tätä kautta tulevaisuudessa voidaan lisätä naisten osuutta organisaatioiden johtotehtävissä.

Heikkinen Suvi & Lämsä Anna-Maija, Jyväskylän yliopiston kauppar korkeakoulu: Miesjohtajan puolison tuki uralle

Perinteinen johtamisuran ideaali pohjautuu perhemallille, jossa vaimo on tukena miehen uran taustalla hoitaen miehen kodin ja lapset. Suomalaisessa yhteiskunnassa tällainen malli on vanhentunut naisten korkean työelämään osallistumisasteen vuoksi. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten miesjohtaja kokee puolison tuen urallaan. Tutkimuksen aineistona on 29 suomalaisen miesjohtajan haastattelua ja tutkimuksen metodologia pohjautuu narratiiviseen lähestymistapaan. Aineiston analysoinnin pohjalta tutkimuksen tuloksena esitetään kolme eri puolison tuen muotoa sekä kolme erilaista tarinatyyppeä, jotka kuvaavat puolison tuen kehittymistä uran varrella. Miesjohtajat rakensivat tarinoissa puolison tukea psykososiaalisena tukena, kodin ja perheen pyörittämisenä sekä uralla avustamisena. Psykososiaalinen tuki viittaa puolison henkiseen tukeen kuten keskustelemiseen ja kannustamiseen, kodin ja perheen pyörittäminen viittaa käytännön tekemiseen kuten lapsien hoitoon ja kotitaloustöihin, uralla avustaminen puolestaan tarkoittaa puolison osallistumista sosiaalisin aktiviteetteihin ja avustamista käytännön johtamistyössä. Tuen muuttamista miesjohtajat kuvaavat romanssitarinassa neuvotteluna, onnellisen lopun tarinassa tuki rakennetaan puolestaan rikastavana ja tragediatarinassa heikkenemisenä.

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että puolison tuki on johtajien urilla monimuotoista ja vaihtelevaa. Miesjohtajan kokonaisvaltaisen tyytyväisyyden ja uralla etenemisen kannalta positiivisimpia olivat tarinat, joissa joissa puolison tuki kehittyi neuvotteluna pitkän uran ja molemmat puoliset olivat valmiita tekemään joustoja. Vaikka tutkimuksen tuloksien perusteella on nähtävissä perinteisten sukupuoliroolien ohjaama kodin ja perheen pyörittämisen tuki miehen uralle, perinteistä johtamisuran taustalla olevaa perhemallia ei tulisi pitää itsestään selvyytenä tai ongelmattomana. Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että miesjohtajien ura ovat läheisesti yhteydessä perheeseen ja puolisoon. Jatkossa olisikin tärkeää, että tutkijat ja organisaatiot pyrkisivät ymmärtämään miesjohtajien uraa aiempaa monimuotoisempaan ja kokonaisvaltaisempaan osana elämää.

Marjut Pietiläinen & Miina Keski-Petäjä, Tilastokeskus: Tilastollinen selvityshanke: naisten ja miesten edustus yritysten ylimmässä johdossa

Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikkö käynnisti syksyllä 2013 Tasa-arvoa johtajien urakehitykseen (TASURI-) hankkeen, jonka tavoitteena on lisätä sukupuolten tasapuolista edustusta yritysten korkeimmassa johdossa osana naisten urakehityksen ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä työelämässä. Hankkeen tavoitteena on kehittää yritysten johtotehtäviä koskevaa tilastotuotantoa ja rekrytointikäytäntöjä tasa-arvon näkökulmasta sekä vahvistaa valtakunnallista yhteistyötä keskeisten toimijoiden välillä.

Sukupuolten tasa-arvon konkreettinen edistäminen ja siinä tapahtuvien muutosten seuraaminen tarvitsee tuekseen kattavaa tilastotietoa ja tietojen säännöllistä päivittämistä. Aikaisemmin yritysten ylintä johtoa koskevia tietoja ovat tuottaneet ainakin Tilastokeskus, Keskuskauppaamari, Elinkeinoelämän keskusliitto sekä valtioneuvoston kanslia. Pääasiassa tietoja on tuotettu pörssiyrityksistä ja valtio-omisteisista yhtiöistä, mutta tietoja tarvitaan myös muiden yritysten johdosta. Lisäksi ongelmana on ollut se, että tietoja on tuotettu Suomessa usean eri tahon toimesta ja tiedot ovat olleet varsin hajallaan.

Selvitys tarjoaa koottua tilastotietoa ja toisaalta lisää tietämystä keskeisistä tasa-arvoon liittyvistä ongelmakohdista ja kehittämiskohteista yritysten ylimmässä johdossa. Hankkeessa selvitetään naisten ja miesten edustusta pörssiyrityksien, liikevaihdoltaan 100 suurimman listaamattoman yhtiön sekä valtio-omisteisten yhtiöiden ylimmässä johdossa. Ylimmällä johdolla tarkoitetaan tässä selvityksessä hallitusten jäseniä, hallitusten puheenjohtajia, johtoryhmien jäseniä, yritysten ylimpiä johtajia sekä keskijohtoa. Tarkasteltavat tiedot ovat poikkileikkauksia vuosilta 2007, 2012 ja 2013.

Ylimmän johdon kattava aineisto on koottu yritysten hallitusten ja toimitusjohtajien osalta Suomen asiakastiedosta ja johtoryhmien osalta yritysten www-sivuilta sekä suoralla tiedonkeruulla yrityksistä. Henkilöaineistoon on yhdistetty taustamuuttujatietoja Tilastokeskuksen rekisteripohjaisista työssäkäynti-, koulutus-, väestö- ja palkkatilastoista. Sukupuolijakauman lisäksi tarkastelussa tullaan ottamaan huomioon esimerkiksi yritysten koko, omistajuus ja toiminnan luonne sekä johtohenkilöiden ikä, koulutus, tulot, perheeseen liittyvät asiat ja mahdollinen muu työskentely.

Alustavien tulosten mukaan naisten osuus hallituksen jäsenistä oli suurempi vuonna 2013 kuin 2007 yritystyyppistä riippumatta. Listaamattomissa yrityksissä ja pörssiyrityksissä naisia työskenteli toimitusjohtajina vähemmän vuonna 2013 kuin vuonna 2007. Puolestaan naisten osuus valtioyhtiöiden johtajista on tarkastelujaksolla noussut tasaisesti. Osuus on sitä pienempi, mitä suurempi valtion omistus yrityksessä on: Kokonaan valtio-omisteisissa yhtiöissä naisten osuus johdosta oli noin 43 prosenttia vuonna 2013.

Pauli Sumanen: Vaikuttaako ylitöiden teko urakehitykseen?

Suomen lain mukaan ylitöitä voidaan tehdä vain työntekijän suostumuksella. Työaikalain 18 § 1. mom.: ”Ylityötä saa teettää vain työntekijän kutakin kertaa varten erikseen antamalla suostumuksella. Työntekijä voi kuitenkin antaa suostumuksensa määrättyksi lyhyehköksi ajanjaksoiksi kerrallaan, jos tämä on työn järjestelyjen kannalta tarpeen.” Tämä ei koske yritys- tai heihin rinnastettavia johtajia. Suomessa Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen 3/1999-2/2000 viikkolomakkeen mukaan noin 10 % palkansaajista teki yli 50-tuntista työviikkoa, miehet selvästi naisia enemmän. Prosenttiluvun laskennasta puuttuvat ne, jotka eivät tehneet havaintoviikolla yhtään työtuntia ja saivat silti palkkaa. Riikka Kivimäen tutkimuksen mukaan miesyrittäjien työviikon pituus oli keskimäärin 58 tuntia, naisyrittäjien työviikon ollessa 48 tuntia (Työelämän sukupuolistavat käytännöt, sivu 111). Voidaan kysyä, miksi näin suuri osa palkansaajista tekee runsaasti ylitöitä. Ylityötuntien osuus kaikista palkansaajien tehdyistä vuosityötunneista oli yli 9 %. Kun tuntiperustaisesti maksettu ylityöaste on Tilastokeskuksen mukaan noin 2 prosenttiyksikköä, on tilastoinnin ulkopuolisen ylityön osuus noin 7 prosenttiyksikköä. Se on joko palkatonta ylityötä tai sellaista ylityötä, joka sisältyy kiinteään kuukausipalkkaan Työaikalain 39 § mukaisesti. Ongelma on, että ne keskittyvät varsin harvoille palkansaajille. Kun yrittäjät vastaavat myös yrityksensä hallinnosta kuten kirjanpidosta, laskutuksesta, reskontrasta, alv- ja yritysverotuksesta, työntekijöiden eläke-, tapaturma-, sosiaaliturva- ja vakuutusmaksuista jne., en siksi tutki yrittäjiä vaan keskityn palkansaajiin. Olen käynnistänyt vuonna 2014 tutkimuksen, jossa joko haastattelen henkilökohtaisesti tai lähetän kaksi A4-lomaketta käsittävän kyselyn täytettäväksi sellaisille henkilöille, jotka ovat tehneet ainakin joskus pidemmän ajan yli 50-tuntista työviikkoa. Ylitöiden tekoa on tutkittu Suomessa ja muissa Pohjoismaissa varsin vähän, mutta Norjasta löytyy tutkimus aiheesta. Kyselylomakkeessani on siksi mukana samat kysymykset kuin norjalaisessa tutkimuksessa, joten siitä saadaan vertailutietoa Norjaan. Tutkimuskysymyksissä on mukana sellaisia, jotka mm. selvittävät työntekijän sitoutumista yritykseensä, ylitöiden merkitystä urakehityksessä ja ylitöiden ja perhe-elämän yhteensovittamisen ongelmia.

Mia Teräsaho, Sosiaali- ja terveysministeriö & Mari Kupiainen, Sosiaali- ja terveysministeriö: TASURI-hankkeessa kehitetään uusia keinoja edistää sukupuolten tasa-arvoa yritysten ylimmässä johdossa

Sukupuolten tasa-arvo taloudellisessa päätöksenteossa parantaa yritysten johtamisen laatua ja tuloksellisuutta. Vahvistamalla naisten ja miesten tasapuolista edustusta yritysten johtotehtävissä voidaan vaikuttaa myönteisesti yritysten innovatiivisuuteen ja tehokkuuteen sekä yrityksen julkisuuskuvaan. Huomioimalla sekä naisten että miesten osaaminen saadaan kaikki mahdollinen asiantuntijuus ja voimavarat käyttöön, monipuolisuutta hallintuyöskentelyyn ja myös naisten ääni kuuluville taloudellisessa päätöksenteossa. TASURI-hankkeessa näiden toteutumista työelämän käytännöissä edistetään uusin keinoin.

TASURI on sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikön toteuttama Tasa-arvoa johtajien urakehitykseen -hanke (Gender Equality in Top Management - Changing Practices in Economic Decision-Making), joka tukee toimenpiteillään hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2012–2015 toteuttamista. Hanke saa osarahoitusta Euroopan unionin Progress-ohjelmasta. TASURI on käynnissä 1.11.2013-31.7.2015. TASURIn tavoitteena on lisätä naisten ja miesten tasapuolista edustusta yritysten ylimmässä johdossa.

Hankkeessa kehitetään yritysten ylimmästä johdosta tuotettavien sukupuolen huomioivien tilastojen säännöllistä julkaisemista. Hankkeessa tutkitaan yritysten ylimmän johdon rekrytointikäytäntöjä ja pyritään parantamaan käytäntöjen avoimuutta siten, että rekrytoinneissa huomioidaan entistä paremmin sukupuolten tasa-arvon näkökulma. Tavoitteena on lisäksi rakentaa valtakunnallisia yhteistyöverkostoja ja vahvistaa yhteistyötä eri toimijoiden ja tahojen välillä.

TASURI-hankkeessa toteutetaan toimeksiantoina tilastollinen selvitys ja laadullinen tutkimus. Tilastollisessa selvityksessä kootaan yhteen olemassa olevia tilastoja ja tietyiltä osin tuotetaan uutta tilastotietoa naisten ja miesten edustuksesta pörssiyritysten, suurimpien listaamattomien yhtiöiden ja valtiomisteisten yhtiöiden ylimmässä johdossa. Selvitys käynnistyi kesällä 2014 ja sen tulokset julkaistaan loppuvuodesta 2014. Laadullisessa tutkimuksessa arvioidaan ylimmän johdon rekrytointikäytäntöjen kehittämistarpeita sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta kartoittamalla käytäntöjen ongelmakohtia ja onnistumisia. Laadullinen tutkimus käynnistyi syksyllä 2014 ja tulokset julkaistaan keväällä 2015.

Käymme esityksessä läpi TASURI-hankkeen ja siinä toteuttavien selvityksen ja tutkimuksen lähtökohtia ja näkökulmia. Esittelemme kesäkuussa 2014 järjestetyn Johtamisen huippua - Käytäntöjä ja näkökulmia sukupuolten tasa-arvon edistämiseen yritysten ylimmässä johdossa -seminaarista antia ja suunnitelmia kevään 2015 seminaarista, joka keskittyy naisten urakehitykseen ja sukupuolten tasa-arvon huomioiviin rekrytointikäytäntöihin.

Transtudkimus / trans* studies

Työryhmän vetäjät: Emmi Vähäpassi, Turun yliopisto, etevah(at)utu.fi ja Lauri Punamäki, Helsingin yliopisto, lauri.punamaki(at)helsinki.fi

Pe 21.11. klo 15.00-16.00, Kauppakorkeakoulun päärakennus, tila C-331

15-15.30 Jukka Lehtonen: Transnuorten valinnat

15.30-16 Sade Kondelin: Fluid Gender, Fluid Body? Non-Binary Transgender Bodies In/Between Gendered and Gendering Spaces

La 22.11. klo 9.00-11.05, Hanken, tila 308

9.00-9.30 Enne Purovaara: Sukupuoliusko 2.0 – muunsukupuolisia mietintöjä pyhän sukupuolieron äärellä

9.30-10.00 Maj Paanala: Identiteetti ja itsemäärittely – mitkä sukupuolisuuden osat ovat meistä itsestämme kiinni?

10.00-10.05 Tauko

10.05-10.35 Luca Tainio: Ei-dikotomiset trans*identiteetit queer-anarkistisena vastarintana

10.35-11.05 Emmi Vähäpassi: Affektialous ja nöyryyksen intersektionaalinen dynamiikka

Jukka Lehtonen, Hanken Svenska handelshögskolan: Transnuorten valinnat

Käsittelen esityksessäni transnuorten moninaisia koulutukseen, ammatinvalintaan, työelämän aloittamiseen ja asevelvollisuuden suorittamiseen liittyviä valintoja. Tarkastelen näitä valintoja tuoden esiin eroja lapsena naiseksi ja mieheksi määriteltyjen transnuorten välillä. Peilaan transnuorten tilannetta myös ei-heteroseksuaalisten nuorten kokemuksiin. Pohdin, mistä erot kertovat ja millaisia tutkimuksellisia haasteita metodologiseen valintaani sisältyy.

Seta ja Nuorisotutkimusverkosto toteuttivat viime vuonna kyselytutkimuksen ”Hyvinvoiva sateenkaarinuori”, johon vastasi suuri joukko transnuoria. Sen rahoitti Opetus- ja kulttuuriministeriön LANUKE-ohjelma. Kyselyn ensimmäinen raportti julkaistiin marraskuussa 2013 ja sen laati tutkija Katarina Alanko (Alanko 2013; suomeksi 2014). Osallistuin itse kyselyn ja raportin suunnitteluun sekä kommentointiin ja sain luvan käyttää aineistoa omaan tutkimushankkeeseeni. Osa kysymyksistä oli merkityksellisiä koulutuksen, työelämän ja asevelvollisuuden suorittamisen tarkastelun kannalta. Hyödynnän kyselyaineistoa soveltuvin osin tutkimushankkeessani niin, että mukana ovat alle 30-vuotiaat vastaajat (N=1861). Tarkastelen hankkeessani neljää vastaajaryhmää: transfeminiinisiä ja transmaskuliinisiä nuoria sekä nuoria ei-heteroseksuaalisia naisia ja miehiä. Keskeisenä rajaavana tekijänä on siis sukupuoli. Esityksessäni keskityn analysoimaan transnuorten valintoja. Transmaskuliiniseksi nimeämiäni vastaajia oli 404 ja transfeminiinisiä 83.

Sade Kondelin, Turun yliopisto: Fluid Gender, Fluid Body? Non-Binary Transgender Bodies In/Between Gendered and Gendering Spaces

We all gender ourselves, and become gendered by others, in different ways in different spaces. To those of us with transgender identifications and experiences, these processes might have more obvious importance in our lives than to the cisgender people among us. I plan to interview non-binary identifying Finnish transgender people for their experiences of gendered and gendering spaces, and to engage the data collected with Sara Ahmed's queer phenomenology, Karen Barad's posthumanist performativity, and Jack Halberstam's thoughts on queer time and space.

Enne Purovaara, Helsingin yliopisto: Sukupuoliusko 2.0 – muunsukupuolisia mietintöjä pyhän sukupuolieron äärellä

Suomalaisessa valtavirtakulttuurissa toistuu hallitsevana tietynlainen sukupuolipuhe, joka tekee näkymättömiksi minut ja monta muuta ihmistä viittaamalla esimerkiksi "sekä poikiin että tyttöihin". Tällainen puhe levittäytyy mitä moninaisimpiin käyttötilanteisiin ja hankaloittaa sen ilmaisemista, mitä ihminen on jos ei ole kumpaakaan.

Tässä paperissa seikkailen kahdella tasolla. Varsinaisesti paikannun transtutkimuksen ja uskontososiologisen rituaalitutkimuksen välimaastoon kertomaan keräämiäni muunsukupuolisia tarinoita. Samalla kurkistelen tiedepuheen taakse, kokeilen osaanko kirjoittaa tieteellistä tekstiä niin yleiskielisesti, että voin kertoa tutkimuksestani kenelle vain kysyjälle. (Tässä taustalla on aktivistinen tavoitteeni tuottaa monikäyttöistä materiaalia muunsukupuolisuudesta.) Samalla flirttailen kenties sellaisten sanontatapojen kanssa, jotka eivät sovi tieteelliseen tekstiin – sen "lian" kanssa, joka antropologi Mary Douglasin mukaan "tekee järjestelmän näkyväksi."

Käyttämäni teoreettinen perusoletus on, että sukupuolesta puhuttaessa puhutaan erotteluista, ja että puhuttaessa erotteluista puhutaan valta-asetelmista; erot ja rajat taas ovat uskontotieteen perinteisimpiä tutkimuskohteita. Uskontososiologiassa "pyhän" käsitettä on käytetty merkitsemään sellaisia kulttuurisia rajoja, joiden ylittäminen tai hälventyminen olisi yhteisölle tuhoisaa. Puhun siksi Sari Charpentieria lainaten "pyhästä sukupuolierosta". Tarkastelen joitakin tapoja ylittää sukupuolen pyhät rajat: ne, joita piirretään kieleen, kehoon, henkilötietolomakkeisiin ja yksilöiden ja ryhmien välille. Miten tulla itselleen tai muille ulos muunsukupuolisena? Miten selvitä transprosessista, joka on viritetty tunnistamaan vain miehet ja naiset? Millaista sukupuolta translaissa edes tuotetaan?

Lisäksi esittelen lyhyesti kehittäämäni "kriittisen rituaalitutkimuksen" mallin, joka perustuu Victor Turnerin, Mary Douglasin ja Veikko Anttosen työhön, ja otan mielelläni vastaan palautetta sen käytöstä.

Maj Paanala, Jyväskylän yliopisto: Identiteetti ja itsemäärittely – mitkä sukupuolisuuden osat ovat meistä itsestämme kiinni?

Esitelmäni tarkoituksena on pyrkiä selvittämään sukupuolen itsemäärittelyyn käsitteen rajoja. Käytän tässä apuna Talia Bettcherin tekemää erottelua metafysiiseen identiteettiin ja eksistentiaaliseen identiteettiin. Bettcherin mukaan metafysiinen identiteetti sisältää asiantilat, jotka tekevät minusta olion joka olen. Eksistentiaalinen identiteetti taas pyrkii kartoittamaan sitä minä ihmisenä olen tai haluaisin olla. Itsemäärittely asettuisi tämänkaltaisessa jaossa eksistentiaalisen identiteetin alle, eikä itsemäärittely pystyisi lainkaan vaikuttamaan metafysiiseen identiteettiin. Bettcherin mukaan itsemäärittely on mielekäs ainoastaan etiikan kontekstissa, eli itsemäärittelyyn kunnioittaminen on normatiivinen kysymys. Tarkoitukseni on tältä pohjalta osoittaa minkälaiset väitteet ja vaatimukset ovat mahdollisia ja ymmärrettäviä, mikäli itsemäärittelyllä ei ole suoraa suhdetta siihen miten asiantilat ovat metafysiikan tasolla. Itsemäärittelyyn kysymys on sivuteemana gradussani, mutta koska kyseinen käsite on hyvin merkityksellinen transtutkimukselle ja trans-ihmisten arkielämälle, haluan käsitellä teemaa tarkemmin. Oma teoreettinen taustani on vahvasti sitoutunut naturalismiin ja realismiin. Tämä näkyy käsityksessäni mielekkäistä väitteistä, mutta tarkoitukseni on osoittaa että hyvin erilaisista teoreettisista lähtökohdista voidaan tehdä transfeminististä teoriaa ja tutkimusta. Käyttämämme käsitteet ovat hyvin oleellisia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta, ja siksi mahdollisimman laajat lähtökohdat ovat mielestäni tärkeitä.

Luca Tainio, Tampereen yliopisto: Ei-dikotomisat trans*identiteetit queer-anarkistisena vastarintana

Historiallisesti ymmärrys transsukupuolisuudesta on rakentunut juridislääketieteellisessä diskurssissa. Tarina "syntymisestä vääraan ruumiiseen" on toiminut sekä takeena ja ehtona sukupuolenkorjausprosessiin pääsyyllä että sosiaaliselle hyväksyttävyydelle. Se on samalla liittänyt trans*kokemuksen dikotomiseen sukupuolijakoon ja cisnormatiivisiin käsityksiin sukupuolesta.

Lääketieteellisessä diskurssissa näyttäisi kuitenkin olevan tapahtumassa muutosta kohti laajempaa ymmärrystä trans*kokemuksesta, mikä on huomattavissa muun muassa ICD-10 -tautiluokituksen uudistusta koskevassa keskustelussa samoin kuin translainsäädännön muutoksissa maailmanlaajuisesti. Muutos on kuitenkin hidasta verrattuna esimerkiksi niihin radikaaleihin ja liikkuviin tapoihin nimetä ja sanallistaa sukupuolen kokemusta erinäisissä queer- ja trans'yhteisöissä.

Kuluneen kesän aikan niin Suomessa kuin muuallakin maailmalla on nähty Pride-marssijoiden joukossa queer-anarkistisia, homo- ja cisnormatiivisuutta ja pinkkiä kapitalismia kritisoivia blokkeja. Näissä yhdistyvät queer, anarkismi ja sukupuolen moninaisuus niin poliittisena liikehdintänä kuin henkilökohtaisena identiteettinä. Sukupuolenkorjausprosessia itsessään on kritisoitu tavoitteesta luoda normatiivisia, dikotomisesti ymmärrettäviä, tuottavia ja kuluttavia ideaalikansalaisia.

Queer anarkismi haastaa yhtä aikaa tarkkoja sukupuolikategorioita ja laajempia valtahierarkioita ja assimilaatiopolitiikkaa. Ei-dikotomisat trans*identiteetit voi nähdä mahdollisesti rakenteita purkavina ja radikaaleina. Olenkin kiinnostunut niistä risteyksistä, joissa henkilökohtaiset, poliittiset ja akateemiset vastarinnan muodot kohtaavat; miten queer ja trans*aktivistit kokevat ei-dikotomisat trans*identiteettinsä osana laajempaa yhteiskunnallisten normien ja hierarkioiden purkamisen projektia.

Emmi Vähäpassi, Turun yliopisto: Affektialous ja nöyryytyksen intersektionaalinen dynamiikka

Analysoin paperissani mediatapahtumaa, jossa keskiössä oli mustia transnaisia kohtaan tehty väkivalta, affektitalouden (vrt. Ahmed 2005) ja nöyryytyksen dynamiikan näkökulmasta. 20.5.2014 kaksi miestä sanallisesti häiriköi, potki ja hakkasi kahta transnaista sekä repi vaatteita näiden päältä junassa Atlantassa, Georgiassa. Useat junamatkustajat kuvasivat tapahtuman mobiililaitteillaan ja latasivat videon Flyvidz.com -sivustolle, joka on videonjakopalvelu käyttäjien jakamille videoille. Videota hyökkäyksestä on katsottu 3,37 miljoonaa kertaa. Tarkastelen, miten nöyryytyksen dynamiikka toimii tavoilla, jotka ovat yhteydessä rodullistamiseen, köyhyyteen ja kapitalismiin samoin kuin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen. Voidaan jopa puhua nöyryytyksen maantieteestä, sillä sekä verkossa että sen ulkopuolella tilat näyttävät järjestyvän rodullistettujen ja sukupuolitettujen hierarkioiden, sekä joidenkin ruumiiden (mustien ja trans-) arvottomaksi tekemisen varaan.

Kun heikoilla olevat nöyryyttävät toisiaan, ja tämä leviää käyttäjien ylläpitämällä videosivustolla, toisten nöyryytyksestä tehdään "hauskana" näyttäytyvää viihdettä. HLB(T)-media Pink News kuitenkin kuvaa tapahtuneen pelkästään homo/transvastaisena "vihana" tai (viha)rikoksena. Esitän että affektidynamiikkaa ja -taloutta on tarkasteltava syvemmin kuin mitä viharikos-kehys mahdollistaa (vrt. Spade & Willse 2000; Smith 2007; Haritaworn 2013). Analysoimalla videota ja sen kommentteja Flyvidz-sivustolla sekä tapaa jolla tapahtumaa käsiteltiin LHB(T)-mediassa sekä muussa verkkomediassa pyrin monimutkaistamaan "vihan" ja "rikoksen" tulkintakehystä ja tarkastelemaan nöyryytyksen intersektionaalista dynamiikkaa.